

-ERIDAN-

UDRUGA

Godina 5, broj 9, ožujak 2010.

Izdavač:

Udruga "3. zmaj"

Tihovac 13, 51 000 Rijeka

MB: 1970089

Naklada:

50 primjeraka

Rijeka

A5, 56 str.

Web izdanje uskoro na

www.3zmaj.hr

Ilustracija naslovnice:

Marko Horvatin

Grafička priprema:

Irena Hartmann

Urednica:

Irena Hartmann

Lektura:

Ana Hartmann

Rikon 2009.....	3	Picassova praunuka.....	38
Tijelo, tehnologija, virtualna stvarnost.....	8	Defying Gravity.....	39
Ponor.....	13	Gospodin Vampirko.....	40
Mirisala je na.....	14	Costume - Greece(Gorgon).....	43
Oprosti, djede.....	16	Jabukino sjeme.....	44
Kako postati pisac.....	19	Midria.....	47
Lady Black.....	23	Noć Ijliljana.....	48
Georges Méliés.....	24	Puck.....	51
Papreno iverje.....	29	Costume - Byzantium 2.....	52
Drugi svijet.....	33	Costume - Sacerdos Sangui.....	53
Kradljivica.....	34	O psiholozima i pegazima.....	54
		Bert.....	56

IZVJEŠTAJ

Rikon 2009.

(Igor Rendić)

Iilitiga, novo mjesto, stari ljudi. Eventualno, "mo'š promjenit' lokaciju, al' nemo'š pobjeć' od trekijevskog štanda".

Omnia mutantur, nihil interit. Što se više stvari mijenjaju, to sve više ostaju iste. Btw, ako ima negdje pretenciozniji način započinjanja konovskog riporta, uputite me na njega.

Dakle, sad bi na redu prvo bila priča o tome kako je put do Rikona 2009. bio trnovit, pun prepreka i kako ga skoro uopće nije bilo, ali je na kraju ipak ostvaren zbog napora šačice geekova koji su više od sredstava i znanja imali vjere... yadda yadda yadda, inspirativno samopodilaženje truć truć mi smo najbolji bla bla. Mislim da kužite.

A sad ozbiljno: sve ovo gore stoji. Da se naše predsjedništvo nije potrudilo naći alternativni prostor, Rikon 2009. bi se održao... ne baš. Porodaj Rikona 2009. je bio mukotran, ali beba je došla na svijet zdrava, čitava i što se tiče prostora puno više fancy looking nego njene dvije starije sestre (da, znam da je Rikon stariji od dvije godine ali s organizacijama Rikona 2006. nisam (kao i većina trenutne postave udruge) imao veze ergo ne dajem komentare o istima i ne može me/nas se držati odgovornima za bilo kakve probleme vezane uz iste. Da, da, znam disclaimer na razini Katoličke crkve... learn from the best, eh).

No dobro, ovo nije behind the scenes dokumentarac *Rikon 2009: The Real Deal*, tako da ću se sad prebaciti na sam tijek

Zgrada ACR-a po noći...

konvencije.

Počelo je s ceradom. Vrlo dramatično znam, mada se radi samo o probnom postavljanju cerade iznad ulaza u ACR dva dana prije samog Rikona, ali opet to je bio prvi test run nekog dijela Rikona na novoj lokaciji i samim time ga se zaslzuje spomenuti u samom početku kao, jel'te, početak. Da.

Petak, da, tako je. Pretpostavili biste da je počelo sa svečanim otvaranjem, je li tako?

Ako ste na ovo pitanje odgovorili s 'Da' onda pojma nemate o konovima i za kog vrata čitate ovaj riport? Svečano otvaranje se, kao i na svakom pravom konu odvilo bez da je itko bio svjestan da se desilo. Otprilike kao i uspjesi hrvatske curling reprezentacije.

Prvi dojam kad prilazite astronomskom Centru Rijeka, novom domu Rikona? Idešš. Mišmaš stare utvrde i vrlo moderne pa lagano i futurističke 'staklo i čelik' arhitekture daju cijeloj zgradi jedan 'vrlo fensi' izgled, a takoder se vrlo prigodno i uklapa u Rikon samim time što objedinjava fantasy (stara utvrda jel', svepristupni element fantasy, jednako koliko i mišićavi junak s mačem od dva metra i D3 (D-cupped Distressed Damsel)) i sf (ovaj futuristički dio, jel', a bome i kupola teleskopa bi mogla pod nekakav ionski top proći).

S krova zgrade puca pogled na cijelu Rijeku i Kvarner, što je znatan napredak sprama zgrade Filozofskog s čijeg krova puca pogled na, iskreno pojma nemam točno jer nikad nismo imali program Rikona tamo gore (iako smo 2007. htjeli vampire larpare gore postaviti), ali prilično sam siguran da nije ni približno impresivan kao ovaj.

...i po danu, iz drugog kuta

IZVJEŠTAJ

Interijer? Jako, jako lijepo (iako, gledano unatrag mrvicu premalo prostora). Dvije predavaonice, hol s šankom, pristup krovu, sve izgleda vrlo novo, vrlo čisto, vrlo lijepo. Naravno, kad se sjetimo kako je prethodni prostor izgledao *nakon* Rikona, određena količina napetosti počne se javljati.

Šank je pravi, tako da nema ni teglenja stolova da bi se istog složilo ni teglenja aparata za točenje pive uz nekoliko stubišta a borne ni teglenja pivskih bačvi uz ista stubišta. Držanje šanka općenito manje fizički naporno nego prošle godine, također i čišćenje vezano uz isti (vaš skromni kroničar još uvijek ima noće more od pogleda na moču, posljedica čišćenja Rikona 2007.). Šank više nije kod "Ludog patuljka" već kod "Gorostasnog hobita" (ne znam da li to znači da su sad iste visine) i uz pivu i sok se nudi i cedevita dobrodošlice.

*Rikon Insider
fact 1: 'cedevita
dobrodošlice' je nastala
nakon što se VP
izlazuo tokom medijske
promocije Rikona
2009. da će na Rikonu
svim posjetiteljima
biti posluženo 'piće
dobrodošlice'. Jest da je
onda jedno dvadesetak
tih istih pića prolilo
prije nego su ih se
prvi posjetitelji stigli
dočepati...*

Ako ste mislili da će piće dobrodošlice biti piva ili bambus možda...haha.

Također su na šanku dijelili i Tajne. Primjerice: "Kad čuješ tri psa kako laju, to je ustvari samo jedan." Da, znam, sam Konfucije bi se dobrano zamislio nad time. Bilo je također i tajni o određenim poprsjima i 'pravosti' istih, ali tu nećemo u detalje ulaziti. Ne znam točno ako i kako su se reklamacije na takve Tajne primale i provjeravale, doduše...

Novi prostor donio je i nužne promjene u programu. Mesta je bilo dovoljno za sve stvari predviđene programom, mada

ne i za sva događanja koja čine standardni kon: nažalost nije bilo prostorije koju smo mogli namijeniti za gejmanje, što je dovelo do toga da su se oni koju su htjeli baciti koju partiju bili prisiljeni ili igrati u holu ili uopće ne. Znamo, veliki propust, ali nažalost nismo stvarno imali mjesta. Rikonski sikjuriti (ako kažem onaj u crnoj majici s natpisom sikjuriti i dugom kosom čete me pitati koji jer su obojica bili takvi, pa ajmo reći onaj koji djeluje 'zlige', da se poslužim izrazom nekih članova udruge) je u subotu bio na sto čuda pokušavajući naći mjesto gdje bi par posjetitelja moglo igrati vampire (Vampire: The Requiem, jel'te, tabletop igra u kojoj preuzimate ulogu vamira u današnjem svijetu... ne, ozbiljno, kog vraga još uvijek čitate ovaj riport ako vam to moram objašnjavati?) a u petak su iste brižnike skoro izbacili iz hola jer su radili buku i time smetali

buci koju je stvarala ekipa koja je gledala Ultimate Trivia kviz, iako su gejmeri bili, oke ako sad kažem tih i kao grob poplijuvat čete me zbog treš igre riječima.

Game room je falio ove godine i onaj separe pored glavnog šanca (kojeg je usput VP odredio za držanje stvari, a deset minuta kasnije Yggdrasil očistio od istih i prenamijenio za posjetitelje konvencije, pitanjući se koji vrag točno prolazi VP-u kroz glavu kad radi takve stvari) nije bio nikakva zamjena za isti.

Još jednom, isprike svim gejmerima. Nije kao da vas pokušavamo marginalizirati jer smo sad postali ozbiljan kon s ozbiljnim predavačima i ozbiljnim prostorom. Ne, ozbiljno...

E sad, što se tiče određenog drugog događanja koje se također tradicionalno vezuje uz Rikon, za to nikad nije ni bio predviđen prostor mada su se do sada snalazili ljudi (WC, projekcijska sala, spaavaonica) tako da vjerujem da su se i ove godine snašli. Upućeni znaju o čemu pričam.

Općenito, postavljanje svih bitnih komponenti Rikona (info pult, šank,

Osmjeh uz uslugu:
Kod "Gorostasnog hobita"

Fotografija: Nela Dunato

IZVJEŠTAJ

sređivanje predavaonica) je bilo neusporedivo kraće od postavljanja istih na Filozofskom. A i neopisiv je osjećaj kada s info pulta vidite i predavaonicu i šank, a ne da sjedite kat niže i pojma nemate ima li koga na konu uopće. Ženski dio udruge je ove godine većinom držao info pult, and they did a damn good job. Svaka čast, cure.

Jedna od prvih stvari koje se rade nakon dolaska je blokiranje parkirališta ACR-a, kako bi ostalo dostupno za parkiranje novinarima i gradonačelniku kada dođe na otvaranje. Gradonačelnika je bilo koliko i službenog otvaranja.

Kon počinje, cure na info pultu rade sve u šesnaest, Vlasta i Škevin se pripremaju za navalu na šank, Nelchee skakuće oko s fotoaparatom, Sikjuriti čekaju prvu frku, VP čeka raspad sistema... the usual.

Petak navečer, prva predavanja počinju. Tanja Vučković Juroš nam objašnjava kako, iako smo mi gejmeri (igraci role playing igara na stolu... oke, seriously, iš od ovog riporta) supkulturna, NISMO kontrakultura (valjda jer nemamo političkih ambicija niti smo nasilni... ne bi čovjek rekao kad na nekom konu vidi štandove nekih udruga, hladnog oružja koliko hoćeš... a i bio sam na nekim konovima gdje su letjele stvari) te također nemamo jedinstven stil oblačenja, što supkulture obično imaju. Uistinu, svakakvih nas ima. Pogledajte samo nas iz udruge. Predavanje je pristojno posjećeno, predavačica sve samo ne suhoparna, otvorena za pitanja i rasprave, također je i sama igrala dnd, a i voli Jima Butchera, drugim riječima žena je kul.

Kasnije, dok neki gledaju planete, drugi slušaju Dragutin Crnićevu predavanje o tome kako mali zeleni uistinu dolaze na Zemlju i zašto to čine, a treći sudjeluju na Battlestar Galactica kvizu. Vaš skromni kroničar i prijespomenuti sikjuriti (onaj 'zlji') odlučuju NE sudjelovati jer ne bi bilo pošteno pregaziti sve te nadobudne fanove našim obimnim i strahopoštovanja izazivajućim poznavanjem materije. Naravno, kada ispadne da je nagrada blok s odrezanim rubovima i naslovnicom Baltarove "My trials, my victories", slijedi jedno mentalno nabijanje glavom u zid, pošto to u stvarnosti ne bi bilo

Uvijek popularni kvizovi

Fotografija: Nela Dumato

preporučljivo napraviti, ne toliko zbog štete glavama koliko štete zidu.

Ah, Književni čušpajz. Pristojno posjećeno, interesantna skupina ljudi na podiju, netko bi rekao presjek hrvatskog fandoma koji se također bavi i pisanjem u istom, od najmladih (naša članica, btw) do onih, kdm malo starijih. Voditelj je ZK, ali iako biste možda to očekivali, neke veće kontroverze nije bilo. Valjda je ispaо iz forme. Ili spremila nešto opako za Interliber. Ili misli da će nedostatak kontroverze biti kontroverzam sam po sebi.

Ultimate Trivia Quiz, još jedan uradak Vesne i Foxa (Tajnik), veliki hit, puno zainteresiranih za sudjelovanje i gledanje. Navodno je buka vezana uz kviz smetala Književnom čušpajzu ali opet, buci kviza je smetala buka gejmera (već spomenuto prije) tako da je besmisleno tražiti krvica.

Zatim slijedi malo panike, jer što je kon bez panike: VP lagano izbezumljen jer nikako da se pojavi Sarah Czerny koja treba držati predavanje o svjetskim mitovima. Ipak se pojavila i održala predavanje. VP miran, iako oni koji ga poznaju znaju da samo čeka sljedeću havariju. Osim kada se smiješi i izgleda veselo: onda smo mi iz udruge ti koji smo zabrinuti, jer očekujemo da odnekud izvuče sjekiru i počne se igrati lovice s nama.

Jedna od stvari koje su nas najviše zabrinjavale je bila prostorna rascjepkanost Rikona. Drugim riječima, u 2300hrs je fajrunt iz ACR i selimo kon u prostore u centru grada. Srećom pa smo osigurali turistički autobus na kat, najkul prevoz za goste IKAD, barem dok ne nabavimo zračni brod.

IZVJEŠTAJ

Prvu noć Rikon se seli u Discordeu, klub u centru grada koji je lokalcima problem nači, a kamoli onima koji nisu lokalni. Discordeu inače ima najbolji dizajn interijera noćnog kluba koji se može poželjeti za ovaku prigodu. Također je bila i poprište jedne od najbizarnijih scena koje sam u životu vidiо: zamislite hodnik, uzak i popločan mramornim pločama, naizmjence crnim i bijelim. Zidovi su prekriveni drvenim reljefima ljudskih lica. Usred hodnika uzak i dug drveni stol za kojim sjede plavokosa djevojka u crnoj haljinici, muškarac u crnim kožnim hlačama, čizmama, ‘puffy shirt’ i s crnom maramom na glavi i tri tipa u suvremenijoj odjeći i igraju Munchkin dok iz vrata pored njih treštaju Rage against the machineov “Renegades of funk”. Takve stvari vam ostanu u sjećanju.

Helij metal karaoke, najavljuvane kao glavna senzacija Rikona nisu se održale. Neki kažu da nije bilo zainteresiranih, drugi da je helija bilo premalo, treći da je mješavina u balonima bila preslabu. Ja samo znam da se osim organizatorice istih karaoka nitko drugih nije žalio. A pošto je knjiga dojmova kod mene, ja bih znao, jes’. Ako vam nije odgovaralo, trebali ste registrirati svoje žalbe. Njurganje na forumima više ne shvaćamo ozbiljno.

Karaoka nije bilo, ali bilo je muzike i plesanja i cuge, tako da ne vjerujem da je itko otišao iz Discordea nezadovoljan. Doduše, trebalo je istu počistiti nakon svega. Ajde pogodite koga je zapao moč.

Subota, kasno jutro. Ovdje ću napomenuti sljedeće: kakav je to je**ni kon na kojem se organizatori naspavaju? Kad se sjetim prošla

dva Rikona i spavanja po negrijanom faksu i ustajanja dva sata nakon lijeganja, brrr. U svakom slučaju, Rikon, dan drugi počinje. Vožnja u ACR turističkim autobusom. Polako se skupljaju gosti i organizatori, ACR malo po malo sve puniji.

Vrlo brzo stiže Mirela Holy, jedina gotičarka u hrvatskom saboru, održati predavanje o Mitskim junakinjama fantasty i SF književnosti. Predavanje prolazi odlično, VP i Tajnik vrlo zadovoljni predavanjem i vidljivo očarani predavačicom.

Chainmail radionica, još jednom pod vodstvom našeg ludog patuljka, odličan odaziv. Stol krcat karikama, kliješta na sve strane, gotovo kao scena iz neke kineske tvornice. Samo su ovi za stolom malo stariji.

Mara R. Sirako “Raelijanstvo” i Branko Hiršl “Jahvina slava”. Na moju veliku žalost, samo sam Hiršlovom predavanju prisustvovao.

Istovremeno dok je šaćica ljudi slušala o istini iza Starog Zavjeta, ostatak posjetitelja kona je ili slušao o vještini mačevanja ili gledao demonstraciju ninjutsua. Ars Gladiatoria oduševila ljude (jedva dočekali da počnu vitlati drvenim mačevima), ninjutsu koliko čujem, ne baš. Bijeli Ronhil se spominje.

Ako ste u nekom trenutku tokom subote vidjeli dvije grupice ljudi kako pomoći ribičkog štapa levitiraju model space shuttlea s magnetnim dnom iznad u zemlju zabijenih drvenih štapova na čijim vrhovima balansiraju čepovi piškikh boca: 1. vidjeli ste igru Space Miner i 2. još uvijek niste vidjeli bizarniju scenu od one iz Discordea.

A ako ste vidjeli ljude kako skidaju zgužvane komade papira koji vise s stropa, u pitanju je bila još jedna Vesnina kreacija s svrhom frustriranja geekova: guess the planet igra.

U neko doba vor84-a obavještavaju da će voditi SF pictionary (njegova prošlogodišnja kreacija, polučila ogroman uspjeh) i ove godine, nije baš oduševljen, ali kasnije kaže da mu je bilo vrlo zabavno. Prvo se igralo na timove, kasnije je jedan crtao, a svi ostali pogadali (čitat: urlali na sav glas prvo što im padne na pamet, nužno samo marginalno vezano uz ono što se crta).

Uporni steampunkeri

Fotografija: Nela Dunato

IZVJEŠTAJ

Steampunk radionica. Reći da je bila pun pogodak je ublaženica većih razmjera. Reći da je bio veliki odaziv je također ublaženica većih razmjera. Reći da se nikako nisu htjeli maknuti da puste vor84 i mene da održimo Ultimate Geek kviz i da smo već razmišljali da ih počnemo silom izbacivati je također istina. Ali ljudi vole steampunk, tko sam ja da ih tjeram. Također, Magi, koji je bio glavni i odgovorni za tu radionicu pokazao je kako može biti takmac MacGyveru kada se klijestima izvukao iz wc-a u kojem je zapeo krivnjom loše dizajnirane kvake. Da, znam da bi MacGyver mogao to napraviti sa spajalicom u komadom žvakaće, ali MacGyver ne može na istom konu voditi radionicu, steampunk dnd i igrati Texas Hold'em s vlastoručno izradenim novcem iz Fireflyevog Alliancea. Eat that, MacGyver.

Petra Bulić drži predavanje o Arthuru iz Podstrane dok istovremeno vor84 i ja pripremamo započeti Ultimate Geek kviz. Ili, kako će se ispostaviti, Ultimate Geek pokolj. Dvadeset nadobudnih pretendenata na titulu Ultimativnog Geeka, podijeljeno u deset timova. Svaki tim dobije svojih pet minuta da pokušaju ili steci vječnu slavu ili pasti u zaborav. Na kvizu prisutni Sferaš Izitpajn i Ire, Izitpajn nosilac laskave titule Kralja geekova. Kako je prošao na kvizu? Ne baš najbolje, and let's leave it at that. Ako čujete neki zvuk, to je vor84-ovo zlobno kikotanje. Općenito puno gori rezultati nego smo očekivali, ljudi popadali k'o kruške na prepoznavanju trailera i glazbe.

Članica pobjedičkog tima je također pobjednica Ultimate Trivia kviza i time neslužbena Geekette of the Year, mada ja zdušno predlažem da za sljedeću godinu Rikon bude prva konvencija koja dijeli godišnju "Geek/Geekette of the Year" nagradu. Nagrada za pobjedu na kvizu bila je vrlo kul, wireless desk set (tipkovnica+miš).

Rikon Insider fact 2: nagradu je VP kupio kao poklon za svoju mamu, ali ispalio je da doći ima valjda jedini komp u cijeloj Hrvatskoj na kojoj takve periferije ne rade. Go figure. Sad još samo da se Fist of Dragonstones riješimo.

Ernie Gigante Dešković drži predavanje o Hamletu, sablastima, znanstvenoj-fantastiči i hororu, predavanje dobro primljeno, kao i projekcija filma "Zvezda 3", nakon čega opet slijedi fajrunt i najbrže čišćenje Rikona ikad. ACR, volimo te.

Rikon se seli u Palach i to u do tada većini nevidenu prostoriju iza prvog šanka. Vrlo bijelu i svijetu prostoriju. Uspoređeno s ostatkom Palacha u pola noći subotom ovo je kao da ste u operacijsku salu ušli. Nekoliko stolova, a za svakim hrpa ljudi. Gejmeri napokon došli na svoje. Za jednim stolom Magi vodi steampunk dnd, a nekolicina ljudi igra Carcassone, za drugim se grupa srednjovjekovnih inkvizitora probija kroz karakondžulama infestiran srednji vijek, za trećem ista ekipa još uvijek igra isti Vampire the Requiem chronicle, a za četvrtim se igra Axis and Allies, igra s valjda najdužim postavljanjem ploče zaigranje ikad.

Predavanje o SF-u u prikladnom ambijentu

I napokon nedjelja. Dan do sada rezerviran za *zombie mode* čišćenje kona od smeća, prljavštine i zaostalih posjetitelja, ovog puta za sjedenje u Discordiji. Od planirane ponovne projekcije "Zvezde 3" ništa, ali VP je održao svoje predavanje o hrvatskom sf-u i bilo je mnogo kewl. Dan je i suma sumarnih Rikona pa smo se razišli kućama, pokušati uspostaviti normalan bioritam i osjećajući prve znakove postkonovske depresije.

Sve u svemu, dobar kon.

Fotografija: Nela Dunato

AKTUALNO

Tijelo, tehnologija, virutalna stvarnost

Možemo li ostaviti „meso“ za sobom?

(Tamara Crnko)

Zanima me tijelo u kontekstu tehnologije.

Tijelo kao ograničenje koje dosezi u tehnologiji obećavaju nadograditi i poboljšati. Na koji način se tehnologija upisuje u tijelo, na koji način ga nadograđuje, kako u pitanjima konstrukcije identiteta utječe na njega? Na koji način se biološka stvarnost tijela nastoji prevladati u virtualnom i kiberprostoru? Hoće li dalnjim razvojem tehnologije, koja naizgled nikada ne ide retrogradno, biti moguća potpuna transcedencija tjelesnog u korist virtualne egzistencije kakvu imaginira cyberutopizam?

Tijelo nikada nije prazno, čisto biološko, već je konstrukt društva i kulture. Kao takvo, može predstavljati i ograničenje. Jedan od najočitijih ograničenja tijela je invaliditet¹: ako tijelo ne odgovara suvremenom mitu kulture, mitu o ljepoti, ono je nepoželjno. Tijelo se disciplinira, podvrgava dijetama, vježbanjima, preinakama putem plastične kirurgije ili *make up-a*, nadogradnjama kako bi se približilo reklamnim uzorcima, očekivanjima društva i ideologiji nametnutoj od strane medija koji njeguje ljepotu u funkciji kapitalizma.

Ograničenja koja predstavlja naše tijelo, opterećenje tijelom kao materijalom koji treba biti posve urediv, nadogradiv, poput automobila kojem trebaju novi dijelovi ili odjeća od biološkog materijala, mogu djelomično objasniti nastojanja bijega od tijela. Objasnitи tu konstantnu potrebu da se tehnologijom u usponu strgne mesna odjeća koja nas sačinjava i osloboди svijest u svijetu bestjelesne informacijske virtualne stvarnosti, koju tematizira i cyberpunk literatura.

Djelomično, takva nastojanja postaju sve realnija.

Na koji se način tehnologija upisuje u naša tijela i u kojoj mjeri nam ona može pomoći da se oslobođimo nedostataka naših tijela? Naime, tijelo se već danas nadograđuje različitim implantantima, nadomjescima i nadogradnjama. Ono je nesavršeno, a

tehnologija kakvu danas imamo omogućuje nam da tijelo estetiziramo, „pokvarene“ dijelove zamijenimo, te imaginiramo postuhumane egzistencije koje će nadići ljudsku biološku nesavršenost. SF literatura već nam daje čitav spektar imaginacije postljudskih bio-tehnoloških oblika života. U Iliju Dana Simmonsa se pojavljuju posthumanci: tehnološka bića, koja ljudi na zemlji počinju percipirati kao bogove. Intervencija u ljudsko tehnološkim stvorila je u romanu nadograđenog čovjeka koji postaje božanski. Ti „bogovi“ su egzistencija unutar romana koja svojom visokom tehnološkom opremljenosti može činiti ono što čovjek ne može time manipulirajući slabijima za zabavu. Takva pozicija upozorava na nejednaku raspodjelu tehnoloških dobara te mogućnost manipulacije, što opravdava toliko često spominjani strah od tehnologije, iako ovo nije jedini razlog tom strahu.

Tijelo i stroj su kibernetički sustavi, utoliko što su funkcionalni i operativni.² Kibernetika ih na neki način svodi na zajednički nazivnik - i stroj i tijelo djeluju putem „upravljanja i komunikacije“.³ Ipak, stroj za razliku od tijela nema bioloških potreba kao što su hrana, piće, odmor, i zato je podložan idealizaciji, a osim toga je iskoristiviji na području rada, što može razviti otpor prema strojevima od strane radnika.⁴ Hoće li čovjek postati u potpunosti zamjenjiv?

Kiborg je tip egzistencije koji predstavlja spoj tehnologije i čovjeka, što dovodi do rastakanja granica i preispitivanja identiteta. Kiborg je nadograđeno ljudsko tijelo u spoju s umjetnim. Prema Anne Balsamu spoj čovjeka i stroja se uklapa u opoziciju prirode i kulture, garantirajući kiborgu premoć u prevladavanju prirodnog i biološkog u korist kulturnog.⁵ Tehnologija kod kiborga postaje dio tijela u intimnom odnosu: *pacemaker* je unutar ljudskih prsa, unutar tijela. Umjetna noga

2 Thomas D. Povratna sprega i kibernetika. *Kiberprostor, kibertijela, cyberpunk. Kulture tehnološke tjelesnosti*. Featherstone M, Burrows R.(ur.) Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2001. str. 47.

3 Thomas D. Povratna sprega i kibernetika. *Kiberprostor, kibertijela, cyberpunk. Kulture tehnološke tjelesnosti*. Featherstone M, Burrows R.(ur.) Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2001. str. 59.

4 Luditski pokret protiv tekovina industrijske revolucije

5 Anne Balsamu. Oblici tehnološkog otjelovljenja. *Kiberprostor, kibertijela, cyberpunk. Kulture tehnološke tjelesnosti*. Featherstone M, Burrows R.(ur.) Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2001. str. 306.

¹ In- valid - ne ispravno, ne valjano

AKTUALNO

nadomješta izgubljenu sljubljujući se s biološkim dijelom, silikonske grudi doslovno ulaze pod kožu. Odnos tehnologije i tijela postaje blizak, intiman.

„Neuromancer“ Williama Gibsona u tolikoj mjeri tematizira žudnju bijega od tijela u kiberprostor koji će jednom možda ponuditi napuštanje materijalne, biološke egzistencije, ali ipak pokazuje načine na koje visokotehnološko društvo intervenira u tijelo. Case ima ugratke u žilama koji se otapaju i u sebi nose otrov, ima nove bubrege i jetru koji ga sprječavaju u uživanju droge, a Molly ima ugradene kandže i specijalne leće, što je čini savršenom ubojicom samurajem. Tijela se popravljaju kako bi bila funkcionalnija, te nadišla nedostatke običnog ljudskog, životinjskog tijela.

Kiborg je maštanje o nadstijelu, no koncept kiborga nosi i već spomenuti strah. Spoj čovjeka i stroja i svemoćni stroj stvaraju paniku koja se da isčitači iz tehnofobске literature ili filmova. Primjeri su Terminator ili Blade Runner. Terminator je robot iz budućnosti koji nije u stanju osjećati. Replikanti pak u Blade Runneru teže dobivanju ljudskog statusa: oni nisu kiborzi, jer je kiborg spoj tijela i čovjeka, dok replikanti prepostavljaju potpunu artificijelnost. Oni nemaju „dušu“ niti osjećaje. Problematika filma upravo je u nemogućnosti razlučivanja čovjeka i replikanta (što ne začduje s obzirom na današnji stupanj izrade androida koji već sad pomalo zastrašujuće nalikuju ljudima). Replikanti se želi eliminirati. Ne može ih se prepoznati osim u nedostatku empatije i ugradenim sjećanjima. Sjećanjima koja su, prema Alison Landsberg, odrednica čovjeka. Emocije. No film doživljava obrat kada lovac na replikante shvati kako i sam ima protetska sjećanja. Obrat se čini u tome da su strojevi ljudskiji od čovjeka, a ipak emocije im se negiraju.

Od visoko razvijene tehnologije, još veći strah izaziva umjetna inteligencija,

Covjek ili replikant - gdje je razlika?

savršeniji oblik od čovjeka. Gibson prikazuje takav strah u odnosu na rast i osnaženje umjetne inteligencije. Agent Smith iz Matrixa je programska egzistencija, tip umjetne inteligencije koji predstavlja prijetnju podređenoj ljudskoj egzistenciji. Ipak, ono što umiruje su istraživanja na područjima ljudske i umjetne inteligencije koja pokazuju kako je upravo tijelo ono što nas razlikuje. Naša je inteligencija utjelovljena, naš mozak i neuroni sazrijevaju, tijelo raste. Dok stroj ne može učiti, što ga čini daleko manje fleksibilnim od čovjeka.⁶

Ako se uzme u obzir definicija kiborga, ljudi su već *sada kiborzi*. Prema Marshallu McLuhanu, mediji predstavljaju ekstenzije, svojevrsne produžetke ljudskog tijela u prostoru.⁷ Osim toga, mnogi nosimo leće ili naočale, različiti oblik implantata i umjetnih ekstremiteta, što predstavlja direktnu intervenciju tehnologije u tijelu i spoj tehnološkog s biološkim.

Kiborg je samo jedan od koraka imaginacije odnosa tijela i stroja. Ono što dodatno radikalizira pokušaj bijega od ograničenja tijela jest koncept kiberprostora i virtualne stvarnosti.

Virtualna stvarnost i kiberprostor

Definicije ova dva pojma su višestruke. Barlovljevska definicija⁸ kiberprostor povezuje s postojećim mrežama računalna, Internetom i interaktivnošću preko istoga, putem brojnih aplikacija koje

6 Dan Thu Nguyen, Jon Alexander. Dolazak kiberprostora vremena i kraj političkog poretku. *Kulture Interneta*. Rob Shields (ur.) Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2001. str. 171.

7 «Takozvano tehničko doba proširilo je naše tijelo u prostor. Medijska tehnologija uvodi novo razdoblje proširenja, tehnologiju simulaciju svijesti. (Čačinović, 2001:14)

8 Featherstone, Burrows. Kultura tehnološke tjelesnosti: Uvod. *Kiberprostor, kibertijela, cyberpunk*. *Kulture tehnološke tjelesnosti*. Featherstone M, Burrows R.(ur.) Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2001. str. 19.

AKTUALNO

su korisniku dostupne (MSN, Facebook, *chat*). Već same interakcije u informatičkim mrežama prepostavljaju određen odnos između čovjeka i računalnog sučelja. Takav odnos može biti intiman i blizak, gotovo ljubavnički - interakcije sa sučeljem prepostavljaju i mnoštvo emocionalnih intenziteta. Čovjek se boji za podatke pohranjene na računalu. Ne razumije što mu računalo govori. Ljuti se na njega. Doživljava čitav niz frustracija upravo iz razloga interakcije sa strojem kojem nužno ne razumije i koji je podložan pogreškama i vlastitim logičkim pravilima.

Često samim strojevima pripisuјemo ljudske osobine, a ljudi vidimo kao strojeve.

Interakcije putem mreže pak omogućuju pojedincu simultano komuniciranje s drugim ljudima neovisno o prostornoj realnosti tijela koja mogu biti smještena na različitim geografskim koordinatama (Internet nije jedino sredstvo koje nam omogućuje takav oblik komunikacije, tu su i telefon i mobitel). Tijelo utoliko ne predstavlja ograničenje. Ali, ovdje postaje jasno da interakcije u kiberprostoru ostavljaju jako velik izbor igranja identitetom. Na mreži možemo biti tko god želimo. Ograničenja roda, rase, fizičkih, pa čak i psihičkih karakteristika podložna su preinakama i rekonstrukcijama, što ostavlja veliku mogućnost manipuliranja, no daje osjećaj fluidnosti i decentriranosti identiteta (postmoderan čovjek je fragmentiran). Stvaraju se novi *on-line* identiteti, koji nužno ne moraju biti posve odvojivi od *off-line* identiteta pojedinaca. Interakcije na kiberprostoru daju mogućnost trenutačnog bijega od stvarnosti koju percipiramo kao nezadovoljavajuću, zato je i tako velika popularnost interaktivnih igara, *chata*, Facebooka, virtualnog seksa. Ako uronimo u igricu koncentrirajući se na nju, možemo izgubiti dojam vremena i usmjeriti se na priču koju igra stvara. U igrama koje zahtijevaju izgradnju lika, njegov razvoj, odabir rase, načina borbe, karakteristika i izgleda, dolazi

Agent Smith - programska egzistencija

do poigravanja identitetima, te uživljavanja u drugačiji identitet što može ostaviti onaj koji imamo u jednom vremenskom periodu izvan preokupacije. Ipak, ostaje realnost našega biološkog tijela koje ne možemo u potpunosti zanemariti. Ono boli, gladno je, spava mu se i peku ga oči. Ono se javlja i vraća u svijet izvan „konsenzualne halucinacije“, računalne mreže, matrice, kako kiberprostor naziva Gibson.⁹

Virtualna stvarnost se definira kao umjetno simuliran prostor i informacijska okolina u koju uranjamamo, a koja nam želi dati realan osjećaj prostora.¹⁰ Ona je čista informacijska konstrukcija. Omogućuje korisniku teleprezentnost, postojanje tijela na jednom mjestu dok ima osjećaj prisutnosti na drugom, i susret s drugim entitetima unutar virtualno konstruirane stvarnosti. Virtualna stvarnost tako može postati nevjerojatna domena zabave, iako je primarno konstruirana za potrebe vojske, preko simulacija leta (Hills).

Heim raspravlja o mogućnost potpunog zaboravljanja na tijelo dok unutar simulacije. Film Matrix je prikaz takvog potpunog neznanja o postojanju realnog tijela izvan simulacije u kojoj se odvija život. Možda takva tematizacija pokazuje i opasnost od mogućnosti potpunog preseljenja života u paralelni svijet, pod uvjetom da se, kao i u Matrixu na životu održavaju tijela izvanjskim agensom, poput tamo kontrolirajućih strojeva. Heim govori o dva tipa VR-a, CAVE i HMD, tunelskoj i spiralnoj virtualnoj stvarnosti, gdje jedna omogućuje zaborav na tijelo i isključivo percepciju virtualnog svijeta, dok spiralna omogućuje svijest o procesu percipiranja VR-a, što Heim smatra višim oblikom virtualne stvarnosti. Za njega oslobođenje ne prepostavlja oslobođenje od tijela, već produbljivanje svijesti o vlastitom tijelu

9. Featherstone, Burrows. Kulture tehnološke tjelesnosti: Uvod. *Kiberprostor, kibertijela, cyberpunk, Kulture tehnološke tjelesnosti*. Featherstone M, Burrows R.(ur.) Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2001. str. 20.

10. Za Ken Hillsa je suprotno. On smatra virtualnu stvarnost tehnologijom kojom se pristupa do kiberprostora. (Ken Hills. Geografija oka. Tehnologije virtualne stvarnosti. *Kultura Interneta*. Rob Shields (ur.) Naklada Jesenski i Turk, Zagreb,2001)

AKTUALNO

upotreboom virtualnog.¹¹

VR upravo postavlja pitanje oslobođenja od tijela. Cyberpunk literatura donosi utopisku ideju o bijegu od ograničavajućeg tijela - primjer je već spomenuti „Neuromancer“ Gibsona. Case je lik koji konstantno izaziva prijezir prema tijelu. „Tijelo je bilo samo meso“ (Gibson, 2001:13), „To iz tebe govori meso, ne obaziri se“ (Gibson, 2001:198). Opterećenost tijelom i njegovim ograničenjima izbjegava se upravo uključivanjem u kiberprostor. Ono što se doima paradoksalno takvoj literaturi ponovno je vraćanje tijelu. Neuromancer obiluje opisima tijela. Znakovito, najčešće upravo ženskog tijela. Čitatelj zna kako izgleda Molly ili Linda, no malo zna o Caseu. A kada se opisuju ženska tijela dobiva se dojam objektifikacije kroz seksualnu želju (primjerice, opisi tijela koje leži golo na mekponjeni. Ili opisi haljina koje daju seksualiziranu sliku žene). I sam pojedinac koji uranja u VR stvara određeni tip slike, reprezentacije, virtualne egzistencije unutar simulirana svijeta. Biramo svoje avatare, simove, reprezentacije, marionete. Čini se kako se izlazi iz ograničenja našeg biološkog tijela već ionako preopterećenog kulturnim upisima kako bi se mogle stvoriti reprezentacije tijela nanovo po percepciji dominantnih kodova i mitova u virtualnom svijetu, posebno po pitanju fizičke ljepote. Korisnici najčešće teže lijepim avatarima, manipuliraju tjelesnim obilježjima u vidu ispravljanja onoga što se u stvarnosti vidi kao nedostatak. Nigel Clark pokazuje preko uredivanja avatara i simova da će „kiberprostor zahtijevati da se na tijelo neprestano obraća pažnja, radi svoje sposobnosti za brzu promjenu tjelesnih označujućih površina: to je breme tjelesnosti dovedeno do brzine industrijske mode.“¹² Opterećenost materijalnim tijelom očito prelazi i u domenu stvaranja informacijskog virtualnog tijela. Tad Williams u romanu Otherland pokazuje kako su simovi bogatih u virtualnom svijetu daleko jasniji, ljepši, individualizirani od onih siromašnijih koji

mu imaju pristup. To onda otvara i novu domenu pitanja, a to je ekonomsko i socijalno: imaju li svi pristup virtualnoj stvarnosti? Na koji način i u kojoj mjeri? A time se i opet donekle naglašava već spomenuti problem moguće dominacije umjetno poboljšanih ljudi, ovđe prenesen u virtualnu stvarnost.

Realnost našeg tijela vidi se i kroz postojanje bolesti uzrokovane boravkom u VR-u kao što su problemi kinestetike gdje dolazi do zaostajanja u pokretima zbog prijelaza iz jednog u drugi svijet (Heim). Osim toga, mogu se javiti i ovisnosti o virtualnom prostoru - kako možemo biti tko god želimo, hakirati svoj identitet i pobjeći od sebe, o tome možemo postati i ovisni.¹³ Anonimnost privlači. Bijeg u virtualni svijet mogućnost je nove realizacije sebstva, kada realizacija u ovome svijetu nije uspješna (Miliša, Tolić, Vertovšek, 2009:95). Ovisnost je tematizirana i u „Neuromanceru“, kada Case ne može biti umrežen što mu pruža ekstatičan osjećaj i on mora od svoga tijela i svijeta bježati putem drogiranja.

Virtualna stvarnost dovodi do mita o potpunom nadilaženju tijela. Vizije o usadivanju svijesti u matricu i prestanku biološke egzistencije tjelesnog zatvora. Možemo li u potpunosti pobjeći od tijela da bi svoju svijest preselili i nastavili živjeti unutar iskonstruiranog umjetnog prostora virtualne stvarnosti? Što je s mesom koje nas sačinjava? Možemo li ga odbaciti?

„San kiberkulture je ostaviti meso za sobom“¹⁴

Kako bi takav oblik transcendencije tijela u potpuni prestanak biološke egzistencije bio moguć, tijelo i svijest/ um ne bi smjeli biti isto.

Mozak je isto što i neurološke aktivnosti, dakle isto što i svijest ili mentalna stanja. Mentalno stanje samo je jedno od fizičkih stanja. Kada ne bi postojao mozak, ne bi postojala niti mentalna stanja. Sve podražaje čovjek interpretira umom. Igranje igrice, interakcije sa sučeljem računala pa čak i virtualna stvarnost prepostavljaju

11 Heim, M. Projektiranje virtualne stvarnosti. *Kiberprostor, kibertijela, cyberpunk. Kulture tehnološke tjelesnosti*. Featherstone M., Burrows R.(ur.) Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2001. str. 112.

12 Clark, N. Sunčane naočale koje gledaju unatrag. *Kiberprostor, kibertijela, cyberpunk. Kulture tehnološke tjelesnosti*. Featherstone M., Burrows R.(ur.) Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2001. str. 185.

13 Dan Thu Nguyen, Jon Alexander. Dolazak kiberprostorumena i kraj političkog poretka. *Kulture Interneta*. Rob Shields (ur.) Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2001

14 Lupton. Otjelovljeno računalno/korisnički. *Kiberprostor, kibertijela, cyberpunk. Kulture tehnološke tjelesnosti*. Featherstone M., Burrows R.(ur.) Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2001, str 145.

AKTUALNO

interakciju s umom i interpretaciju podražaja. Mozak interpretira impulse i stoga je moguće doživjeti simulaciju kao realnost. Već sada prema Baudrillardu živimo u simulakru zbilje, hiperrealnom svijetu, gdje simulacija postaje realnija od stvarnosti. Već sada živimo u paralelnim svjetovima jer je naša stvarnost medijatizirana. Primjer prikaza distopije medijatiziranog društva je i opet film Matrix. U Matrixu je prikazana simulacija života u kojoj više ne postoji razlučivanje između stvarnog i nestvarnog. Jer na kraju krajeva, što je stvarnost? Ako su stvarnost kako kaže Morpheus impulsu koji interpretira naš um, onda i simulacija može biti stvarna. „U virtualnoj stvarnosti slike jesu stvarnost“¹⁵ I sam naziv virtualna stvarnost sugerira da „stvarnost može biti višestruka“¹⁶. No bez našeg uma, bez konkretnog

biološkog *wetwarea*, mozga, ne bi moglo dolaziti do interpretacije impulsa jer se oni ne bi imali čime interpretirati. Tako i u Matrixu, kao savršenoj simulaciji, Platonovoj pećini iz koje treba izići da bi se oslobođilo, tijelo nije eliminirano. Ono je stvarno, suspendirano, hibernirajuće, priključeno na aparaturu, no postojeće. Mozak zarobljenih ljudi alat je kojim se živi simulacija nametnuta od strojeva. Oslobođenje u Matrixu pretpostavlja svojevrsni obrnuti, kontrapunktni eskapizam onome cyberpunka. Umjesto bijega iz tijela u matricu, dolazi do težnje za bijegom u tjelesno. Otjelovljenja svijesti. Isključenje iz sustava pretpostavlja povratak biološkom tijelu i stvarnom svijetu koji je u matrici zamagljen.

Svjest o tijelu može nestati prilikom priključenja u VR, no ukoliko se želimo nasloniti na (barem zasada) znanstveno

15 Heim,M. Projektiranje virtualne stvarnosti. *Kiberprostor, kibertijela,cyberpunk.Kulture tehnološke tjelesnosti.* Featherstone M., Burrows R.(ur.) Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2001. str. 107.

16 Poster, M. Postmoderne virtualnosti. *Kiberprostor, kibertijela,cyberpunk.Kulture tehnološke tjelesnosti.* Featherstone M., Burrows R.(ur.) Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2001. str. 127

dokaziviju fizikalističku poziciju, teza o elektronskoj duši, o životu unutar mreže informacija svijesti kao zasebne, mentalnog bez fizičkog, ne stoji.

Tehnologija napreduje velikom brzinom i kao takva omogućava poigravanje vlastitim identitetom i vlastitom tjelesnošću. Eskapizam od nezadovoljstva svijetom i vlastitim ograničenjima nalazi svoj odjek u tehnoutopizmu i imaginaciji posttjelesnog svijeta. Neovisno o stupnju u kojem čovjek već vrši interakciju s tehnologijom te

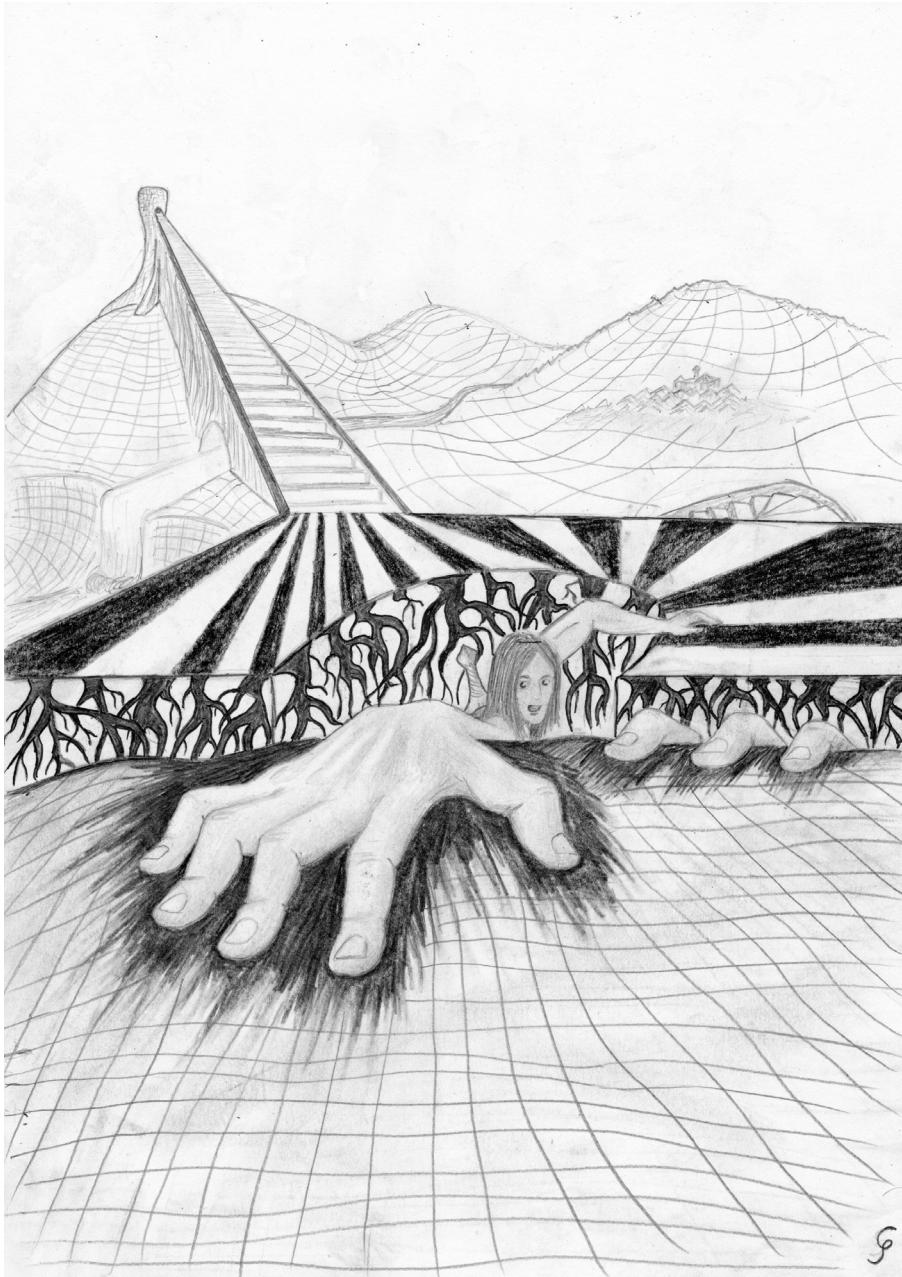
nadograđuje svoje tijelo on živi na ovom svijetu. Mogućnost apsolutnog oslobođenja prividnih ili stvarnih okova tjelesnosti je u stvarnosti nemoguća. Može se dostići samo u određenom stupnju i kao takva doista nudi utjehu. Smatram kako jesmo naša tijela, tijelo je sveprisutno i realno. Neovisno o mogućnosti „hakiranja identiteta“, poigravanjima preko kiberprostora, ipak i naše tijelo uvelike

konstituira naše identitete. Koliko god ono bilo ograničavajuće i nesavršeno, njega imamo. Na njemu radimo, nadograđujemo ga i popravljamo, no (još) nismo u stanju u potpunosti ga nadići, pa čak i kada za to naizgled imamo priliku, kao što pokazuje oblikovanje tijela kroz literaturu (cyberpunk, sf) o virtualnoj stvarnosti te uređenjima avatara, simova i marioneta. Posttjelesne egzistencije kao one opisane u Iliju Dana Simmonsa možda će se i ostvariti, no zasada smo ostavljeni u realnim tijelima o kojima sve ovisi. Bez ovog biološkog tijela, bez ruku na koje staviti rukavice i glave na koju staviti kacigu, uživanje u virtualnoj stvarnosti ne bi bilo niti moguće. VR funkcioniра kao spoj fizičkog i gotovo neograničenih mogućnosti tehnologije i svijeta u kojem se može oslobođiti spona i opterećenja društva. Tijelo će ipak biti ono koje neće dopustiti apsolutan bijeg u drugi svijet, jer konstantno svojom prisutnošću vraća ovoj realnosti.

Taština neovisne svijesti još uvijek nije dopuštena.

I za boravak u VR, potreban je tijelo

Stjepan Grgić - Ponor

G

PRIČA

Mirisala je na...

(Valentina Mišković)

Nebo je modro plave boje, čiste, blage, upečatljive. Pokoji oblak na jugu. Polje lavande u punom je cvatu, brežuljci su ljubičasti. Samo je šuma na sjeveru ostala zelena, sve je nekako poprimilo tu ljubičastu. I nebo se ponalo čini takvim... Snažan miris lavande ispunio je sav zrak u ovom mjestu, daleko od ostalog svijeta, ali ovo je svijet za sebe. Kroz dolinu proteže se gotovo nezamjetan potok, upivši boje okoline.

Na kraju polja, sjaji na podnevnom suncu opatija, blijeda, baca nisku sjenu. Blijesti. Dugačka gradevina odisala je smirenošću, samozatajnoscu reda koji je služio unutra.

Tišina se razlijeva dolinom. Djevojka stoji u sred polja, daleko od pogleda, dok ljetni povjetarac otkriva njenu krvku siluetu ispod lagane halje, razderanih rukava. Zatvara oči i samo stoji. Širi ruke i zapliće prste u ljubičaste cvjetove. Osjeća kako se aroma u zraku pojačava, kuša okus na jeziku, primiče ruke licu da bi ih omirisala. Naglo udiše zrak, podiže glavu prema suncu i počinje blijedeti. Njeno tijelo nestaje polako u zraku, pretvarajući se u purpurni prah, raznošen poljem na podnevnom povjetarcu. Zrnca lebde i odbijaju zlačanu svjetlost, brzo nestajući u visokom bilju. Zvonik blijesteće opatije odzvanja sunčev zenit.

Pahulje. Smetaju mu. Ne vidi dobro. Ali zato može osjetiti, svim čulima. Dlake na vratu uperile su pogled ka niskom snježnom nebu, osjećajući nadolazeće. Usnice su se zatakle za najoštire očnjake ikada, kroz koje je klizio vreli dah, isparavajući na nestvarno hladnometu zraku. Kruti snijeg pucketu pod težinom njegovih uskih elegantnih šapa, ostavlja plitke otiske za sobom.

Pahulje ljube njeno lice. Njene gole ruke i noge. Stoji na rubu litice i gleda u zametušnu dolinu pred sobom. Pogled ne seže daleko. Podiže je glavu i rastvara rumene raspucale usne. Nekoliko pahulja se prima i topi, slijevajući kapljice vode u njena usta.

14

Mraz se počinje hvatati za njene trepavice.

Tankim plavičastim prstima poseže je u džepić svoje lanene haljine. Izvlači peteljku lavandina cvijeta i prinosi ju licu. Udiše esenciju. Ne otvara oči.

Još samo malo i tu je. Već može namirisati vrelu krv u njenom tijelu. Osluškuje otkucaje srca. Osjeća njenu toplinu na vršku njuške. Slinu mu klizi usnom i pada na zaledeno tlo, stvara rupu. Šulja se.

Ona otvara oči i odmiče cvijet, te pruža ruku ipred sebe. Krhki prsti trlaju i mrve cvjetice s peteljke. Ljubičasto se mijesha sa pahuljama. Vjetar ih raznosi silovito na sve strane svijeta. Gleda u daljinu. Njene usne se ponovo rastvaraju, ali ne love pahuljice, već se razmici i kotrljaju neku pjesmicu. Lagana melodija izguljena u fijuku alpskog vjetra, prati ljubičasto. Ispušta ogoljelu smrznutu peteljku iz ruke i širi ih.

Spušta tijelo sasvim nisko, spremam na skok, kezi svoje oružje. Strijela u letu, probija zrak. Rasteže čeljust spremam na plijen.

Ali pada. Na mokro tlo. Snijeg škripi pod njegovom težinom. Gleda ispred sebe. Vidi prašinu među pahuljama. Gdje je nestalo vrelo meso?

Halapljivo grabi zrak i klokće zubima. Uzalud. Snijeg će mu zalediti jezik. Kroz snježnu pijavicu probija se vučji jauk.

Čaplja promatra sa visoke noge na sićušni svijet pod sobom, ribice plivaju i kukci zuje. Malena bara u izljevu rijeke. Trošna drvena barka ljlula se mirno na površini. Stari ribar izvlači mrežu iz nje i baca je laganim i jednostavnim pokretom u vodu. Njegove naborane ruke stežu konopčice i puštaju ih tako lako. U odbljesku sunca gleda kako se negdje ispred njega skuplja maglica prašine. Sitna zrnca zuje i kovitlaju. Tvoreći čudnu kuglu praha, padaju u vodu. Pređe golom rukom preko čela i sakupi slane kapi, trese ih u vodu. Nastavi bacati mrežu.

Gleda u vodu ispred sebe, nešto bijelo je dolje. Gleda u tijelo kako se približava i ne ustukne. Nekoliko mjeherića stiže ka površini prije samoga lica. Ono

PRIČA

izranja tren kasnije, otvorenih očiju, gleda ravno u ribara. Njene oči su čudne, plaše ga. Ali nema kamo. I osjeća neku ugodu u prisustvu ove djevojke. Njeno tijelo izranja u potpunosti. Ona se diže iz vode, kao da stoji na nekom stupu. Stoji na vodi. On gleda s nevjericom u njena bosa stopala niz koje se cijedi voda. Ona stoji na površini, kao da je najsitniji kukac.

Zaprepašten je. Ali miran. Njegove stare kose oči gledaju u njenu mokru halju i naziru mlado tijelo ispod. Čvrste mlade grudi nadimaju se hvatajući zrak. S njene duge smeđe kose kaplje voda, odzvanja na mirnoj rijeci. Niz njene ruke slijevaju se potoci. Njene oči su ljubičaste. Njene usne su ljubičaste. Gleda ju i ne govori. Ona zavlači ruku u džep i vadi neobičan cvijet. Ribaru se otme uzdah kad primijeti da je cvijet suh. Ona pruža ruku s cvjetom prema njemu i nešto mumbla. Nježan i nesiguran osmjeh titra joj na usni. Ribar svojom starom i treskavom rukom prima cvijetak i prinosi ga da ga omiriši. Na trenutak vrijeme staje i on osjeća miris.

Miris sasvim jednog drugačijeg podneblja. Osjeća miris spokoja, osjeća miris ove djevojke pred sobom. Podiže pogled prema njoj i uzvraća osmjeh.

“Arigatou”, reče hrapavim, potrošenim glasom. Njeno lice oblikuje još ljepši osmjeh. Uzdigla je obrve i gleda sada u njega, kao da nešto očekuje. Starac je uitpuno pogleda. Ona baci pogled na peteljku cvijeta i ispruži prste, trljajući ih.

Starac razmisli na tren i smrvi cvijet. Komadići padnu na vodu i ostanu tamo, ne proizvevši nikakav odjek. Začuđeno gleda u rijeku ispod svoje barke. Ali pogled mu skrene lepetanje. Ugleda u svojoj netom bačenoj mreži ribe kako se bacakaju, šljopkaju površinom pokušavajući izići. Kao malome djetetu, osmijeh mu ozari lice. “Arigatou!”, cikne, čas gledajući nju, čas ribe. Djevojka se nakloni i osmjeħne. Starac krene odgurivati štapom barku bliže mreži ali se osvrne i potraži nju. Učinilo mu se da vidi njene oči, ali tijelo se pretvara u tisuće cvjetova onog istog cvijeta i raspršuje se zrakom. Vraća se svojoj ribi s izmiješanim mislima.

Prozirna ljubičasta suza sklizne niz

rub njena nosa. Zaustavlja se u kutu usana i tamo ostaje svjedočiti beskraju. Razderana haljina leprša na vjetru, otkrivajući njene tanašne noge. Lice joj je grimasa. Pridiže ruke glavi i pritiše uši. Buka. Strašna buka. Gleda ispod sebe.

Pred njom, grad visok i širok dokle pogled seže, pa još i preko toga. Ona ne razumije gdje je. Gleda žalosno i razočarano u džunglu čelika, iako ne zna što je to. U staklene stijene, vidi preko puta svoj odraz u jednoj, sićušna bijedna sličica u plavičastom odsjaju. Helikopteri paraju nebo, a iznad njih neobrašnjive crte ograničuju dijelove neba. Ona ne razumije što gleda. Zašto je netko ogradio nebo? Ono pripada majci. Ono jest majka. Grimasa boli ne posustaje na njenom licu. Ali zato se navikava na buku. Stoji tamo, na vrhu staklene planine i promatra. Ljudi su kao crvići na tlu, dole daleko ispod, u najvećem ponoru nad kojim je ikada stajala.

Spušta oprezno ruke. Njene oči opasno se ljubičasto cakle na zamagljenom suncu velegrada. Divlja kosa pod bićem vjetra zaklanja njene iskrivljene ispucale usne. Iz rasparanih skuta izvlači posljednji cvijetak. Gleda u njega. Mekani glas izgovara oštrot riječi, pretvara ih u ništavilo. Izgovara tiho i mrvi cvijet. Dugački prsti ispuštaju aromatični prah; miris i zrnca bivaju raznesena cijelim gradom. Ona izgovara riječi na nepoznatom jeziku. Kad bi ju netko mogao čuti, ne bi mogao reći je li to stvarno jezik, ili je čuo samo šuštanje poljskog cvijeća.

Uzdiže glavu prema podnevnom suncu. Grad bruji. Ona rastvara ruke i pada, u ponor, odraz u staklu. Pada i gubi se. Slika bijedi, njeno tijelo se pretvara u zlatni pijesak, vjetar ga kovitla prema tlu. S posljednjom granicom sunca između divova, nestaje i posljednje zrno. Trenutak je stao. Vjetar je zamro. Miris lavande u zraku. A onda se bijela svjetlost proširila gradom, radajući novo sunce.

Velika glijiva rasla je na još većoj livadi ove strane svijeta. Prašina je širila miris među oblacima na granici s vanjskim ničime. Glas djevojke gubio se u hladnoći ničega dok je pjevao o izgubljenoj duši čovječanstva. Miris lavande prožimao je svemir.

TEMA BROJA

Oprosti, djede

(Ed Barol)

Jedno od temeljnih pitanja putovanja kroz vrijeme je može li naše djelovanje u prošlosti promijeniti našu budućnost. Možemo li se vratiti kojih pola stoljeća natrag, upucati vlastitog djeda, slučajno ili namjerno, i otići kao da se ništa nije dogodilo. Naravno, prvo morate biti sigurni da je to genetski vaš djed, ili za svaku sigurnost srediti i vlastitu baku. A ako to zbilja uradimo hoće li naše tijelo izblijedjeti i polako nestati, kao što se to umalo dogodilo dobro nam znamon Martyu McFlyu, ili se ništa posebno neće dogoditi, jer da smo s tim činom spriječili vlastito rođenje u budućnosti ne bismo se niti vratili u prošlost, pa bi se shodno tome ono ipak dogodilo i tako u krug. Ta dilema je opće poznati vremenski paradoks. Danas ga najradije objašnjavamo, ako se kao hrčak ne želimo stalno vrjeti u krugu, sa postojanjem paralelnih svjetova.

Unitar našeg prostorvremena su stvari, naime, takve kakve jesu. Naš svijet, kao i njegova povijest, onakav kakav jest, statički i nepromjenjiv, na različitim lokacijama nekakvog zamisljenog bloka prostorvremena, čiji svaki tanki odsječak predstavlja jedan nepromjenjivi trenutak prostorvremena. S tim već ulazimo u Einsteinove spoznaje specijalne relativnosti, jer prema njenom vidjenju vrijeme zapravo ne teče, prostorvrijeme postoji kao cjelina svih njegovih tankih odsječaka ili kriški, koje su sa našeg gledišta sadašnjosti, postavljene jedna uz drugu, redom kojim ih mi doživljavamo, i ako obuhvatimo sve te odsječke, blok prostorvremena će obuhvatiti sav svemir. Svaki naš doživljaj pojavljuje se i trajno ostaje na nekom od tih odsječaka.

Einsteinov rad nam zapravo govori da se u specijalnoj teoriji relativnosti sví odsječci tretiraju jednak, i da je svaki trenutak stvaran kao i svaki drugi, iako mi to tako ne doživljavamo, da stvarnost obuhvaća nepromjenjivu prošlost, sadašnjost i budućnost. Tijek vremena, kako ga mi doživljavamo, u kojem postoji uvijek samo jedan odsječak, ovaj sadašnji, dok su svi drugi u tami prošlosti i budućnosti, je zapravo iluzoran.

Kad to znamo, jedno od objašnjenja koje možemo smisliti za postojanje vremenskog paradoksa, je da mi nismo

zapravo otputovali u prošlost. Otputovali smo u jedan drugi, paralelni svemir, istovjetan našem, osim što smo se u njemu, u njegovom bloku prostorvremena, na nekim odsjećima prošlosti, pojavili mi. Tamo, u tom paralelnom svemiru, naš je put dio tog prostorvremena, oduvijek je bio i biti će, i to na niti jedan način ne utječe na nepromjenjivu prošlost našeg svemira.

Naravno, paradoks možemo objasniti i tvrdnjom da on nije moguć, nitko ga dosada ionako nije pokušao dokazati djelom. Možemo tvrditi da su stvari oduvijek takve kakve jesu i da ih naše djelovanje ne može promijeniti, ono se samo uklapa u njih. Otpotovat ćemo u prošlost, ali će pištolj zatajiti. Ili će se pojavitи autobus kad izademo iz vremeplova i pregaziti nas. Sjetit ćemo se u tom trenutku, prekasno naravno, priče djeda o nekom idiotu u čudnoj odjeći i sa smiješnom frizurom, kojeg je pregazio autobus, dok je mrkog pogleda i s rukom u džepu koračao prema njemu. Ni na koji način ne možemo ostvariti naš naum, nešto će nas uvijek spriječiti i prostorvrijeme ostaje koherentno i nepromjenjivo, sve je onako kako je trebalo biti i oduvijek bilo.

Ali ako zbilja uspijemo u našem naumu, pogodimo metu i uz jedno "oprosti, djede" odsetamo dalje, živi i zdravi i još uvijek materijalni, onda smo definitivno u paralelnom svemiru. I tako, kad znamo i prihvativmo postojanje paralelnih svjetova, više nema paradoksa. Putovanje iz jednog paralelnog svemira u drugi tada postaje moguće, bilo u prošlost, neku drugu sadašnjost ili budućnost.

Sve što tada još trebate, barem muški dio putnika, je čuvati se vaših zlih dvojnika iz paralelnih svjetova. Jer kako nas znanstvena fantastika uči, oni iz drugog, paralelnog svemira su uvijek zli, a najlakše će te ih prepoznati po tome što, za razliku od vas, imaju bradu i brkove, ili barem brkove. Kod žena taj problem nije toliko izražen, one izgleda više vole boraviti u svom svemiru i ne putuju baš toliko po različitim paralelnim svjetovima. A nemaju niti brade.

No, što nam o postojanju paralelnih svjetova govori nauka. Fizika, barem ona kvantna, fenomen paralelnih svjetova objašnjava teorijom mnogostrukih svjetova. Postoji svaki mogući svemir koji je u skladu sa zakonima kvantne fizike i koji izražavamo kvantnom valnom funkcijom. Ovaj, kojega

TEMA BROJA

smo svjesni, bi mogao biti samo jedan od bezbroja paralelnih svjetova u kojemu se događaji mogu odvijati bilo kojim tijekom. A na koji način pomoću kvantne fizike dokazujemo, ili barem ostvarujemo pretpostavku, postojanja paralelnih svjetova?

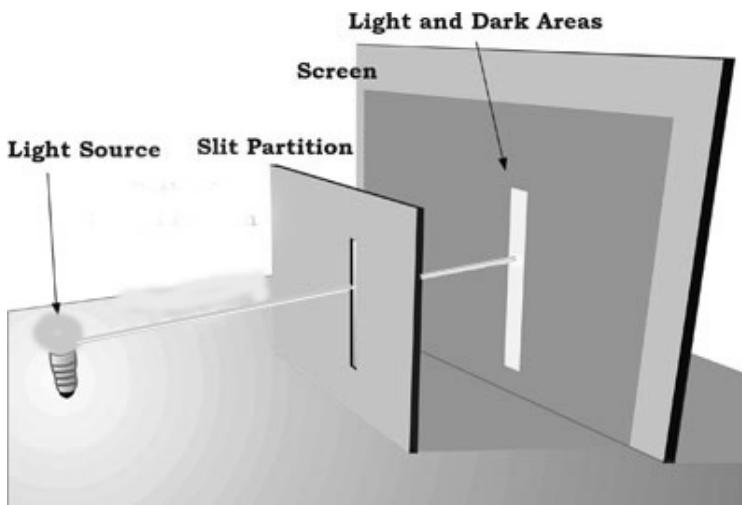
U literaturi znanstvene fantastike najčešće susrećemo učinak interferencije koji stvaraju čestice, ili fotoni, koje puštamo da kroz prepreku sa dva proreza udaraju u nasuprotni detektor, koji obično zamišljamo kao neku ploču ili zid.

U klasičnoj fizici čestice bi prolazom kroz dva proresa trebale stvarati dvije pruge na nasuprotnom zidu detektora. U kvantnoj fizici one stvaraju interferencijski uzorak, odnosno išaraju cijeli zid horizontalnim prugama. To ustvari potvrđuje njihovo valno svojstvo, ali ovaj eksperiment je često u literaturi korišten za dokazivanje paralelnih svjetova jer nam pokazuje da su čestice istodobno prošle kroz oba proresa. Crichton je to, npr., uradio u *Timelineu*. Nije duduše objasnio kako su se naočale koje je profesor, oputovavši u prošlost, ostavio u paralelnom svemiru, ponovno pojavile u ovom u budućnosti, ali takve sitnice obično zanemarujuemo.

No ono zanimljivo je da i

pojedinačne čestice, ne samo fotoni, puštene kroz prorese u dugim razdobljima, u koniči ipak stvaraju interferencijski uzorak karakterističan za valove. Tako dolazimo do toga da čak i pojedinačne, sićušne čestice materije imaju valni karakter. Klasična fizika kaže da je svaka čestica prošla ili kroz lijevi, ili kroz desni prorez. No uzorci interferencije se mogu objasniti samo preklapanjem nečega što prolazi kroz oba proresa. Prema kvantnoj fizici zbilja val vjerojatnosti svake čestice prolazi kroz oba proresa, a kad krenemo dalje, možemo tvrditi i da jedna čestica doista prolazi kroz oba proresa istovremeno, i da se u određenom smislu istodobno događaju sve moguće alternativne povijesti, a njihov zajednički ishod se poklapa sa ukupnom vjerojatnošću.

To zovemo kvantnomehaničkim pristupom zbroja svih povijesti, i s tim već radimo veliki korak naprijed prema maštanju o paralelnim svjetovima. Jer kad sve moguće povijesti mogu postojati za jednu česticu, zašto ne i za nas? I teleportacija je zasad provedena samo na jednoj čestici. Kod eksperimenata sa dvostrukim prorezom postoji još varijacija koje daju začudujuće rezultate. Kad razdvojimo putanje koje vode kroz prorez prema detektoru daleko jednu od

Prikaz Youngovog eksperimenta - demonstracija nerazdvojnosti valnog i čestičnog dijela svjetla kao i ostalih kvantnih čestica

TEMA BROJA

druge, ili eksperiment s kvantnom guminicom ili s kvantnom guminicom s odgodom u kojima se čak pokazuje da se djelovanjem u budućnosti može utjecati na eksperimente u prošlosti. Sve su to eksperimenti čiji rezultati prkose konvencionalnim pojmovima prostora i vremena.

Klasičnoj fizici sadašnjost je nešto što ima jedinstvenu prošlost, u kvantnoj fizici prošlost je samo prosjek svih mogućih prošlosti. U slučaju eksperimenta sa prorezima dogadaju se dvije prošlosti, da ih imamo 100 dobili bismo cijelu hrpu mogućih povijesti. No one su ipak samo valovi vjerojatnosti, jer kad promatrati neku česticu ona nikad neće biti mutna i višestruka, iako će odgovor o njenoj lokaciji sadržavati prosjek svih mogućih povijesti.

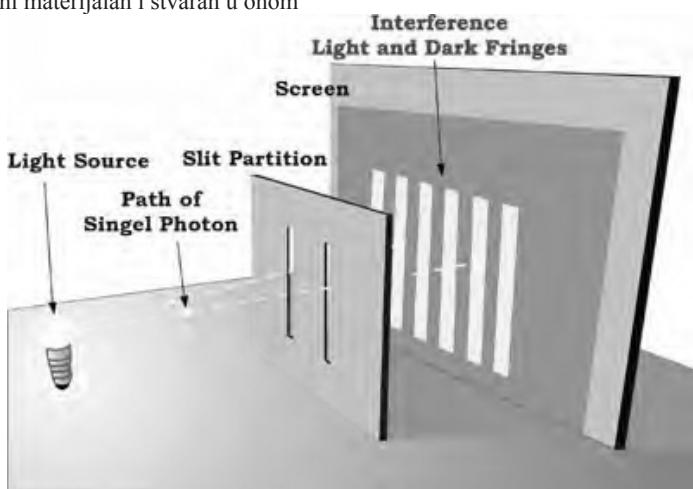
Iako je ovo primjenjivo samo na nivou čestica, sama činjenica da ta čestica tek našim mjerenjem i opažanjem stapa sve svoje moguće povijest i daje nam jedan rezultat tako da umjesto vala mogućnosti dobijemo čvrstu česticu, nam otvara putove maštice, tjera nas da se pitamo što je to što nama ljudima daje tu posebnu moć, i daje nam nekakvu podlogu u razmišljanjima o mogućim paralelnim svemirima, o stvarnosti napućenoj mnogostrukim svjetovima.

Paralelni svjetovi su možda svuda oko nas, uvijek su bili i biti će, pa makar samo kao mogućnost, ali bez koje niti naša stvarnost, kao zbroj svih tih mogućnosti, ne bi bila ovakva kakva jest. Možda je naš svijet jedini materijalan i stvaran u onom

konvencionalnom smislu kako mi stvarnost shvaćamo.

Ipak, fizika nam pokazuje da našim svemirom vladaju kvantni zakoni, a da su klasični zakoni fizike samo približan opis događaja koji se odvijaju na dovoljno velikoj skali. Ali današnja fizika nam sve više pokazuje koliko malo znamo o tome što materija zbilja jest. I da onakva kakvu je poznajemo čini tek pet posto svemira. I taman kad smo se privikli na misao o tamnoj materiji, o kojoj niti ne znamo točno što je, i koja količinski pterostruko nadmašuje nama znanu materiju, pojavila se i tamna energija, barem dvostruko veća od tamne tvari. Danas se zbog njih vodi rasprava hoće li se naš svemir širiti beskonačno i ohladiti u potpunosti ili će se naposljetku rasprsnuti. Što za paralelne svjetove i nije toliko važno, makar u konačnici svi podijelili istu sudbinu.

I tako, sve ako ti paralelni svjetovi nisu opipljivi, ne znači da nisu i materijalni i da jednog dana zbilja nećemo pronaci način kako da do njih dodemo ili kako da ih učinimo opipljivima. I možda jednog dana s punim pravom povičemo: To nisam bio ja nego moj zli dvojnik iz paralelnog svemira! I zaista čujemo onu fatalnu rečenicu: Oprosti, djede.

PRIČA

Kako postati pisac...

(Vladimira Becić)

“Bijela joj se neman približavala polako dok je ona spuštal ruke prema pojasu u nadi da će dohvati oružje prije nego se divlja mačka otisne od zemlje i u skoku joj onemogući bilo kakvu obranu. Gledala ju je u oči boje karamela i “

Sat je zazvonio i pokidao i tako krhku nit inspiracije. Danas su joj riječi dolazile teže nego inače. Posljedica umora i neispavanosti. Deadlinei su bili sve kraći, a godišnji sve bliži. Dva faktora koja su uvijek imala reperkusije na njezino pisanje. Ili barem pokušaje pisanja. Kako je izgledalo zasad. Ova se priča nije makla od prve rečenice zadnja tri sata. Divan prosjek. A već je trebala krenuti na posao.

Skočila je iz drvene stolice koja je po tko zna koji put pala na pod i odskočila od njega, dodatno uplašivši Inu. Mrzila je to. Kad god bi žurila, sve je kretalo po krivu. A ona si nije mogla pomoći. Mrzila je žurbu, i stalno je bila u žurbi. Željela je da bar jedan dan u životu provede nigdje ne žureći. Onako, opušteno, kao što je vidjela da ljudi to znaju raditi.

“Natrag u ovaj svijet!” - zapovjedila je samoj sebi i u skladu sa tonom odmarsirala do ormara. Izvukla je crnu opravu od latexa i prebacila je preko vrata ormara. Uzdahnula je, nadajući se da nikad neće imati provalnike. Tko zna što bi ljudi pomislili o njoj da joj vide garderobu?! Tugaljivo je skinula razvučenu trenirku markiranu s par fleka i uvukla se u službeni kondom, kako je nazivala svoju odoru. Navukla je kapuljaču na glavu i ugurala par bezobraznih pramenova pod rub. Sada je uistinu djelovala poput kondoma. Dobro da ne svijetli u mraku.

Mrzila je svoju radnu odoru. Tko god da ju je kreirao, nije imao smisla za estetiku. Tješila se jedino da je na njenim muškim kolegama kondom izgledao puno gore. S tom utješnom misli krenula je prema starinskom ogledalu u kutu sobe. Još jednom je provjerila ima li sve što joj je potrebno i dlan prislonila na hladnu površinu.

Prolaženje kroz Opnu nikada joj neće preći u naviku. Jednostavno, nije bilo normalno dotaći teoretski ravnu, kompaktну površinu i nakon toga proći kroz nju. Amen.

Kompaktne površine zovu se zato jer ne mijenjaju svoju... pa, kompaktnost. Stanje! Da, agregatno stanje. Tako se to zvalo. I nitko joj nije mogao reci da je prirodno što jedna tvar ima istovremeno dva agregatna stanja. Točka. I da se mora navići na to. Nije moralu.

Svaki je dan isla na posao u Nacionalni Park Maximilian prolazeći kroz Opnu, prelazeći u Zagreb 2147. godine. Dovoljno je bilo da što se pomirila s tim da taj svijet postoji i da je stvaran. Dapače, bila je toliko pomirena s tim da je čak imala i stalno zaposlenje, koje je čak i tako daleko od 2010. u kojoj je živjela s druge strane ogledala još uvijek bilo premija u zemlji zvanoj Hrvatska. Dapače, u 2010. godini ga nije imala. Radila je još uvijek kao honorarac.

Suzdržala se da ne pljune na pod kao zadnji seljo dok je vrtjela isti monolog svaki put kaskajući na posao od onoga što je nekad bilo okretište na Črnomercu, a sada samo gomila napuštenih zgrada u kojima nitko nije stanovao i koje su većinom služile kao taborište za mačke, pse i štakore, sretno ujedinjene u borbi protiv čovjeka i njegovih daljnjih uništavanja svega oko sebe. Ljudi, uzdahnula je. Najveći problem oduvijek.

Od Zagreba kakav je ona znala i u kojem je živjela dok nije bila u smjeni nije ostalo puno. Novi Zagreb je potpuno nestao, pregažen naslagama vode koja se pojavila iz pukotine nastale nakon niza golemlih potresa koji su strefili južni Balkan 2056. godine.

Donji grad je sad bio jedino pristojno mjesto u cijeloj regiji. Jedino su tamo urušene zgrade dobile svoju funkcionalnu zamjenu i život kakav je Zagreb imao prije nego su potresi pretvorili njen rodni grad u neprepoznatljivu hrpu ruševina iz postapokaliptičnih filmova.

Na Gornji grad nikad nije svraćala. One mračnjačke filmove u kojima uvijek postoji kvart sa zadrtim kriminalcima iz kojih se pošten čovjek živ ne vraća snimali su prema Gornjem gradu. Sve one prekrasne zgrade na Kaptolu, oni prelijepi kipovi i freske, sve je nestalo. Pretvoreno u skladišta oružja i narkotika, raznobojnog roblja i mjesta općenito nezdravog za život.

I onda Maksimir, mjesto koje je obožavala kao klinka, sa svim žarom djeteta u zoološkom vrtu koji je sad postao džungla. Maksimira kao kvarta nije više bilo. Kao posljedica promjene klimatskih uvjeta šuma je stasala u svoju geometrijsku progresiju.

PRIČA

Zoološki vrt više nije postojao: sada je to bio Nacionalni park Maximilian, mjesto na kojem su se nalazile zaštićene vrste koje su slobodno lutale gusto pošumljenim područjem koje se prostiralo na potezu od sredine nekadašnje Vlaške pa sve dalje na istok prelazeći granice Zagrebačke županije, spajajući se sa Medvednicom na sjeveru, izlazeći na novonastalo Savsko more na jugu.

Izašla je iz nečega što bi se samo u nečijoj pijanoj glavi moglo nazvati tramvajem čim se dokopala centra grada. Ostatak će, hvala na pitanju, prohodati pješke. Ako se ikada bila žalila na ZET (jeste, ali sada je to bila davna prošlost), nakon što se upoznala sa javnim prijevozom Zagreba iz 2147. nikad više nije prozorila niti riječ protiv divnih sjedala, čitavih stakala, grijanja po zimi, otvorenih prozora ljeti, pristojnih suputnika... mogla bi nabrajati do jutra. Gradski prijevoz u vremenu u kojem je sada bila nije posjedovao nijednu privilegiju ZET-a. Koje li ironije!

Kretala se bivšom Jurišićevom bacajući usputne poglede na neonske reklame za sve i svašta, hvatajući se kako razmišlja o kupnji totalno nepotrebnih stvari kao što je posteljina tkana od plastičnih vlakana, sa naglaskom na posvemašnje odsustvo prirodnih spojeva u njoj. Istina, bila je šarena i zanimljiva, ali, zaboga, što će joj to?! Makar su reklame bile tako prekrasno svjetlucave i zanosne, plastična posteljina nije bila na listi njenih prioriteta. Da ne spominjemo činjenicu da je krevet bio mjesto na kojem je provodila najmanje vremena.

Noćne smjene kao Čuvare

Nacionalnog Parka Max i dnevni pokušaji ispisivanja niza i niza rečenica u želji da zadovolji glupu urednicu da joj napokon da stalno radno mjesto u još glupljem ženskom časopisu, oduzimali su joj skoro svo slobodno vrijeme. Za spavanje je bila odvojila ne više od četiri-pet sati dnevno. Minimum potreban da se ne sruši negdje u Maxu gdje joj je budnost bila najbolji prijatelj.

Voljela je Max. Iako to nije bio Maksimir u kojem je odrasla, a poglavito više nije bio zoološki vrt u kojem si se mogao besciljno i opušteno šetati, još uvijek joj je bio prirastao srcu. Životinje su bile i ostale tu, a one su bile jedine bitne. Istina, njihove forme su se odavno promjenile. Nisu to više bile zapuštene životinje tužnih očiju kakvih se sjećala. Preciznije, kakve su se još mogle vidjeti u Zagrebu iz kojeg je dolazila.

U međuvremenu su se oslobodile i nastanile cijelo pošumljeno područje, primjenjujući među sobom zakon najačeg. Nije više bilo zapuštenosti, a ni tuge. Barem ne za njih. Eventualno za bedake koji bi ušetali u Max praveći se važima i postali slastan doručak kojem crnom medvjedu ili kineskoj leopardici.

Njezin se posao sastojao ne u prodavanju karata i brizi oko životinja kao što je to nekad, kao klinka, sanjala, već o brizi da sadašnji stanovnici Maxa ne objeduju sadašnje stanovnike Zagreba. Glup posao do zla boga, jer ako je neko već želio biti pojeden, čemu ga sprječavati u tome?! Zvjerke nisu izlazile iz šume niti im je padalo na pamet prošetati se ostacima nekadašnjeg Zagreba, sadašnje Zagharie. Stoga su u opasnosti bili samo oni ljudi koji su svojevoljno zabasali u šume Maxa.

Nije da nije bilo opće poznato tko u tim šumama prebiva. Ali, da. Idiota je uvijek bilo i bit će, bez obzira na kataklizme svjetskih razmjera. Jednostavno su imali survival gen. Na stranu stupid gen, kako ga je ona zvala, ipak im je bila zahvalna. Upravo su blentoni bili zasluzni što je Max zapošljavao cijeli vod Čuvara koji su patrolirali po njegovim rubovima, u teoriji. U praksi njihova je zadaća bila uskakati tam u gdje je bilo potrebno. Čitaj između redova: tamo gdje je neko upravo postajao ručkom, njihova je zadaća bila sprječiti da se zvjerka ne otruje.

Vjerojatno je na ugovoru to pisalo drugačije, nešto tipa spašavati nevine živote ili slično, ali ni ona, ni itko od njezinih kolega i kolegica nije imao nimalo poštovanja prema "ljudskim životima" koji su se dragovoljno izložili opasnosti i sad očekuju da oni izlože svoje živote da ih izvuku. Nakon što se ispostavilo da nisu toliki frajeri kao kad su kretali u Max.

U prijemnom uredu ju je već čekao Tom, njen partner, obučen također u kondom. Nasmijali su se jedno drugome i zanjihali kukovima u svojevrsnom tradicionalnom međusobnom pozdravu. Gumica, to jest Čuvara. Njihova interna dla. Preuzela je oružje, komunikator, potpisala sve što treba i pričekala Toma. Izašli su zajedno i uputili se prema pohabanom crnom jeepu.

"Znaš šta Ina? Pokušaj o sebi razmišljati kao o drevnim ninjama. I oni su imali crne odore", veselo je dobio Tom,

PRIČA

kao i svaki put kad je jeep štucnuo i krenuo.

Prisjeo joj je dan kada je s njim podijelila informaciju o ninjama. Kao za vraga, informacijski sustav u 2147. godini nije posjedovao samo podatke o drevnim ninjama, već i o ninja kornjačama. Bilo joj je zlo od samog prisjećanja na kolicišnu šalu koja je nastala od samo jedne njene nepromišljene rečenice.

Nije da su svaki dan imali krizne situacije. Nekada bi se samo satima vozili i vozili uokolo, uživajući u prirodi koja je preuzela vodstvo. Ni Tom ni ona nisu voljeli grad. Njemu je ovo bila jedina prilika da bude blizu prirode. Zato je i privratio ovaj posao.

Nije mu mogla reći da si se prije mogao povući na selo i tamo uživati u prirodi bez rizika da ti se leopard pojavi na vratima ili da ti vuk pravi društvo pri jutarnjoj kavi. Više nije postojao pojam sela. Samo divlja priroda i ultra urbana jezgra. Bez sredine, bez prijelaza, bez nijansi. Kao nožem odsječeno. Njоj nije smetalo. I tako je živjela u dva svijeta. Ali joj je bilo žao zbog Toma i njemu sličnih koji su bili djeca ovoga doba. Oni nikada neće upoznati pojam livade ili parka. Bezopasne prirode. Koja šteta.

Komunikator je zabrujao i suglasno su opsovali. Iako im je već počinjalo biti dosadno. Svaki put kad bi se začuo taj iritantni "zvrrrrl" sjetila bi se kriminalističkih serija koje je inače gledala. Iako su imale malo veze sa ovim što je radila, još uvijek se potajno u sebi nadala da će možda jednom ipak naletjeti na ubojstvo, pravo ubojstvo, a ne samo na suicidalni čin nekog postapokaliptičnog pijanog purgera.

Nije bilo ubojstvo. Naravno. Ali nije bio ni pijani purger. Tom je vozio jedinom mogućom brzinom koja je bila dostupna u Maxu, brzinom kišne glište sa trajnom deformacijom organa za kretanje. Na mjestu gdje je po vrlo slobodnoj procjeni prije bila streljana na Bukovcu ili tu negdje, kilometar lijevo, desno, više ili niže, našli su na ženu. Zbunjenu ženu. Trijeznu. Odjevenu u skoro istu odjeću koju je ona sama nosila kada nije bila na poslu. Odjeću s početka trećeg milenija. Ne odjeću iz 2147. godine gdje se upravo nalazila.

Znala je što ovo znači i znala je da mora spriječiti da Tom to sazna. Skočila je iz jeepa i brzin koracima prišla ženi. Primila ju je pod ruku i taktički zagrlila tako da ih Tom ne čuje dok se primiču vozilu.

"Koja je godina?" - pitala je ženu skoro nečujno.

Zena ju je blijedo gledala, još u šoku zbog okoline u kojoj se našla, a Ina je čisto sumnjala da su dvije kondomirane osobe bile poboljšanje općem dojmu.

"Kako koja je godina?! Pa 2012. je! Zar je smak svijeta?" - okretala se oko sebe, začudeno gledajući divovska stabla koja definitivno nije imala nikad prilike vidjeti ako je došla iz 2012.

U daljini se čuo poziv leoparda na ručak i trenutak kasnije odaziv rodbine. Žena se prestravljeni trgnula i zagledala u Inu, očekujući suvislo objašnjenje koje joj ona nažalost nije mogla pružiti. Rika se stala pojačavati i Tom je iz jeepa dao znak za pokret. Jedino što je uspjela reći ženi bilo je:

"Pustite da ja pričam umjesto vas."

Terenac je krenuo čim su ušle u njega. Mačja je obitelj bila golema, a oni nisu planirali ostati na objedu. Tom se za volanom gradio pokušavajući natjerati jeep u brzinu veću od brzineobičnog hoda. Prebacila se na zadnje sjedište kod žene koja je sa sve većim očajanjem gledala u džunglu oko sebe. Ina je samo mogla prepostaviti kako joj je.

"Kako ste došli ovamo?" bilo je pitanje koje žena neće razumjeti. Pokušala je s rečenicama iz krimi-serija.

"Što ste zadnje radili prije nego li ste se našli tu u šumi?", pitala je, iako je prepostavljala koji će odgovor dobiti.

I ona je tako išla skinuti taloge prašine sa staroga ogledala i našla se u nečem što je nalikovalo više kulisama nego stvarnom svijetu. Da je nije otac istoga trena povukao nazad, vjerojatno bi bila u istom stanju kada i žena koja je sjedila kraj nje. Ona je uz Šalicu Nesscaffea u sigurnosti svoga doma saznala o očevom paralelnom životu koji je vodio u Zagarii. Ova žena očito nije bila te sreće.

"Brisala sam ogledalo koje smo dobili sa kućom u koju smo se uselili. Sve je bilo u redu i onda odjednom oko mene je bila šuma. I čudni zvukovi. I mrak." Gledala je i dalje unevzvjereno oko sebe.

Kako ženi objasniti da je prešla kroz Opnu u budućnost? Nije ni ona baš bila spremna na tu spoznaju, no kako to objasniti ženi koja se nije mogla vratiti u svoj svijet? Pokušavala je u glavi iskombinirati tisuću i jednu varijantu kojom bi ženi ublažila ovaj šok i eventualno joj pomogla, kad je ova odjednom počela vrštati i bacila se van iz

PRIČA

jeepa.

Tom je nagazio kočnicu, ali je očito bilo kasno. Na stablu iznad njih ljujala se boja stežući granu kao da joj život ovisi o tome. Iza njih, žena u haljini na roze cvjetove ležala je nepomično glave naherene pod kutom koji nije ostavljao ni tračak sumnje.

Oboje su izašli van iz vozila i otisli po tijelu. Bez riječi. Oboje su i prije vidali leševe, ali su najčešće bili već u raskomadanom stanju. Stanovnici Maxa imali su smisla za fast food. Ovo je bilo prvi put i njoj i njemu da su vidjeli tijelo bez ijedne kapi krvi na sebi, sa svim dijelovima, nedotaknuto. Djelovalo je puno jezivije nego ostaci na koje su inače nailazili i po defaultu ih skupljali u vreće, skoro nemajući osjećaj da se radi o donedavno živućim ljudima.

Vreću su zajedno mekano položili na zadnji sic, a ne u prostor za teret, kao da je žena još živa, kao da samo spava. Čudila se podudarnosti Tomovih i svojih postupaka. Izgledalo je da su oboje pogodeni ovom smrću na isti način. Pogoden puno više nego što su to ikada dosada bili radeći posao koji su radili. A znala je i zašto. Za razliku od njihovih uobičajenih "poslova" koji su se sami našli ovdje i poginuli svojom vlastitom zaslugom, ova žena nije trebala umrijeti. I zato je njena smrt bila puno neprihvatljivija od ostalih smrti. Ova je smrt bila nefer.

Totalno nefer.

U centrali ih je već dočekala ekipa sa patologije i Kontrola, zamjena za policiju. Ista funkcija, drugi naziv. Oni su preuzeли njihove izjave i nastavili rad na tome kako se žena našla u Maxu i odakle je došla. Iako je inače respektirala kolege iz Kontrole, ovaj se put iskreno nadala da će ovo biti jedna od onih istraga koja je završila u praznom. Neriješen slučaj, posložen u policu. Na sigurno.

Doma je bila brže nego inače. Iako je imala običaj skinuti odoru odmah po dolasku kući, sada je dugo u njoj sjedila pored ogledala i gledala u prazno. Tek ju je zvonjava telefona trgnula iz filma u kojem nije bilo glavnih glumaca. Samo niz statista koji su se gubili i ponovno nalazili u pogrešnim vremenima i na pogrešnim mjestima.

"Si dobro?" - čula je očev glas s druge strane žice. Novost je došla i do njega.

"Jesam, hvala na brizi." Glas joj je zvučao potonulo. Dovoljno da je dodatno

trgne.

"Nisi mogla ništa napraviti da ju spasi. Zapamti to. Ovo je najbolje za sve nas." Mrzila ga je u ovom trenutku.

Mrzila jer joj je čitao misli. Jer je znala da nije postojala ni najmanja šansa da je spasi, a da time ne ugrozi živote svih onih koji su svojevoljno došli, dolaze ili čak i žive u Žaghariji. Spustila je slušalicu bez odgovora, bez pozdrava. Poslije će mu se ispričati.

Nakon tuša se osjećala mrivicu bolje. Sjela je sa velikom šalicom kave za komp i izbrisala glupi početak priče o bijeloj nemani. Zaškiljila je grickajući rub šalice i onda je naglo spustila na stol, zalivši rub tastature. Pomno ga je obrisala predugim rukavom i krenula tipkama:

"Bilo je kasno popodne ljetnog dana kad je prvi put nakon majčine smrti smogla snage pokrenuti se i pregledati njezine stvari. Nakon što je povadila svu robu iz ormara i pažljivo je složila na krevet, kao da će majka svaki trenutak ući u sobu i provjeriti je li posao dobro odrađen, prišla je starinskom ogledalu u kutu.

Gledala se dugo u njemu, tražeći bilo kakvu sličnost između njih dvije. Nije ju našla. Kao ni za života, majka i kćer kao da nisu bile u rodu. Ni po čemu. Približila se odrazu koji je plakao i utješno mu stavila ruku na obraz. Umjesto hladne površine ogledala, dlan joj je utonuo u nedefiniranu teksturu. I nastavio kliziti dublje, vodeći je za sobom van majčine sobe, van svijeta koji je dosad poznavala..."

Srknula je kavu i naslonila se na škripavu naslon stolice. Pročitala je još jednom napisano. Bila je zadovoljna. Kako se prije nije sjetila pisati dnevnik? Umjesto da izmišlja stvari koje joj nikako nisu isle. Jednostavno nije imala mašte. A dnevnik... I tako joj nitko neće vjerovati. Nasmiješila se svom odrazu u monitoru i digla šalicu u znak zdravice. Od sada će pisati SF priče.

Damir Podhraški - Lady Black

AKTUALNO

Georges Méliés

(Dorian Celcer)

Uvod

U vrijeme u kojem se naveliko eksperimentira s optičkim varkama i pomicnim slikama, Georges Méliés uspijeva stići priznanje i popularnost kao tvorac nekih i danas legendarnih radova u novom, pomodnom obliku zabave-filmu. Bogatstvo njegove obitelji mu je omogućilo relativno lak početak u ulazak u svijet filma.

Kombinacija slikara, vlasnika tvornice i strastnog iluzionista, kupnjom vlastitog kazališta mu je omogućila da nesmetano i uspješno eksperimentira s različitim optičkim varkama i simulacijama pokreta. Ignoriranje zapleta stavljanjem u fokus pokreta i varke su uspješno funkcionalirali u kazalištu i na sajmovima što je Méliés pokušao prenijeti i na film. U početku uspješno ali uz nemogućnost da se prilagodi brzo rastućem biznisu, Méliés je postao žrtva vlastite predanosti i želje da sudjeluje u svakom aspektu stvaranja filma.

Putovanje na Mjesec, čija je scena zabijanja putničke kapsule u oko Mjeseca vjerojatno jedna od najprepoznatljivijih u svijetu filma donijela mu je velik uspjeh. Taj film je danas polazna postaja vjerojatno svakome tko se susretne s Méliésovim radom i odluci ga istražiti malo više. Mnoštva "eksplozija"

i mehaničkih rekvizita, građenja i rušenja scenografija ali i maksimalnog iskorištavanja potencijala filmske kamere u stvaranju fantastičnih slika su od Méliësa stvorili osebujnog autora. Kod njegovih radova su slabo primjenjive "konvencionalne skraćenice korištene u filmskim studijima kao što su LS (long shot), EC (extreme closeup) i POV (point-

of view) ... a javlja se želja da se zamijene" za njega "prikladnjim skraćenicama POS (puff of smoke), WD (woman disappears), ME (mayhem ensues) ili TSBCB (train swallowed by celestial body)"¹.

Skupna produkcija i piratska distribucija njegovih filmova, prvenstveno hita *Putovanje na Mjesec* su od Méliësa na kraju učinili siromašnog izvođača koji putuje po sajmovima i zabavlja mase optičkim varkama. Te mase su uglavnom bila djeca a zbog dinamičnih scena, šarenih krajolika i općenito fantastičnih priča smatrana je vrhunskim autorom, doduše dječjih filmova. Sve ovo je od Méliësa stvorilo autora za kojeg se obično smatra da je "radio prvenstveno bajke i fantazije koje karakterizira dječja naivnost, ...isključivo teatralnog stila...", čiji je rad uglavnom lišen narativne strukture i simbolične koherencije..., te se njegovi filmovi ne mogu analizirati alatima moderne teorije filma"².

Život "zarobljenika kazališta"³

Georges Méliés, punog imena Marie-Georges-Jean Méliés, rođen je 8. prosinca 1861. godine u Parizu. Georgesov otac je u vrijeme njegovog rođenja bio uspješan i bogat proizvođač obuće (što se kasnije pokazalo presudnim za Méliésovou filmsku karijeru). Budući da su bili dobrostojeća obitelj, Georges je omogućeno kvalitetno školovanje (za razliku od druge dvojice braće). Osim toga, novcem su mu skratili i vojni rok kako bi se posvetio obiteljskom poslu. No, Georges je želio pohadati likovnu akademiju dok je očeva želja bila da on

nastavi obiteljski posao s obućom. Nesklad između oca i sina je riješen kompromisom i to na način da su Georgesu bile placene privatne vježbe (navodno kod Gustavea Moreaua) sve dok pola radnog vremena provodi u tvornici

1 Ezra, Elizabeth, *Georges Méliés: The Birth of the Auteur*, str. 1, Manchester University Press, Manchester, 2000.

2 Isto, str. 6.

3 Kako je Méliésa 1947. godine nazvao Georges Sadoul

AKTUALNO

upoznavajući se sa strojevima za proizvodnju obuće.

Prekretnica za Georges-a koja ga je usmjerila u film dogodila se 1884. godine kada je poslovno otisao u London u kojem se oduševio iluzionističkim predstavama. To ga je ponukalo da i sam počne proučavati iluzije te je do prve filmske projekcije 1895. stvorio dvadesetak vlastitih iluzija koristeći se znanjem stečenim u tvornici. Smišljanje novih iluzija za publiku mu je omogućio rad u tvornici a prezentaciju istih kupnja kazališta Robert-Houdin. Veliku većinu tih iluzija i vlastitih kreacija koristio je kasnije i u svojim filmovima. Iluzije koje je smislio i izvodio u svom kazalištu bile su uvod u filmsku karijeru, u smislu da su se iluzije uglavnom ticale pokretnih slika i stvaranje pokreta iz statičnih slika ili fotografija o čemu detaljno govorи Elizabeth Ezra⁴. No, način na koji je kasnije snimao svoje filmove pokazuje da je film vidio kao medij preko kojeg će iluzije koje nije mogao izvesti uživo u kazalištu, predložiti publici.

S pojavom kinematografa i novog načina zabave publike, kapitalisti su počeli aktivnije ulaziti u filmski biznis. Méliés je prisustvovao prvoj javnoj filmskoj projekciji braće Lumière, kao dio odabranog društva u koje je zbog svog djelovanja očito spadao. Počeo je i sam snimati filmove, a kako kaže Ezra, zbog brzog razvoja filmskih tehnika i tehnologija, Méliés je jedini ili jedan od rijetkih filmaša koji se može nazvati *auteur*. Naime, "kako su filmovi postajali sve fragmentiraniji... isto se događalo i s produkcijskim procesom koji je postajao podijeljen u sve više specijaliziranih zadataka" a "on je bio osobno uključen u sve aspekte produkcije, od scenarija... do izrade promotivnih materijala"⁵.

U međuvremenu, u SAD-u je Thomas Edison započeo monopolizirati filmsku industriju (uključujući i brojne sudske sporove u kojima je pobjeđivao) uslijed patenata na brojne izume vezane uz proizvodnju filmova. Članstvo u organizaciji MPPC [Motion Picture Patents Company (1915. proglašena ilegalnim udruženjem)] je bilo uvjet za probor Méliésove

tvrtke *Star-films* na američko tržište. Rezultat ove činjenice je i Méliésova hiperprodukcija filmova. Naime, kako bi zadržao članstvo u organizaciji, Méliés je morao na tjednoj bazi američko tržište snabdijevati s minimalno 300 metara filma⁶. Zbog ranije spomenute uključenosti u sve aspekte produkcije, to mu je predstavljalo ogroman problem kako količinom vremena potrošenog na snimanje, tako i na finansijskom planu, jer su njegovi filmovi redovito bili barem 30% skupljici od konkurenata. Ti razlozi su doveli do velikih gubitaka zbog kojih je izgubio sve što je stekao u životu. Nemogućnost prilagodbe tržištu su ga svrstale među drugorazredne izvođače na sajmovima koji je priznaje dočekao tek netom prije smrti (kao autora dječjih filmova) a pogotovo nakon nje.

Putovanje na Mjesec (*Le Voyage dans la Lune*), 1902.

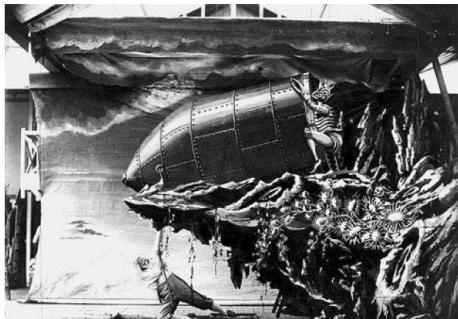
Film koji je inspiriran romanima Julesa Vernea i Herberta G. Wellsa, u današnje vrijeme je Méliésu osigurao kulturni status (kako redatelja tako i filma). Radnja koja se vrti oko skupine astronoma koji odluče otići na Mjesec ispaljivanjem iz divovskog topa nije pretjerano revolucionarna (ni u okvirima početka 20.

6 Ovaj uvjet je rezultirao i Méliésovim snimanjem između 400 i 500 filmova u svojoj karijeri. Nepoznat je točan broj tih filmova a vrlo malo ih je ostalo sačuvanih i to zato što je u 1. svjetskom ratu francuska vojska zaplijenila (ne samo njegove) filmske trake kako bi ih istopila za upotrebu u proizvodnji peta za čizme. Ironicno, budući da su za njegovu karijeru i uspjeh iluzija zaslužni upravo bogatstvo i znanje stečeni u tvornici obuće.

4 Ezra, Elizabeth, *Georges Méliès: The Birth of the Auteur*, str. 10 - 14

5 Isto, str. 17.

AKTUALNO

Sa seta: Putovanje na Mjesec

stoljeća) ali način na koji je prezentirana svakako jest.

Mada se film još za vrijeme Méliésova života smatrao njegovim najvećim dostignućem, on sam se s time nije slagao, ako je vjerovati izvor⁷. Iako je *Putovanje na Mjesec* bio prvi istinski znanstveno-fantastični film što ljubitelji žanra često glorificiraju, za filmsku umjetnost je mnogo bitnija činjenica da je to prvi film snimljen u više kadrova (što se najčešće pripisuje Porterovoj *Velikoj pljački vlaka*).

To je do tada najduži (ali i tehnički najzahtjevniji ikad) Méliésov film koji je u svoje vrijeme izazvao šok količinom sredstava uloženih u njegovo stvaranje. Snimljen je za tada nezamislivih deset tisuća franaka a osobno mi je teško zamisliti šok koji je to stvorilo kada nama danas niti najskupljí film svih vremena *Pirati s Kariba: Na kraju svijeta* koji je koštao 300 milijuna dolara ne izaziva osobite reakcije (vezane uz troškove).

Kako sam naveo ranije, velik dio njegovih filmova je bio (ili se barem tako smatra) uništen. S *Putovanjem na Mjesec* se to nije dogodilo, barem ne u cijelosti. Naime, svako malo se otkrivaju nove trake s "izgubljenim" filmovima ili novim scenama (za koje se znalo da su svojevremeno bile dio originalnih radova). To se dogada još od početka 1. svjetskog rata kada su njegovi filmovi ne samo zaplijenjeni već je neke navodno i sam uništilo (ili barem neuspješno pokušao). Takav je slučaj i s *Putovanjem na Mjesec* čiji je kraj pronađen 2002. u nekoj staji u Francuskoj.

Jedan izvor⁸ čak navodi *Putovanje*

⁷ Georges Méliès: *Impossible Voyager*, uredio: Spencer Sundell, str. 4, Northwest Film Forum, Washington, 2008.

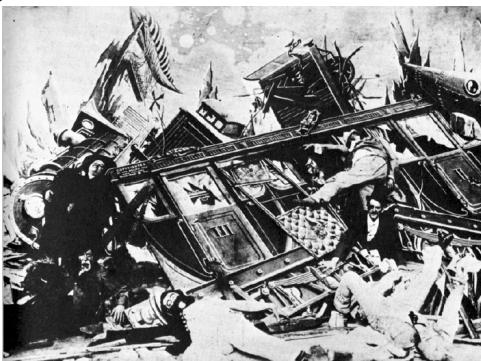
⁸ Gross, Cory, *Voyages Extraordinaire*, <http://voyage-extraordinaires.blogspot.com/2007/11/impossible-voyage-26>

na *Mjesec* kao prvu žrtvu piratstva u filmskoj industriji koje da se nije dogodilo je Méliésu navodno moglo osigurati bezbrižnu egzistenciju. Na nekim mjestima se čak navodi kako je izumitelj i tadašnji filmski monopolist Thomas Edison namjerno ilegalno kopirao i distribuirao njegov film i ubirao zaradu za sebe.

Nemoguće putovanje (*Le Voyage à Travers l'Impossible*), 1904.

Još jedan Méliésov film koji je probio granicu, istu kao i *Putovanje na Mjesec* a radi se o sada tri i pol puta većem budžetu od navedenog filma. Mnogi ga smatraju njegovim nastavkom a razlog vjerojatno leži u tome da i ovde skupina znanstvenika napušta Zemlju kako i istraživala nebesko tijelo. Doduše, put do Sunca im nije bio primarni zadatak ali kao usputna stanica jest. Scenografija korištena u prikazu površine Sunca uvelike podsjeća na Mjesecu a zanimljivo je da je ovde Méliés prema vlastitom nahodenu izmijenio original prema kojem je snimao ovaj film⁹.

I ovaj film je snimljen prema (kazališnom) predlošku Julesa Vernea koji je izvorno putovanje vodio kroz središte Zemlje ali je Méliés zaključio kako će publici biti zanimljivije pratiti odlazak sa Zemlje. To je

Nemoguće putovanje

1904.htm, zadnji posjet: 27. veljače 2010.

⁹ Méliés se teško miro sa situacijama prilikom projekcija u kojima su operateri mogli mijenjati redoslijed prikazivanja filmskih traka i scena, ali i prizvoljno određivati brzinu ili smjer (unaprijed – unatrag) prikazivanja filma. Također, njegov finansijer Pathé koji mu je pomagao u projektu na američko tržište je smatrao kako su njegovi filmovi predug te ih je uvijek nastojao kratiti. Méliés se stoga svim sredstvima (koristenjem pri snimanju filma) borio protiv neautorizirane intervencije na svoje radove.

AKTUALNO

vjerojatno bila i dobra odluka budući da je Méliés gotovo u potpunosti zapostavio priču i posvetio se kretanju (prvenstveno vlaku) dok je s druge strane nepotrebno trajanje filma bilo 20 minuta u kojih se radnja svodi uglavnom na kretanje vlaka. Spomenuti vlak koji je protagonistima (ako ih se tako može nazvati) filma glavno prijevozno sredstvo nosi simboliku svoga vremena kada je vlak smatran prijevoznim sredstvom budućnosti. No, on nije jedna simbolika u filmu. Može ga se i promatrati kao kritiku tadašnjeg društva i parodiju suvremene znanosti i industrijalizacije¹⁰ a i sam polijetanje vlaka sa Zemlje i pad u / na Sunce saslučajni odnosno posljedica nesposobnosti onih koji njime upravljaju.

Osvajanje pola (*La conquête du pôle*), 1912.

Slijedeći primjere svih fantastičnih¹¹ filmova s početka dvadesetog stoljeća koji su mahom inspiraciju pronalazili u Julesu Verneu (ali i ne samo u njegovim književnim predlošcima), što se može smatrati i duhom vremena kada se mašталo o tada mogućim a danas uobičajenim dostignućima, tako se i ovaj Méliésov rad oslanja na Vernea¹².

Kao i kod prethodna dva filma, početak *Osvajanja pola* je vrlo sličan: znanstvenici se sastaju u prostorijama svog udruženja kako bi raspravljavali o istraživanju. U ovom slučaju se radi o utrci do (prepostavljam) sjevernog pola, (još jednom) rušenju letjelice i (još jednom) "sukobu" s autohtonim "stanovništvom". Čini se kao da ga je *Putovanje na Mjesec* konstantno pratilo u njegovom radu dok je njegova nekreativnost u pisanju scenarija mogućnost koja se ne smije odbaciti. Posebnost filma je scena u kojoj divovski ledeni čovjek pokušava pojesti članove ekspedicije i neki ga čak smatraju pretečom horora. Tog diva je Méliés izradio u stvarnoj veličini a njime su upravljali radnici

Osvajanje pola

u studiju a može se reći da je time uspostavio još parametre u filmu koji se poštuju i danas o velikom čudovištu koje napada i proždire ljudi. Zbog "uznemirujuće" scene u kojoj divovski ledeni čovjek nesinkroniziranih pokreta (ruk, tijela, glave, očiju i kapaka) proždire člana ekspedicije, film je bio cenzuriran te je scena prvotno izbačena iz prikazivanja.

Zaglavljeno na Mjesecu

Mada sam sasvim slučajno odabrao ova tri Méliésova filma, ispalo je da se radi o tri izuzetno slična uratka:

- početni impuls radnji se daje na sastanku znanstvenika
- slijedi ga izgradnja ili dovršetak neobičnog stroja kojim će putnici doći do željenog odredišta
- nesreća
- opasnost od uvjeta odnosno autohtonih stvorenja na mjestu nesreće
- ingeniozna rješenja koja podsjećaju na današnje crtane filmove koje smo navikli gledati
- spektakularni (za ono vrijeme) krajolici
- fokus filma na efekte, izume i optičke varke
- korištenje istih ili vrlo sličnih rekvizita za vrijeme "trajanja putovanja"

S odmakom od stotinjak godina, vjerojatno je vrlo lako naći sličnosti među žanrovske sličnim radovima istog autora. Kada bismo se nalazili u poziciji nekoga tko analizira današnje filmove istog autora ili razdoblja, vjerojatno bismo došli do sličnog zaključka.

Pomalo je nezahvalno kritizirati rekvizite i realističnost okruženja Méliésovih

10 Institut je nedosljedan a njegovi članovi imaju imena koja se mogu prevesti kao predsjednik Mlijekotost, tajnik Glavonja, dopredsjednik Nespretnjaković i gospoda Žauzeti i Debelokožać. Čak je i njihova "najveća ekspedicija ikad" apsurdna (kako se išta može "istraživati" iz vlaka?). (sl. prij.). Preuzeto iz: *Georges Méliès: Impossible Voyager*, uredio: Spencer Sundell, str. 10, Northwest Film Forum, Washington, 2008.

11 Fantastička se u ovom kontekstu odnosi kako na žanr znanstvene fantastike, tako i na žanr fantasyja (neprecizan hrvatski prijevod bi bio fantazija).

12 Igram slučaju su sva tri do sada opisana filma inspirirana Verneom. Ukupno (prema meni dostupnim informacijama) ih je bilo četiri a taj je 20 000 milja ispod mora.

AKTUALNO

filmova ali oni su se uglavnom svodili na obojane zastore s pomicnim dijelovima. Ako Méliésove filmove promatramo u kontekstu "realnog", stvorio je samo epske promašaje. No, on to nije htio niti je mogao. Njegova profesija je bilo stvaranje iluzija koje je obogaćivao svojim umjetničkim i tehničkim obrazovanjem i iskustvom. Kao iluzionist koji je film koristio kao još jedan način da publiku ostavi bez daha, definitivno je uspio i time si osigurao mjesto među velikanim filmske umjetnosti. To nije učinio pričanjem priča već isključivo koristeći tehnologiju na inventivne načine stvarajući do tada nevidene filmske efekte.

Njegove radove možemo promatrati u kontekstu suvremenih redatelja koji danas naveliko koriste računalno stvorene krajolike i likove (*Avatar*, nova trilogija *Ratova zvijezda*, *Gospodar prostenova i sl.*) a koji na isti način pokušavaju oduševiti publiku. Nažalost, kao što je Sadoul i rekao, Méliésa je pregazilo vrijeme. Ostao je "zarobljen" u kazalištu bez velike šanse da uspije na brzo rastućem tržištu koje jeće uskoro prerasti čistu zabavu i postati unosan biznis.

Veliku ulogu u njegovoj finansijskoj propasti je definitivno imalo i piratstvo koje je za razliku od današnjeg vremena bilo institucionalizirano (relativno kratko ali uspješno) pod vodstvom Thomasa Edisona koji je osim na polju izuma očito jako uspješan bio i u finansijskom upropoštavanju drugih velikana¹³. Razloge Méliésove repetitivnosti možemo tražiti u finansijskim razlozima koji su vjerojatno veliku ulogu imali u ponovnoj upotrebi (uz male izmjene) filmskih rekvizita. Tako se u analizi *Osvajanja pola*¹⁴ i sličnosti s *Putovanjem na Mjesec* opisuje "identičan let prilikom kojeg istraživači susreću ista nebeska tijela, kao i njihovi prethodnici na putu do Mjeseca: Saturn, zvjezdalu ženu i dvije mlade žene koje drže zvijezdu. Arktički krajolik je, iako prekrasan, presličan desetljeće ranije stvorenom mjesecčevom krajoliku."

Zaključak

Roden u imućnoj obitelji koji je koristio sve prednosti svog staleža (izume koje je smatrao zanimljivima, uključujući i prvi kinematograf, je prvo pokušavao kupiti tek kasnije i sam stvoriti), Georges Méliés će u filmskoj umjetnosti ostati zapamćen kao neosporni velikan fantastike i pionir specijalnih

¹³ Npr. Nikole Tesle.

¹⁴ <http://www.aycyas.com/ConqueteDuPole.htm>

efekata bujne mašte. Kao redatelj koji je volio dim i eksplozije, možemo ga smatrati prvim *blockbuster* redateljem koji je redovito pomicao granice u izražavanju fantastičnih okruženja ali i budžetima svojih filmova.

Cini se da je sve vezano uz njegov rad nosilo etiketu pionirstva: najskupljii filmovi, prvi znanstveno-fantastični (ali i *fantasy*) filmovi, udario je temelje klasičnim horor (?) filmovima katastrofe (*Godzilla*, *King Kong*), sudjelovanje u svim aspektima stvaranja filma (vrlo često je i sam glumio u njima, ponekad zamaskiran, ponekad kao lutkar), prva žrtva piratstva, itd.

Nesnalaženje u okrutnom svijetu biznisa i briljantnost njegovog najpoznatijeg filma iz čije sjene niti danas ne može izaći je jednom romantičaru s vizijom, zarobljenom u vlastitom teatru, nepravedno dodijelilo ulogu dječjeg zabavljača

Izvori

- *À la Conquête du Pôle*, And You Call Yourself a Scientist, <http://www.aycyas.com/ConqueteDuPole.htm>, zadnji posjet: 27. veljače 2010.
- Brakhage, Stan, *The Brakhage lectures*, The Goodlion, Chicago, 1972.
- Ezra, Elizabeth, *Georges Méliès: The Birth of the Auteur*, Manchester University Press, Manchester, 2000.
- *Georges Méliès: Impossible Voyager*, uredio: Spencer Sundell, str. 4, Northwest Film Forum, Washington, 2008.
- Gross, Cory, *Voyages Extraordinaire*, <http://voyagesextraordinaires.blogspot.com/2007/11/impossible-voyage-1904.htm>, zadnji posjet: 27. veljače 2010.
- Larson, Erick H., *Georges Méliès*, <http://www.nwlink.com/~erick/silentera/Melies/melies.html>, zadnji posjet: 27. veljače 2010.
- O'Donoghue, Darragh, *Georges Méliès, Senses of Cinema*, <http://www.archive.senseofcinema.com/contents/directors/04/melies.html>, zadnji posjet: 27. veljače 2010.
- Robinson, David, *Who's Who of Victorian Cinema*, <http://www.victorian-cinema.net/melies.htm>, zadnji posjet: 27. veljače 2010.

PRIČA

Papreno iverje

(Ana Avramović)

Papar je glavni sastojak za pripravljanje paprenjaka- tako barem kaže kuharica cijenjene Vojvotkinje, partnerice za kriket Kraljice Herca i nevoljke vlasnice Cerigradske mačke. Ili je to možda bila Carigradska mačka, transkripcija je toliko loša da je sasvim nemoguće odgonetnuti. Za što je sve još papar glavni sastojak možda će vam otkriti klub Zrcalni de Saussure, a možda i neće. Sve je to ionako postmodernizam.

1. CARROLLOV PEPEO

*Zijevanje proždrljivog betona
omelo je udarce kista lebdećeg maestra koji
je divljaо ulicama bacajući sve ispred sebe u
vilinski vrtlog. Smijeh mu je bio nečujan, iako
se ponekad glasao kao zvončići, ali je svakako
pratio njegova krila dok je raznosio napuštene
tričarije skupljajući ih na hrpu za potpalu.*

*„Palimo badnjak!“, šaptali su
kestenovi zlodusi, oklopljeni čičima. Nitko
se poput njih nije toliko radovao zimskim
blagdanima. Vrijeme se nekoliko puta
okrenulo oko svoje osi rugajući se Satomoru
koji je prijeteci dizao svoju električnu glavu
čekajući da netko upregne njegov bat i
udari na bezobrazno Vrijeme. Dva stara
neprijatelja vrebala su se uobraženo na opću
radosť prerano niknulog cvijeća koje je u
svojoj naivnosti mislilo kako je već proljeće,
zavarano toplinom. Leteći prozorski okviri,
zapleteni u nekolicinu papirnatih zmajeva
sletjeli su nasred praznog grada i priedili
pozornicu za skorašnja zbivanja. Oni koji su
trebali, znali su što se spremaju.*

KLUB ZRCALNI DE SAUSSURE

Ponekad, kada se Vilin-zemlja primakne Ovostranom, oko Božića ili solsticija, nastupi Vještičji sat. Ludi Klobučar je to znao dok se provlačio vjetropirastom ulicom noseći svežanj papira pod rukom. Promeskoljio je prste nekoliko puta s obzirom da su slobodno padali poput paukovih nogu

iz njegovih šarenih rukavica odreznih na prstima. Kada nastupi Vještičji sat, kao što se zbilo te godine, vrijeme je natprosječno toplo. Nikada zapravo ne znate s tim Vremenom, uglavnom ne suraduje za blagdane, ali ponekad se iz njega dade izvući pokoja ljubazna riječ. Ludi Klobučar je pomno ispitivao oblake. Iako je sjalo sunce, znao je da se može očekivati i skora kiša, te je potapšao torbicu u kojoj se nalazio njegov crveni kišobran. Vjetar je raznosio lišće, papire i štošta drugo beskrajem pustog grada, visoke zgrade su lelujale svojim okičenim naličjem i upirale visoko ka nebū gdje se, osim sunca, dao nazrijeti i mjesec. Da, bio je to, bez sumnje, Vještičji sat.

Ludi Klobučar ubrzava korak krećući se prema napuštenoj kući u nizu, odmah pokraj plave table na kojoj piše PODGRAĐE. Ograda je neugodno opsovala kada je prošao kraj nje, na što je on samo frknuo nosom.

„Mater i tebi!“, odgovorio je i ušao u zaraslo dvorište. Pogled mu je privukao zahrdali poštanski sandučić boje bakra, što ga je umalo navelo da padne u bunar, koji je bio smješten vrlo nisko, i, dakako, ničime prekriven. Puh je jamačno već bio unutra mrtvaj pijan, kao i svakog Vještičjeg sata. Štoviše, možda je ondje još od prošlog puta koji se održao, ako je vjerovati njegovoj praznoj glavi, prije pet godina. Kapa glavu čuva! Vrata kuće bila su razvaljena te nije imao problema oko ulaska. Ostatak kluba Zrcalni de Saussure, već se nalazio ondje, s gomilom pića i jela.

„Sretni praznici!“, uskliknuo je Ožujski zec mašući flašom višnjevca. Pokraj njega ležao je pladanj kreat paprenjacima.

„Nadam se da nisam propustio krštenje drveta životal!“, rekao je Klobučar.

„Nisi“, odgovorila je ženska osoba odjevena u crvenu haljinu posutu srcima. Bila je to, dakako, Kraljica Herca. „Enoga ondje, čeka!“, pokazala je rukom na kladu neodređenog podrijetla koja je čekala krštenje; odnosno, posipanje paprom. Bio je to ritual kluba Zrcalni de Saussure od početka njihovog postojanja.

Malo se zapravo znalo o klubu. Bila je to ekscentrična skupina ljudi koji su

PRIČA

često koristili imena različitih književnih likova i imali nadasve čudne običaje. Kako se postajalo članom nitko izvan kluba nikada nije saznao. Kao kod masona i oni su uručivali pozive, te nitko neupućen i nepoželjan nikada nije mogao dospjeti unutra.

„Tako lijepo vrijeme!“, mumljao je Olovni vojnik zavalivši se na deku koja je prekrivala pod. „Podsjeća me na pretprošlu Ostaru koju smo proveli u onom napuštenom vagonu!“

„Mene podsjeća na prošlu Procesiju kada smo išli k Snježnoj kraljici u Zlom patuljku!“, odvratila je Matovilka.

Ah,da. Zli patuljak. Službeni automobil kluba. Tamnozeleni fićo čije su kočnice redovito otkazivale. Kako je bio jako spor, to i nije bio neki problem. Ljudi su mogli izaći iz automobila i zaustaviti ga taman prije semafora. Mnogi su se pitali jesu li Zrcalni de Saussureovi zapravo kult. Bilo bi to vrlo negzodno, s obzirom na paranoju koja ljudi hvata oko kultova, osim onih koji već vladaju svijetom. Svojedobno su se, doduše, i nazivali Kultom Borgesovim, te su na godišnjicu Borgesovog rođenja ili smrti, provodili čudne zamisli u djelu. Imali su nekoliko teorija o tome kako se provode čudne zamisli u djelu, od one koja je uključivala vodenje za ruku pa sve do provodenja struje.

Prema tajnim zapisima kluba, nastao je još u devetnaestom vijeku u Oxfordu, a nekoliko osnivača i tada su nosili titule Ožujskog zeca, Ludog Klobučara i Kraljice Hercu. Prema nekima, i sam je Lewis Carroll bio član kluba, te ih je suptilno uvrstio u svoju knjigu o Alisi. Naravno, osim samih članova kluba, nitko to nije mogao niti prepostaviti. Neki su izvori išli pak toliko daleko da tvrde kako je posmrtni pepeo Lewisa Carrola pomiješan s paprom kojim krste drveće! Ili posipaju paprenjake, tradicionalno jelo Vještičeg sata.

Ove je godine tema okupljanja trebala biti Agatha Christie, što bi osobito uzbudivalo Puha, da je nekim slučajem bio prisutan.

„Ja ču glumiti žrtvu!“, uzvikivala je teatralno Kraljica Hercu. „Ubijena lady Pumblebee!“

Lady Pumblebee. To je ime duboko

zamislilo članove. Tko se, pobogu, mogao zvati lady Pumblebee?! Ali, kako su oni dopuštali svojim članovima absolutnu slobodu kreativnosti, ubrzo su to zanemarili. Prirodno, svada je nastala oko toga tko će biti Poirot, nakon čega su morali izvlačiti slamku. Tako se Cerigradska mačka nacerila. Ožujskom zecu i on je izvkao najkraću slamku. Doduše, ako je bila Carigradska morala bi se, po svoj prilici, *nacariti*, ali nećemo sada o tome. Ožujski je zec istupio, frčući brkove suptilnim pokretom i trudeći se da se kreće kao pingvin.

„Ovdje smo se okupili da bismo razmotrili slučaj jako *interesante*.“

Tko je ubio lady Pumblebee?

Vi ste, gospodo Matovilka, imali motiv. Gospoda je obrala matovilac vašoj majci, te ju time primorala da krade od vještice što je rezultiralo vašim zatočenjem!“

Matovilka je napravila šokiranu grimasu. „Nisam ju ja ubila, monsieur!“

„Vi ste, Ludi Klobučare, razgovarali s njom cijelu noć! Mogli ste joj neopaženo sipati otrov u vino!“

„Stvarno, koji bih ja motiv imao da ubijem lady?!“, nasmijao se Klobučar.

Ožujski zec, nimalo smeten, vadi list papira. „Vidite ovo ovdje?“

Grupa se pokušavaagnuti, no on previše brzo mlati papirom.

„Ovo je dokaz da ste vi i lady vjenčani! To znači, nakon njene smrti, novac ide vama!“

„Istina, vjenčani smo. Ali, ja nisam ubojica!“

„Niste. Jer ja...“

„Ne,ne,ne...!“, ubacila se mrtva lady. „Poirot uvijek govori o sebi u trećem licu!“

„Dobro. Niste, jer Poirot zna tko je ubojica.“

„Tko, monsieur?“

„Ubojica je...Puh!!!“

„Ali, Puh jedini nije prisutan.“

„Nije? Uvjeravam vas, dame i gospodo, da je Puh ovdje cijelo vrijeme. Spava iza zastora!“

Pomaknuo je zavjese i otkrio pijanog Puha.

„Zašto ja uvijek moram biti ubojica?“

„Zato što jesi.“

„Ali, ja želim jednom biti Poirot!“

„Gluposti, savršen si za ubojicu!“

PRIČA

„Dosta, ukočila sam se od ležanja!“, kriknula je Kraljica. „Vrijeme je da pročitamo proglaš i odamo počast našim pokojnim, slavnim članovima, s obzirom da je Poirot u rekordnom vremenu otkrio tko je ubojica.“

Članovi kluba ponosno su ustali i svi do jednoga nataknuli crne ogrtache. Kao glavni pogrebnik, istupio je Ludi Klobočar s pergamentom u rukama koji je bio posve posivio od pepela.

HOMMAGE

Claudeu Levi-Straussu, ocu antropologije i Miloradu Paviću, najvećem jugoslavenskom fantastičaru, koji su nas napustili godine 2009.

Umrijet ću tek kada prestanem piti krv drevnih.

J. Michelet

Godina koja iznosi broj jedanaest. Broj budenja. Dan kada su učenjaci umirali trajao je kroz konkavnu jesen i mjesecu zimu koja je oko Božića ugostila Vještičji sat. Ucviljeni repovi mnogorukih gradova vukli su se za putovima kao sjena svjetlosti, nevidljiva oku i nečujna uhu. Polako se otapaju, jedan po jedan, krovovi kojima je nebeski svod bio prenizak, ključevi kojima je ljudsko ždrijelo bilo preusko za izlazak i zato su odlučili prestati postojati. Preslikali su udubljenja na ušnoj resici sunca i utisnuli ih na kamenje, pazeći jednim kapkom vjetrovite zaravni koje otvorenih usta čekaju na duše, da se ulove na kuke njihovih umjetnih zubala.

Kotlovnice sakrivene u pećinama planina zaorile su plamenovima prema vodonosi oblaka i spojili svoje vapaje u harmoničnoj rezonanci postojanja. U potkroviju osmijeha pale su kiše, papirnate sfinge okrenule su se oko svoje osi ne bi li si ganjale repove sanjavajući da su Ouroboros, piramide od snježnih pahulja i vranci od dima ispunili su zrak svojim nestalnim bivstvovanjem. Miran dan nad Macchu Picchuom, tajnim selom za koje svi misle da je skriveno negdje u Andama. To je njegova kartonska kutija, njegov naslikani obris na platnima prašume i magle. Ne njegov korpus. Kao Mandalay, negdje u ružičastim laticama lotosa, krio se u bijedo-zlatnim obrazima sunovrata, opisan u knjigama južnih vjetrova,

a pisala ih je nečija ruka umrljana tintom, oprana od morskih kapljica koje su oduvijek krile žice majke kaosa i njezinih sedam ponora.

Atrophae. Čuvar platna legendarnih gradova širom svijeta. Ondje, na njegovim zidinama sačinjenim od zrcala, latica i morskih kapi, spavaju Sodoma i Gomora, Aratta, Ur, Eldorado, Xanadu i sva njihova vojska, antideluvijski vojvode i paleontološki ugrizi fosfora. Atrophae stoji na visočju nerođenih snova gdje rijeke u podnožju teku uzvodno, a boja im je tamno-ljubičasta. Stijene se ističu kao kruništa, metalne boje i zagasitog sjaja u čijem se naručju smjestio hrki grad, kojeg su zidine sačinjene od mekog tkiva, a ulice prhke kao snijeg. Aureola koja ga obavija boje je travnato-zelene, a vrhunci tornjeva blještje ognjenim kuglama koje počivaju na zvonolikim krovovima.

Atrophae. Grad pogreba. Ondje nitko ne živi, ali učenjaci svih svjetova onamo odlaze umrijeti. Grobnica ljudstva. Onih određenih putnika. Sanjivo bjesnilo.

ŠERVUDSKA ŠUMA

Nečija je ruka marljivo izrezivala dijelove novina. Polako je pokretala škare misleći kako postoji nešto uzbudljivo u tim parajućim kretnjama i zvukovima koje je papir pritom proizvodio. Vani na ulici glasale su se sirene, automobili i topoti potpetica, mačke i psi, tunjive poklopaca kontejnera. Nečije je oko pogledalo kroz staklene otvore prema tudim prozorima. Svatko je od njih mogao biti jedan od Šervudskih razbojnika o kojima pišu novine. Ljudi koji kradu od bogatih i daju siromašnima jer jaz se ponovno toliko povećao da se čini kako feudalizam nikada nije prestao postojati. Samo su nas naučili bolje lagati kako nismo više robovi jer oni su nas oslobođili. Netko je spremio izrezane članke u kutijicu te ju gurnuo ispod kreveta. *Plemeniti teroristi*- pisalo je na njoj. Kršenje zakona kao oblik bunta protiv tlačenja. Činilo se kao da je sve uzalud jer nekoč davno britanska grupa The Clash otpjevala je tragičnu istinu povijesti. *I fought the Law and the Law won.*

Ipak, ljudi su to i dalje činili. Nisu bili spremni priznati da je sva nuda ishlajpela.

PRIČA

A to je bilo nešto čemu se netko jako divio.

Pucali su u oblake, upregnuti očajem i činilo im se kao da vide svijet slobode, ali bio je obavijen bodljikavom žicom koja bi stresla udarcima munje i ugrizom oštiga sve one koji bi je dotakli. Možda ćemo se, ako budemo kopali dovoljno duboko, provući ispod bodljikave ograde i uteći na drugu stranu. Spustili su se na koljena i kopali, ruke su im uranjale u crnu zemlju koja je postajala crvena od napukle kože njihovih ruku, ostavljali su nokte kao tragove iza sebe, zemlja im je ulazila u usta i oči, kose su im poprimile miris korijenja i nisu više vidjeli niti čuli ništa osim kopanja, kopanja, kopanja. Ulazili su u sahte i kanalizacije, podzemne grobnice i katakombe, podrume i temelje starih gradilišta, naftne bušotine i krtičnjake, mulj na dnu močvara i podmornice crnih dubina. Budu li svi podjednako i uporno kopali, možda će se provući ispod ograde.

Znali su da će ponovno otvoriti portale, kako god znaju i umiju. Pusititi Multiverzume da se isprepletu kao zmajske vlasi meduze. Ako budu svugde zavirili, pronaći će rupe u pleteru okrutnog zrcala i proviriti u njih, probušti ih dublje svojim špicastim jezicima. Plakat s velikim modrim tigrom koji ganja krilato oko u sjenkama crnog drveta počivao je na zidu. Podučavam izmišljanje unatrag - pisalo je crvenim slovima. Atrophae, grad vjerojatnosti, nadolazio je s maglom i oni koji su znali sat i mjesto, mogli su ga vidjeti u arsenalu oblaka nad crtežima svjetova.

:Izu.zu.i.men:

:Apsu.zu.i.men:

(Vatra/svjetlo tvoje ja sam, ponor tvoj ja sam-sumerski)

Kontemplacije Ludog Klobučara

Isprva se kreću monotono i sklisko, opstruirajući tako poglede koji pokušavaju neumjesno lebdjeti negdje uzduž prazne pruge. Zatim polako doći pod i virtuzno manevriraju ljudske korake koji ih pokušavaju prignjećiti svojim tvrdim potplatima. Žurno zalupljena vrata čekaonice stvara struju

zraka koji ih otpuhuje u vrtlog i pušta da se neko vrijeme okreće dok se ne smire na tlu ili u nečijoj kosi. Male ljetne pahuljice koje otpadaju s drveća. Majski snijeg. Nemaju zvuk, ali možda, da se transkribira vibriranje njihovih padova, otkrila bi se tročetvrtinska mjera. Sedam osmina. Alkemijski ključ glazbe.

Univerzalna sve-primjenjiva mjera.
Logos Omnia.

Sveobuhvatni Um.

Logosomnia. Uspavanost uma.

Dijagnoza. Utvrđivanje stanja nečijeg tijela ili duha.

Diae Gnosis. Božanska spoznaja.

Kerber. Troglavi pas koji čuva Tartarus.

Care-bear. Šareni medvjedići koji žive u oblacima i lete na dugi.

Kakve veze ima Kerber s medvjedićima srca? Jede li Kerber medvjediće srca? Jedu li medvjedići srca Kerbera? Je li bolest, umna ili fizička, zapravo jednaka božanskoj spoznaji? Ili je to trenutak u kojem bog doznaće da je bolestan? Um je sveobuhvatan i vječan samo kada spava, odnosno, kada je odsutan. Sveprisutnost je moguća samo ako ste sveodsutni.

Zamislite, kakav bi to paradoks bio na vašem svijetu kada biste shvatili da su jedini školski satovi kojima ste prisustvovali zapravo bili oni kada vas nije bilo! Želim biti samo ono što jesam. (Negdje u pozadini, gusjenica se živčano vrpolji nasred šešira ogromne gljive i uvlači dim svoje ogromne lule, gotovo egzorcistički mumljajući: TKO SI TI?!)

Znala sam. Jučer. Danas. Sutra. Ne znam tko sam zato što se mijenjam. Danas više nisam što sam bila jučer. Shvaćate, identitet vezujemo uz prepoznatljivost određenog koncepta koji vezujemo uz sebe. Različita sam i zato nisam sigurna jesam li ja. Gusjenica studiozno pomici usnice. Kako si različita? I na kraju, pitanje vrijedno Svetmira. Jesu li gusjenica i leptir ista osoba?!

PRIČA

Znak je arbitraran. Tumačenje još arbitarnije.

Zrcalni De Saussure

Istina je metamorfna.

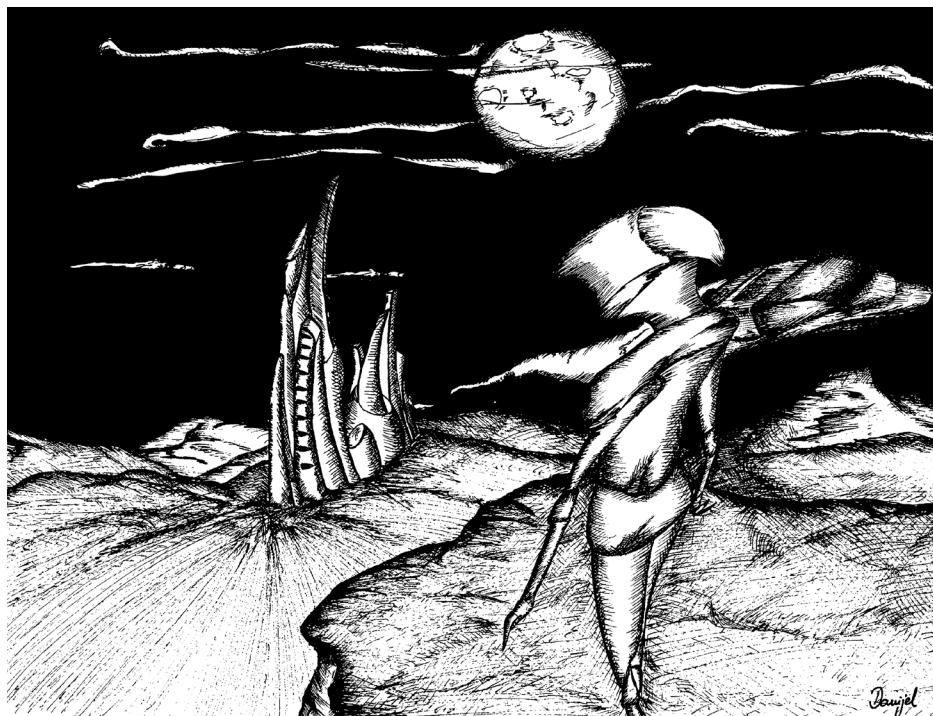
Zrcalni Einstein

Identitet je nešto poput vode. Nikada to nije onaj posve isti val, ali je to uvijek i nepogrešivo ono posve isto more. Tako su i pojedinci vječno promjenjivi, a vazda prepoznatljivi. Kao i more, on je stvaran samo u strogoj sadašnjosti. U prošlosti je to bio neki drugi val, nešto što smo nekoć bili, u budućnosti će opet biti drugačiji, nešto što tek imamo postati, a sada, samo sada je ja. Ipak,

onima koji poznaju Kronosovu zagonetku, sada je uvijek, i bilo i bit će, vrijeme je samo slagalica za dokone, ja je ono što je bilo i bit će, uvijek stalno i uvijek nekonzistentno. Zato ga valjda gotovo nitko ne može pronaći i svih se uvjeravaju da ne poznaju same sebe.

TKO SI TI?!

Ja sam svoje Sve i Ništa.

Danijel Kolar - Drugi svijet

PRIČA

Kradljivica

(Valentina Mišković)

Polje pamuka i djevojka sa violinom. U zadnje vrijeme, ona ju je očekivala ovđe, svaki put. Svirala je nježne melodije, a kada bi završila, njena duga valovita kosa zacrvrena bi se i rasprsnula u tisuće plavih leptira. Polje bodeža rastoči se u crnilo i otvori bezdan, dubok koliko i samo ovo mjesto. Ali ovo nije mjesto, znala je, nije ucertano niti na jednoj karti i nitko ti ne može pokazati u kojem smjeru da trčiš. Jer ako si spor, ostaješ zauvijek unutra.

Ona zaklopi oči i požuri dalje. Mora ga pronaći. Osjeća tlo pod nogama, ali to više nisu njene noge, ona gleda beskrajno zelenilo ispred sebe i galopira slobodnije od ikoj ptiće koju je ikada iskusila. Ali to nije ono što ona traži. Otpusti tijelo i nastavi dalje, kroz maglice purpurnih poljubaca i zelenih kapljica mržnje. Još malo, osjećala ga je. I onda, kao da joj srce stane svaki puta kada ga pronađe, ona shvati da je u novom tijelu. Tu je. Gleda svijet kroz njegove oči. Šarene ribe i bijesna posada, ona je u njegovom snu. Nasmije se i prepusti se snu. Kao da joj se tijelo razvlači u tanke konopece koji se sami vezuju u čvorove struna njegovih misli, i ona je jedno s njim. Gledao je more, beskrajne doline valova – skoči sa palube i zaroni u duboku travu. Ljubičasti vrijesak i kamenje, dom. Nasmiješi se jer ugleda poznat kraljolič. Ipak je ponekad sanjao svoj dom. On se uspravi i pogleda u svoje ruke. Crite na dlhanovima više nisu bile tamo, jer ptice nemaju dlhanove. Blještava bijela krila rašire se i vinu tijelo u zrak. Muškarac otvori oči. Svijet oko nje se neglo prekine i ona se nađe u njegovim očima, u njegovoj kabini. On se nakašlje i okrene na bok. Zraka svjetlosti zablijesne mu lice. Zrnca prašnine lebjdela su zrakom, sve se ljujalo.

On ustane i stane pred ogledalo te ulije svježe vode u posudu. Podigne pogled i susretne se sa sobom. Ona se susretne sa njime u njegovim očima. Gledali su jedno drugo bez ikakve svijesti. Konopac pukne. Jedan po jedan krenu se razlagati u prašinu snova. Jer java ne može izdržati toliko dugo. Ona začuje poznatu melodiju žica i gudala pa prode prstom po njegovom obrazu. Muškarac se gledao u zrcalu i dodirivao svoj obraz. Ona trepne i mahne djevojci i leptirima te se probudi. Trepne i zaplače u mraku svoje sobe.

Oči su joj se caklide kao mora, sjeverna pusta siva mora. Ledene vode. Ledene oči, pune suza. Osjeti dodir prstiju na svom dlanu. Trepne. Blago lice stajalo je pred njenim. Trepne još jednom. Nestane, nije ga niti bilo. Zvižduk dimnjaka oglasio je približavanje vlaka. Trenutak kasnije stroj je brujio i prolazio ispred nje, zastavljući se. Ona podigne ruku i pritisne svoj šešir ka glavi, vlak je nanosio valove zraka. Široki obod savije se prema njenoj ruci, a vlak se napokon zastavi. Iz trenutka tišine razlomi se buka i gužva. Ona podigne kofer s tla i drugom rukom haljinu te se uputi k vlaku. Blatinjava gomila razdvajala se na njenom putu. Službenik na vratima istupi i pruži ruku, saginjući glavu u znak pozdrava i poštovanja. Ona pruži svoju svilenom rukavicom obavijenu ruku i uspne se stepenicama. Naviknute na svjetlost, njene oči se polako počnu privikavati na tamu odjeljka. Polako pronalazi svoj kupe i na vratima sreće još jednog službenika, ovoga puta starijega. Njegova bijela košulja nategnula se preko zamašnog trbuha, a odijelo mu se zatezalo na ledima. Čim je ugleda, nasmiješi se i kimne glavom.

“Gospodice Garibaldi! Koja radost, ponovo putujete sa nama! Kako vaš otac?”, upita veselo, pružajući ruku da preuzme njenu prtljagu. Ona ga pogleda ledenim očima, ali se nasmiješi.

“Otac je dobro, eto večeras organiziraju zabavu”, pruži kofer gospodinu. “Zao mi je što neću prisustvovati, ali zbilja sam morala krenuti danas. Želim stići do mora što prije.” Sačeka dok gospodin otvori vrata te uđe unutra. On uđe za njom i pospremi njen kofer u gornji pretinac.

“Gospodice, ako me trebate, cijelo vrijeme ću stati ispred vaših vratiju, samo kucnite.” Smiješak.

“Ma vi ste preljubazni, Stephene! Stvarno, ništa mi neće trebati, samo malo odmora. Kočija je bila iscrpljujuća sinoć”, reče i nasmiješi se gospodinu. On položi ruku na trbu i pokloni se.

“Gospodice”, iziđe iz kupea i zatvori vrata. Ona se osvrne, ostavši sama u kupeu, te skine torbicu koja joj je visila preko vrata. Zatim skine kaput, presavivši ga. Sjedne u mjesto do

PRIČA

prozora.

“ Samo malo...”, promrmlja ona te skine šešir. Pera koja su virila poškaklju je po licu, na što ona kihne. Spusti ga na sjedalo do, te skine rukavice, položivši ih u krilo. “ Samo malo...”, ponovi još tiše te se nagne u mekano plišano sjedalo i nasloni glavu. Cjelonoćna vožnja kočijom prekidalja joj je san te je sada napokon uhvatila malo mira. Zatvori oči i prepusti se. Negdje na rubu svijesti zaključi da se vlak pokrenuo. A poslije toga ništavilo.

Probudilo ju je jarko sunce što je naglo upalo kroz prozor. Trepne nekoliko puta ne bi li otjerala san i privikla oči. Rastegne ruke i nagne glavu u jednu stranu, masirajući vrat. Pogleda zelenu polja koja su se širila u horizont vani, pa pomisli kako je jug tako topao, a kako kući uvijek kiši. Dohvatila je torbicu što je ležala na sjedalu do te izvuče maleno ogledalce i ruž za usne. Tamno crveni. Podigne ogledalce i susretne sebe u odrazu. Zagleda se u svoje oči. Ledene i puste. Prazone. Zjenice su joj se stisnule pod podnevnim svjetlom. Trepne te okrene odraz ka usnama. Drugom rukom nanese boju, polako i pažljivo. Njene pune usnice zasjaje crvenilom, osvjetljavajući njeno lice u trenutku. Spremi šminku te ustane. Pokuca na vrata. Ni tren kasnije, Stephen je stajao na otvorenim vratima sa svojom nategnutom košuljom. Nakloni se i nasmiješi.

“ Recite, gospodice?”

“ Crno vino”, reče ona, vadeći novčanicu naizgled niotkud i stavljajući je gospodinu u ruke. Gledala je kako mu se oči šire u iznenadenju.

“ Odmah, gospodice”, zatvori vrata i nestane. Nekoliko minuta kasnije vrata su se otvorila i na njima je stajao mladi zanosan konobar, s pladnjem u jednoj ruci dok mu je preko druge padaoo savršeno bijeli ubrus.

“ Madam”, rekao je dok je podizao bocu. Ona kimne, te se niz stijenku vitke čaše krene slijevati krvavo crvena tekućina, presijavajući se na sunčevoj svjetlosti. Slatkasta aroma ispunjava maleni kupe te se ona nasmije. Konobar zaustavi ruku i tekućina se smiri u čaši. Mladac izade iz kupea, a Stephen kimne i zatvori vrata. Ostane sama, sa blistajućim vinom u kristalnoj čaši. Uzme je i ispije gutljaj. Kapljica ostane na njenoj usni, stapanjući se sa bojom njenog ruža. Spusti čašu i ustane se. Izvuče kofer. Otvori ga i sa vrha izvuče malenu torbicu. Pospremi kofer

natrag. S malom torbicom u krilu, zavalii se u naslon i ispije vino iz čaše, utočivši si novu odmah zatim. Otvorila je malu torbicu i izvadila nekoliko boćica, žličicu i tanjurić. Majušne boćice sadržavale su neke prahove, svaka od njih imala je pluteni čepić različite boje. Uzme jednu boćicu i istrese nešto praha na žličicu. Odmjereni količinu, istrese ga na tanjurić. Isto učini s preostalim boćicama. Pospremi ih sve u torbicu, a tanjurić uzme u ruke, gledajući hrpicu praška što je stajao na sredini. Uzdahne i istrese prah u vino. Kovitlao se dok je klizio kroz tekućinu ka dnu čaše, vrtio se i otapao. Vino izmjeni boju, pretvarajući se u neprozirnu sivkastu tekućinu. Promiješa je žličicom te lupne lagano o rub čaše da je otrese; ubaci je u torbicu. Izvuče iz kovrčave punde ukosnicu te se ubode u prst. Kapljica krvi zasjaji na jagodici te sklizne u čašu. Vrati ukosnicu u pondu i uhvati ponovo čašu. Zatvorila je oči i ispila nadušak, osjećajući svaki mililitar kako joj prelazi u tijelo. Iz tijela u krv. Iz krvi u dušu. Čaša joj ispadne iz ruke na sjedalo do, a njeni tijelo se opusti i zavalii na pliš.

Dah joj se ubrzao, prsa su joj se nadimala u tjesnom korzetu. *Nadi ga.* Prsti su joj se neznatno trzali. Putovala je, ali ne više vlakom. Putovala je svjetovima, snovima. Poljane želja i patnji šibale su je licem dok je tražila. Tražila je njegove snove. Tu su negdje, uvijek su tu, blizu njenog srca. Krajem oka uhvatila je blijedu ruku kako joj maše, a onda leptiri. Nasmiješila se i mahnula natrag violinistici. Ako ga ubrzo ne pronade, morat će ići. Ili ostati izgubljena ovdje, u svijetu snova, zauvijek. Plava svjetlost, prodire negdje odozgor. Ona pliva, prema svjetlosti - sve oko nje je plavo. To je to, pomisli. Hladna voda je okružuje. Dosegnuvši svjetlo dotiče novu razinu plavoga, ovaj put zrak. Ptica je. Nasmiješi se kad shvati da leti oko broda. Oko njegovog broda. Spusti se na palubu.

“ Kapetane, garantiram da ćemo do sljedećeg zalaska sjediti sa najboljim pivom u rukama i naјsladim djevojkama u krilu!”, uzviknuo je neki grubi glas. Galeb uzleti sa palube i zaustavi se na ogradi. Ugledala ga je. Stajao je za kormilom. Pored njega podeblji časnik. Trljaо je ruke i govorio.

“ Plymouth ima najbolje pivnice južne Engleske!”

“ George, zar nemaš nekog posla?”, upita mlađi kapetan. Njegovo lice sakrivala je

PRIČA

kratka brada i brkovi, a šešir je bacao sjenu na njegove oči.

“ Imam, kapetane.”

“ I još uviјek si ovdje, George?”

“ Da, kapetane. Ovaj, mislim reć”, idem!”, uzvikne ovaj i zagega se prema potpalublju. Mladi muškarac ostane sam na palubi, ruku iza leđa, držeći prstima dlan druge ruke. Uzdahnuo je i okrenuo se u smjeru u kojem je brod putovao. Blagi vjetar zamršio mu je riđu kosu koja je padala ispod šešira. Zatvorio je oči i udisao zrak. Gledala ga je, sjedila je na ogradi i gledala ga. Nešto grakne. Muškarac otvorio oči i zagleda se u golubicu. Gospodica Garibaldi uzdahne u svom kupeu, zgrčivši prste. Ona, gledajući kroz golubičine oči, vidi njega, njegovo izduženo lice, uzak nos, pjegice i vatreno smeđe oči. Poželi zaplakati, ali golubica odleti. Krajem oka uhvati njegovu figuru kako okreće glavu za pticom u zraku. Lepet krila, oblaci, sivi oblaci. Vjetar. Mrak. Otvara oči i shvaća da je u vlaku. Obraz joj je mokar od suza. Uspravila se u sjedalu i pogledala kroz prozor, vani je već suton. Izvukla je ogledalce i obrisala suze. Popravila šminku. Ispila još čašu vina. Izvukla je iz torbice još džepni sat i uvidjela da su uskoro na odredištu. Navukla je rukavice i kaput, te sjela sa šeširom u krilu, gledajući krajolički grada kako prolazi kraj njena prozora. Siromašna predgrađa i oronule kuće. Pogledavši još jednom na sat, prolazila je kraj boljih zdanja i većih zgrada. Uskoro je vlak počeo usporavati i začula je kucanje na vratima.

“ Da?”, upita i vrata se otvore.

“ Gospodice, na kolodvoru smo”, reče Stephen i sačeka dok ona izade. Vlak se zaustavi uz glasan pisanak, te ona izade u hodnik pa napolje. Stephen je bio odmah iza nje sa njenim koferom.

“ Hvala vam najljepša, Stephene, dalje mogu sama.”, reče užimajući torbu.

“ Hvala vama, gospodice, što ste nam uljepšali dan vašim prisustvom!”, reče ovaj te se nakloni, “ A sada, ugodan nastavak puta! Moram ići”, pozdravi te se vrati u vlak. Ona ostane sama na prepunom kolodvoru. Uzme torbu, okrene se izlazu i krene polako i sigurno. Krinolina je sakrivala njene nesigurne korake dok se približavala kočiji.

“ U hotel, molim vas”, reče i sjedne unutra. Topao zrak sutona i Atlantskog oceana miješao se s vjetrom koji je puhao kroz poluzatvorenu kočiju. Zatvorila je oči

i udisala sol u zraku. Buka grada pasala je njenim osjetilima. Kočija se zaustavi te ona izade sa svojom torbom i uputi se u hotel, preko ulice.

“ Gospodice Garibaldi!”, pozdravi je recepcionerka na ulazu, “ Dugo već ima otako ste zadnji puta došli u Plymouth!” Hotelsko predsjoblje bilo je raskošnije od najfinijih restorana, mramor se blistao gdjegod je pogled pao, aromatično bilje omamljivalo je sve u prostoriji, tapiserije su bile fascinantne, a pokućstvo je ulašteno jednostavno mamilo za dodir, za packu.

“ Dobra večer, Kathy. Da, nisam već dugo ovdje bila”, reče ona.

“ Vaš apartman, gospodice?”, upita Kathy.

“ Naravno, i vino molim vas”

“ Odmah, madam”, reče Kathy i pozove nosača prtljage te se zajedno uspnu uz stepenište ukrašeno vazama prepunih raznog cvijeća. U velikoj sobi, s prekrasnim pogledom na more i šetnicu, gospodica je sjela u fotelu s čašom vina u ruci i gledala u plavetnilo. Opustošeno plavo kao njene oči. Samo što je večeras na pučini bilo tisuće ribarskih brodica, a i onih većih.

Sveže ljetno jutro ušlo je kroz otvoren prozor, puzalo duž tla sve do njenih bosih nogu i golih bedara na bijelim plahtama. Purpurni pokrivač, na tlu pored kreveta, grijaо je prste njene ruke koja je visila sa kreveta. Kas konjskih potkova ispod prozora razbudi je iz sna. Miris svježeg kruha. Cvijeće. Ustane se i obuče zelenu haljinu, obrubljenu čipkom i sa svilenim ovratnikom. Uzme šešir i rukavice i izade iz sobe, hotela. Vanu na ulici, radnici su već odavno obavljali svoj posao, gospoda su se tek počinjala buditi a pijanci išli kućama. Uđe u obližnju pekaru i kupi pogačicu, na trgu kupi nešto ruža te svrati do krojačice, gdje odabere tkanine za šalove. Pogleda na sat te se odluči vratiti u hotel. Na čaj.

Poslijepodne. Pogleda u dlanove. Prsti joj se tresu. Uzdahne i navuče rukavice. Izade na ulicu i uđe u kočiju.

“ U luku, molim vas.”

Vozilo se zatreslo od grbavog tla; svjež zrak opet je zapuhao kroz prozore. Sjetila se jedne pjesmice koju je nekoč znala zapjevati kada ju je bilo strah, te je sada pjevajušila ispod glasa, ne žečeći si priznati da ju je strah. Konji su zanjištali i zaustavili se pod rukom kočijaša.

PRIČA

Ona ostavi novčanicu u njegovoj ruci, prepustajući mu ostatak, za dobru vožnju. Kočijaš skine šešir i odzdravi, te nastavi dalje.

“Kapetane, sve je iskrcano!”, povikne George sa doka. Kapetan kimne te se udalji od ograde. Uzme šešir i kreće po skalama s broda. George ga je dočekao na doku stojeći već uz preprodavača.

“Kapetane Carr, drago mi je da sam vas upoznao”, reče čovjek pružajući ruku, “Samuel Hoot, moje ime, drago mi je da trgujemo.”

“Takoder gospodine Hoot. Evo, vas dvojica riješite posao, čekat će vas u konobi”, reče kapetan i pozdravi se sa Georgeom. Uputi se niz dok, prema vrevi luke, prema konobi. Da, žudio je za pintom pive. Nekoliko dječaka protčalo je ispred njega gotovo ga srušivši. Naslijdaj se i nastavio u veselom hodu. Onda je ugledao ravno ispred sebe nešto što već jako dugo nije vidio. Namršti se i upravi leđa, krenuvši prema njoj. Prema tankoj figuri u zelenoj krinolini. Sva sunčeva svjetlost bivala je upijena i isijavala je sada iz njene prikaze. Pomicli da sanja. Trepne, ali ona je još uvijek stajala onđe. Šešir joj je prekrivao lice, zaklanjao od jarkog poslijepodnevnog sunca, a njene ruke stiskale su torbicu. Približivši se promotrio je shvatio da ne nosi nikakvo prstenje ispod rukavica. Srce mu zatucje brže. Zastane nekoliko koraka od nje. Sledi se od pogleda u njenim pustum očima.

“Margaret?”, upita muškarac. Na čelu mu je izbila bora od namrštenosti. Gospodica podigne glavu i sunce osvijetli njen lice. Njene crvene usnice zabljesnu a njegovo lice promijeni grimasu u potpuno iznenadeno lice. Kapetan glasno uzdahne.

“Jonathane”, reče ona sjetno i tiho. Nije bio siguran je li čuo nju kako izgovara njegovo ime od sveopće buke luke, ali njezine usnice su definitivno oblikovala njegovo ime.

“Što radite ovđe?”, upita, osjećajući se gluupo jer o ničemu drugome ne može razmišljati.

“Što radim ovđe?”, ponovi ona te ponovo spusti glavu, sakrivajući lice ispod oboda, “Čekam vas.” Nakon toga tišina. Jonathan skine šešir i pritisne ga uz prsa. Ispruži drugu ruku prema njoj.

“Gospodice Garibaldi, vi znate da ne mogu samo tako otići s broda. To sam vam pokušao objasniti zimus, na imanju vašega

oca.”

“Znam gospodine Carr. Zato sam i došla ovamo. Ovo je vaša matična luka, nije li?”, upita ona sada opet gledajući u njega, svim čarima svojih očiju.

“Jest, ali...”

“Došla sam otkupiti vašu slobodu, da se tako izrazim.”

“Moju slobodu?”, zamucoao je, gledajući ju, ruke još uvijek ispružene u prazninu.

“Gospodine Carr, ne omalovažavajte moju ponudu. Ona se neće ponoviti”, reče Margaret i sakrije lice. Suza joj poteče niz obraz i ona sačeka da joj sklizne s brade prije nego li se ponovo suoči sa kapetandom.

“Moji osjećaji se nisu promijenili. Ako vaši jesu, recite to sada i ne trošite moje vrijeme”, reče oštro boreći se sa suzom. Podigne ruku i obriše obraz, gledajući sada u njega, njegovu bradu i rastvorene usne. U njegove oči pune života, sada odjednom tužne.

“Ne omalovažavam nimalo vaše riječi”, zastane i namršti se. “Moji osjećaji... nisu se izmijenili ali... Ne razumjem vašu ponudu!”, reče prije nego ona uspije razumjeti riječi na krivi način.

“Otkupljujem vaš ugovor od luke.”

“Jeste li ludi? Znate li koliko je to novaca? Ne mogu dopustiti takav trošak!”, povije on iznenadeno, shvaćajući njene riječi.

“Prihvataće ili odbijate?”, upita ona indiferentnim tonom, očima uprtih u njegove. Produc ga trnci.

“Što dobivam ako pristanem?”, upita tiho.

“Mene.”

“A ako odbijem?”

Margaret je šutjela, a umjesto riječi još jedna suza otkotrlja se njenim obrazom. Jonathan spusti pogled s njenih očiju i uhvati se za bradu. Čelom mu opet raspuke bora. Ona se zagleda u njega čekajući. Jonathan podigne pogled i susretne njezin. Njegove oči liječile su njenu dušu, dovodile se mir njenim mislima.

“Draga Margaret...”, započne. Ona spusti pogled puštajući da suze padaju kako žeze. Znala je, kada je oslovljava tako, uvijek čini nešto suprotno njenim željama. Zgrčila je prste u šaku i otpustila.

“Margaret, prihvaćam tvoju ponudu.”

PRIČA

“ Ovoga puta za stvarno?”, upita dižući pogled.

“ Stvarnije ne može biti! Margaret, prvi puta sam vas odbio jer nisam bio siguran jeste li ona prava. Šest mjeseci na brodu promijeni čovjeka. Ali ja moram reći da nisam prestao misliti na vas od trena kada smo isplovili odavde. Zato da, prihvaćam vašu ponudu.”

Margaret je ispružila ruku i položila je u njegovu. Jonathan joj se približio i drugom rukom obrisao suze sa obraza, tjerajući je da se nasmije vlastitoj nesigurnosti.

“ Predraga Margaret... Volem vas”, reče on uhvativši ju za ruke.

“ I ja vas, kapetane. I ja vas”,

odgovori ona, pa za sebe doda, “ Sada više ne moram gledati vaše oči kroz tude. Sada su samo za mene.”

“ Što kažete?”

“ Ništa, samo sam presretna.”

Njene plave oči zacakle se poput oceana, ona trepne i istjera svu tugu iz njih. I kao more na suncu, one postanu bistre i azurne, sada kada su gledale u kapetana.

Aleksandar Dizdar - Picassova praunuka

AKTUALNO

Defying Gravity

(Dorian Celcer)

Što je zajedničko psihijatru-kirurgu na prisilnom odvikavanju od alkohola, nespretnom i nezrelom teorijskom fizičaru opsjednutom pornićima, traumatiziranoj i zaluđeno religioznoj skladištarki, čeličnoj i nedodirljivoj pilotkinji, geologinji koja je usred treninga za astronoute pobacila kako bi ostala u programu, usamljenoj i djece željnoj biologinji te dvojici tragičnih heroja koji su ostavili dvoje kolega da umru na Marsu? Ima ih još, ali oni uglavnom završe u kontrolnom centru iz kojeg se vodi misija.

E, pa oni su članovi posade svemirskog broda Antares, lansiranog 2052. godine kako bi u 6 godina obišli (i spustili se na) 7 planeta Sunčevog sustava.

Ah, da... i svi oni pate od halucinacija zbog nečega što im se dogodilo u životu prije misije. Zvući kao pravi recept za katastrofu već prilikom polijetanja i užasnu sapunicu u ne tako dubokom svemiru. Ti i takvi likovi su jedina zamjerka i prst u oko preko nekoliko puta tijekom svake epizode serije "Defying gravity".

Serija se počela prikazivati krajem 2009. godine, a scenaristi nisu pali s Marsa kada su kreirali ovakve likove. Sve ima svoj razlog, a razlog zašto su takvi ljudi odabrani da 24 zemaljska sata dnevno budu praćeni putem

medija (cenzura je naravno presudna) otkriva se postepeno. Otprilike.

Svi su oni "odabrani" prilikom treninga većim ili manjim korigiranjem njihovih rezultata, a kako ne bih pokvario doživljaj gledanja - vjerujte, brzo ćete izvaditi prst iz oka i pretvoriti ga u palac gore.

U jednom danu sam odgledao svih trinaest epizoda prve i za sada jedine sezone (čini se da neće biti nastavaka) serije nastale u britansko-kanadsko-njemačko-američkoj koprodukciji. Sudeći prema zaokruživanju cjeline prve sezone trebala bi ih imati još barem šest. Za sada nema informacija o novim snimanjima mada su kritike mahom pozitivne.

Priča o osam astronauta koji su krenuli na putovanje Sunčevim sustavom, za koje mediji nemaju previše razumijevanja zbog cijene, izuzetno je tečna i dinamična mada nema akcijskih i adrenalino-nabijenih scena. Gradnja pozadine likova skokovima u prošlost je izvedena glatko i bez suvišnog dramatiziranja.

Ponekad se čini da je fokus više na prošlosti nego na tajanstvenoj sadašnjosti u kojoj se otkriva da je Antaresova misija sve samo ne istraživanje, ali se prošlost itekako pokazala nužnom za razumijevanje sadašnjosti.

Snimanje reklama u orbiti Venere, seks i krv u bestežinskom stanju, fraktalne rajčice, sise u umjetnoj gravitaciji, lažirana slijetanja, teret važniji i opasniji od emocionalne prtljage koju su astronauti ponijeli sa sobom, te nemametljive i savršeno pogodene glazbene podloge garantiraju vrlo ugodno provedeno vrijeme koje ćete satima provesti prkoseći gravitaciji u naslonjaču, na kauču ili u krevetu. Mazel tov!

PRIČA

Gospodin Vampirko

(Dajana Šalinović)

Miris krvi širio se bijelom prostorijom koja je svakim danom bila iznova ispunjenjena tim mirisom. Neki su ga udisali s više, a neki s manje gađenja. Dok su neki miris udisali čak bez imalo gađenja. To bi bili ljudi poput Viktora. Ako upitate Viktora što je po profesiji, odgovorit će vam da je laborant čija je specijalnost hematologija. Ako ga pitate što je po religijskom opredjeljenju, reći će vam da je protestant. Međutim, ako se usudite Viktora upitati što je on zapravo, reći će vam da je vampir. Viktor se više i ne sjeća točno koliko je dugo vampir, vjerojatno nekih sedam mjeseci, no siguran je u to da je njegovo tijelo zapelo u srednjim četredisetima. Iako bi mnogi rekli da je vječni život dar, Viktor se ne bi složio s time, za njega je to prokletstvo. Razlog tome leži u činjenici da je on pesimist i cinik kojemu život predstavlja dosadu.

Budilica je zazvonila glasno trešteći uvodnu pjesmu iz serije Buffy, ubojica vampira. Viktor se probudio i isključio budilicu imajući osmjeh na licu. Začuo je kucanje na vratima, nakon čega su se ona uz škripu otvorila. Njegova majka, već osam godina udovica, provirila je glavom u sobu i progovorila isto što bi govorila svake prethodne večeri.

„Viktore, počinje ti serija. ‘Ćeš šta pojest’ prije posla?“

„Evo me, idem. Neću, jest ēu vani“, odgovorio je što i inače, čak istom bojom, glasnoćom i visinom glasa.

„A tako si mršav, sirotan“, promrmljala bi zatvarajući vrata za sobom. Oko trideset minuta koliko je trajala serija Buffy, ubojica vampira, Viktor je bio u stanju potpuna blaženstva. Obožavao je Buffy iako je ona bila lovac na njegovu vrstu. No postojalo je nešto što Viktor nije znao. Njegova majka izborana lica kuhalo je sebi jaja na oko za večeru kad li je iz dnevnog boravka začula ženski virusak. Znala je da pripada Viktoru. Užurbanim artritičnim koracima došla je do dnevnog boravka i promatrala svoga sina jedinca koji se u suzama dramatično previjao na cvjetnim uzorcima ukrašenom starom kauču.

„Ajme, šta se desilo?“, upitala ga je hrapavim glasom bivajući veoma zabrinutom

jer još nikada nije vidjela Viktora u ovako lošem stanju.

„Gotovo je! Sve je gotovo! Moj život je završio, nema više smisla da hodam ovime svijetom! Moj društveni život se je oprostio od mene zauvijek!“, uzvikao je brišući nos rukavom prugaste pidame. „Ovo je bila posljednja epizoda posljednje sezone Buffy! Sto ēu sada? Ja želim umrijeti!“

Bilo je točno sedam sati navečer i Viktor je kao i svake prethodne večeri izašao iz kuće s kutom pod jednom rukom i starom, smedom, ofucanom torbom pod drugom žureći da ne zakasnji na posao. Jedina razlika bila je ta što je večeras bio posebno deprimiran i bez ikakve želje za životom. Sa svojih metar i devedeset centimetara visine, koštunjavom gradom, rijetkom, masnom i ravnom gavranski crnom kosom, bljedunjavom puti i uvijek istom kariranom prethodnog dana savršeno ispeglanom košuljicom Viktor je izgledao kao prava karikatura od čovjeka. Iako, istini za volju, on i nije bio čovjek. Tek što je svojom tanašnom nogom zagazio na pločnik, pogled mu je iznenada postao smrknut. Djeca iz susjednih zgrada igrala su se sjedeći na malenom zidiću s nekakvim kartama na čudnovata bića. Dječak kose boje mrkve i zelenih očiju prvi je podigao pogled prema Viktoru. Lice mu se iznenada ozarilo i kažiprst desne ruke smjesta je poletio u vis bivajući usmijeren prema jadnome krvopijji.

„Evo ga!!!“, zaderao se dječak mrkvaste kose. „Ne mogu vjerovati, opet u isto vrijeme izlazi van!“

Ostali dječaci i djevojčice pustili su karte i potrčali prema svojoj novoj zanimaciji. Kao i svake večeri, stali bi na nekoliko koraka od njega i slijedili ga sve do njegovog automobila.

„Gospodin Vampirko! Gospodin Vampirko! Gospodin Vampirko!“, vikali su i smijali se. No, iako je Viktoru ovakvo što bilo užasno neugodno, niti jedna mrljica rumeni nije zalatala na njegove voštane obrazne kako bi pokazala njegove stvarne osjećaje pošto je za njega ovo bila veoma stresna i traumatična situacija. A nači dobrog i povoljnog psihologa za besmrtnike je u današnje doba postalo veoma teško, svi su svoje usluge masno naplaćivali.

„Zar tu djecu danas nitko ne uči kulturi? Zar svi uvijek ljudi i vampire

PRIČA

moraju suditi po fizičkom izgledu?“, gundao je svakodnevno ispod glasa žureći na isti dosadni posao ispunjavajući svoju noćnu rutinu.

No da, naravno, danas su u trendu svjetleći vampiri. Valjda bih se trebao priklopčati na prokletu božićno drveće ili na vražji napon gradske mreže od 220 volti da nekome budem atraktiv – pomislio je frustrirano i ušao u auto.

Monotonii prizori izmjenjivali su se pred njime, sve dok nije došao na parkirališe ispred bolnice gdje se nalazio laboratorij u kojem je radio. Izašavši iz auta, susreo se oči u oči s Ernestom. Ili bolje reći, očnjak u očnjak. Ernest je imao gustu kosu boje pralina i intenzivnu smedu boju očiju koja bi pri jačoj svjetlosti bljesnula pritajenim grimizom. Pravilnih crta lica i prosječno razvijenog tijela bio je mnogo manje upadljivog izgleda od Viktora unatoč žaru u svojim očima. Osim toga, Ernest je pripadao *vampirskoj eliti*.

„Oj! Pa šta još uvijek vozis tu jednu staru krntiju? Bokte! Skoro pa mi je neugodno šta kao takav predstavljaš našu vrstu“, otpuhnuo je Ernest zajedljivo pritisnuvši gumb na ključevima koje je držao u ruci, na što su se uz glasan škljocaj automatski zaključala vrata vjerojatno triput skupljeg automobila od Viktorovog.

Viktor je ravnodušno pogledao prema svome stojadinu boje narančine kore pomislivši kako bi bila prava šteta da ga se riješi kada ga još uvijek tako dobro služi.

„Ej! Gledaj svoja posla da ne bi jedne zore našao... ovaj... svoj auto izbušenih guma. Ako se to desi, ne očekuj da će ti ponuditi prijevoz. A i sam da znaš, ja svoj novac ulažem za stare dane.“

Na tu se zadnju rečenicu Ernest počeо histerično smijati, te se takav udaljio prema ulazu u bolnicu. Upravo je Ernest još jedan od razloga zašto Viktor nije sretan sa svojim poslovnim životom otkada je postao stvorenjem noći. Naime, počeo je osjećati ljubomoru prema kolegama iz transfuzijske bolnice i laboratorija. Ima i tamo nekoliko vampira, i naravno, krv u vrećicama im je nadohvat ruke. Zajedno s opširnim podacima o krvnoj grupi, broju eritrocita, leukocita i trombocita, povijesti bolesti i još mnogočemu. Kao da su u skupom restoranu. A on ovdje dobiva malene epruvete od tko zna koga i sa svakavim mogućim boleštinama. A to je nešto što bi deprimiralo svakog normalnog

krvopiju. Tako da je prisiljen sam si loviti namirnice po ulici. Viktor svoj posao već dugo vremena ne voli, jednostavno mu je zamoran i monoton. Sama pomisao na to da će ga morati raditi do kraja svijeta tjerala ga je da se poželi malo... osunčati. Ali to nije bilo moguće, jer je također htio i djecu iz susjedstva pretvoriti u svoj zalogajčić, no sve to mu je branila vjera. Dobro staro *Ne ubij*.

Kad je ušao u laboratorij, obukao je bijelu kutu preko brižljivo majčinski ispeglane karirane košulje kao i uvijek kako bi započeo s istim posлом zahvaljujući kojem je gotovo svaki dan doživljavao *deja vu*. U stvari, cijeli njegov život bio je jedan veliki *deja vu*. U hladnjaku i na radnoj plohi dočekao ga je popriličan red epruveta napunjениm krvljju poređ kojih se nalazila još veća hrpa uputnica. Uvijek je radio sam jer su svi bili i više nego oduševljeni time što se sam ponudio da će odradivati noćnu smjenu. Viktor bi se uvijek požurio što prije završiti s poslom, razvrstao bi uzorke i započeo analizu. Jednog trenutka bio bi na stolcu uz mikroskop brojeći leukocite, da bi se već idućeg trenutka našao pored centrifuge vadeći krvne serume iz nje. Smjesta bi požurio uvlačiti krv iz epruveta u tanke cijevčice za hematokrit i stavljati ih u posebnu centrifugu, zatim bi gotovo otrčao do radnog stola kako bi krvne razmazne koje je maloprije napravio na stakalu mogao obojati. Bilo je tek dva sata ujutro i Viktor je već bio gotov sa svojim poslom. Prepred osmijeh mu je zaigrao na koštastom licu natežući poput papira tanku kožu preko jagodičnih kostiju.

To što nije volio svoj posao nije bio jedini razlog zašto je Viktor što prije htio biti gotov sa radom. Glavni razlog bio je taj što je Viktor imao tajnu. Otkad je postao to što je, Viktor je proučavao tajnu vampirizma. Nabavlao bi krv besmrtnika, bilo preko interneta, bilo preko krvopijha iz istoga grada, i zatim bi je proučavao. Uglavnom je ona nabavljena s interneta bila lažna, no znala bi se tu i tamo pronaći i prava. Želio je otkriti može li se cijeli proces preokrenuti kako bi besmrtnik ponovno postao smrtnik. I tako da si za koje stoljeće prikrati radni vijek. Već je otkrio da su eritrociti u tijelima besmrtnika drugačiji od ljudskih, imaju zavidnu pokretljivost i žive pet puta duže od ubičajenih sto i dvadeset dana, te su im sve referentne vrijednosti duplo povišene. Otkrio je još par sitnica, ali ništa zaista bitnoga za

PRIČA

njega. Nije htio dobiti Nobelovu nagradu, već pomoći sam sebi. Znao je da bi mnogo brže došao do rješenja kada bi za pomoć upitao Ernesta iz transfuzijsko-imunološkog odjela i Vladimira iz biokemijskog laboratorija koji se nalazio odmah preko puta hematološkog, no takvo što nije dolazilo u obzir. Htio je sam svojom zaslugom doći do odgovora i pobrinuti se da ništa ne pođe po zlu.

No dogodila se jedna naizgled mala nezgoda koja je Viktoru promijenila neživot. Tjedan dana je prošlo otkada se zadnji put nahrario zbog čega se osjećao umorno i malaksalo. Drhtavi mršavi prsti ispustili su stalak s epruvetama u kojima se nalazila vampirska krv. Epruvete su se razbile i ionako izvan tijela nestabilni uzorci bili su uništeni. Ali Viktor, koji je bio naučen na red, nije htio otici kući prije nego što obavi svoje istraživanje za danas. Zasukao je rukav lijeve ruke budući da je bio dešnjak i uzeo drugom rukom vaticu prethodno je umočivši u alkohol. Dezinficirao je kožu, podvezao donji kraj nadlaktice neposredno iznad laka, te uzeo špricu i zabio iglu u kubitalnu venu brzim izvježbanim potezom. Istoga trena injekcija se počela puniti grimiznom tekućinom bez proizvodnja ikakvoga zvuka. Izvadio je iglu i stavio vaticu na ubodno mjesto prethodno napunivši tri epruvete krviju. Osjećao je lagunu vrtoglavicu iako uopće nije izgubio mnogo krvi, no to nije bilo ništa zabrinjavajuće.

Ulovit će si na putu kući kakvu mačku lutalicu, pa će biti bolje - pomislio je dok je prvi krvni razmaz na stakalcu stavljao pod mikroskop kako bi ga proučio.

Namjestivši objektive, izoštrio je sliku i krenuo proučavati stanice.

“Što je pobogu ovo? To nije moguće!”, gotovo je zavrištao izbuljivši već ionako prirodno buljave oči.

Zurio je i zurio u normalne ljudske stanice kao da ih svojim pogledom želi prestrašiti i natjerati da se počnu neobično ponašati. No ništa se nije dogodilo.

Možda sam zabunom zbog umora uzeo krivi uzorak – pomislio je zbumjeno.

Ponovio je postupak i rezultat je bio isti. Njegove krvne stanice bile su stanice normalnog zdravog ljudskog bića.

I tako je Viktor počevši od idućeg ponедeljka nakon tog događaja točno u sedam sati ujutro izlazio iz kuće s kutom u ruci slušajući dječja dobacivanja na ulici.

Ulazio bi u isti mali laboratorij kao i uvijek, oblačio bijelu kutu preko brižljivo majčinski ispeglane karirane košulje i radio jedan te isti posao kao i inače. No njegov život više nije bio običan *deja vu*. Miris krvi širio se bijelom prostorijom koja je svakim danom bila iznova ispunjenjena tim mirisom. Neki su ga udisali sa više, a neki sa manje gađenja. Dok su неки miris udisali čak bez imalo gađenja. No Viktor nije bio jedan od tih ljudi.

Marko Horvatin - Costume - Greece(Gorgon)

AKTUALNO

Jabukino sjeme - Appleseed -

(Dorian Celcer)

“Appleseed” odnosno “Jabukovo sjeme” je japanski anime film radnjom smješten u prvu polovicu 22. stoljeća a glavna junakinja je Deunan Knute, mlađa vojnikinja i veteranka 3. svjetkog rata koji je Zemlju doveo na rub uništenja. Radi se o uratku koji ako zanemarimo periodičnu predvidljivost i neinventivnost psihologije likova na zanimljiv način kombinira cyberpunk, anti-utopiju i transhumanizam sa snažinom ikonografijom grčke mitologije. Ona je u funkciji suptilnog pojašnjavanja radnje, psihološke karakterizacije likova i njihove osobne povijesti. Radi se o nomenklaturi nastaloj nakon “razoružavanja silom / *muscular disarmament*”¹ Zemlje koja služi isključivo kao pomoć gledatelju da barem okvirno definira odnose u gradu u koji je smještena radnja tj. ako mu nije poznata grčka mitologija, otprilike se može nazrijeti pozadina nazivlja.

- Olympus - utopijski grad koji se uspio izdići iz pepela 3. svjetskog rata i ima funkciju svjetionika za opstanak stanovništva Zemlje / grčka planina bogova
- Athena – premijerka Olimpa koja je pomogla u izgradnji grada / zaštitnica grada Atene, pomogla u njegovoj gradnji
- Briareos Hecatoncheires – vojnik u specijalnoj postrojbi Olympusa koji je u ratu izgubio 75% svoga tijela, sada je kiborg, vrhunski primjer tehnologije, sposoban funkcionirati višestruko iznad razine prosječnog vojnika / divovi neizmjerne snage, djeca Gaie i Urana (Zemlje i Neba)
- general Uranus – zapovjednik regularne vojske Olympusa, bivši Briareosov zapovjednik, žestoki protivnik umjetno stvorenih ljudi (bioroida)
- Gaia – umjetna inteligencija koja upravlja Olympusom, nalazi se u zgradi nazivanoj Tartarus, sudjelovala

¹ Brian, Paul. Ray Bradbury's Fahrenheit 451 and the Dystopian Tradition, 2007.

je u stvaranju bioroida kako bi pomogla oporavku ljudi / majka Zemlja

- Tartarus – izolirana zgrada Olympusa odakle Gaia i Vijeće starješina (koje Gaia održava na životu) upravljaju gradom, u njoj se nalazi virus koji može uništiti ljudsku ili bioroidsku populaciju Zemlje / vrata pakla u podzemlju

Zemlja je u fazi ponovne izgradnje (u svim aspektima) ali dominantan je kaotičan i nasilan svijet koji vlada izvan gradova kao što je Olympus ili država koje su uspjeli opstati nakon rata. Sam Olympus se predstavlja kao utopijsko mjesto u kojem su prevladani svi problemi modernog (našeg i izmišljenog) svijeta, no kako radnja filma napreduje tako se gledateljima sve više otkriva da se u biti radi o anti-utopijskom društvu (gledajući samo Olympus), društvu u kojem je jedan faktor poremetio planove o stvaranju utopije. Taj faktor je u ovom slučaju Vijeće starješina, a relacija utopija1 – anti-utopija – utopija2 – distopija se mora promatrati na više kolosijeka, pogotovo ako se prihvata distinkcija između (najčešće istoznačnih) pojmljova distopija i anti-utopija koju rade neki teoretičari². Ta distinkcija leži u tome da se distopija shvaća kao društvo

² Batalov, Eduard. Chapter IV. From Utopia to Antiutopia // The American Utopia, translated from the Russian by Dmitry Belyavsky (Moscow: Progress Publishers), 1985., pp. 170-194.

AKTUALNO

kojim vladaju općenito loši uvjeti života dok se anti-utopija smatra društvo u kojem je prilikom pokušaja stvaranja utopije određeni faktor rezultirao društvom "s manom" koje prikriva ili ignorira postojanje iste. Radi se o ljudskom pokušaju stvaranja idealnog društva (utopija1) uz vodstvo umjetne inteligencije pomoću bioroida koji će predstavljati protutežu temperamentnim, sebičnim i nasilnim ljudima. Taj pokušaj potajno pokušava osujetiti Vijeće starješina (ljudi) ispuštanjem virusa koji će sterilizirati ljude kako bi se stvorilo drugačije idealno društvo (utopija2) postupnim izumiranjem ljudi. Sam taj postupak stvara anti-utopiju u Olympusu i rezultira događajima koje pratimo u filmu.

Glavna junjakinja filma, Deunan, dolazi u Olympus na način da je specijalne postrojbe "optimaju" iz ratom razrušene zemlje u kojoj je živjela od kraja rata (za koji niti ne zna da je završio) kako bi je obuciili i regрутirali u vlastite redove. Uz kulturološki šok promjene iz okoline opstanka najsposobnijih u idealizirano društvo, za nju je na privatnoj razini mnogo veći šok spoznaja da njen bivši ljubavnik Briareos nije mrtav odnosno da je sada kiborg.

Kibernetski dodaci kod ljudi su relativno uobičajena pojava na koju nitko ne obraća pozornost [mada takve dodatke isključivo imaju osobe stradale u ratu, uglavnom (bivši) vojnici] što je uobičajena pojava "u cyberpunk viziji gdje se organi zamjenjuju a različite tehnologije se ugraduju u tijela i preceptivne organe"³. Zanimljivo je da se u ovom filmu nepovjerenje prema Drugome i drugačijima ne usmjerava na kiborce (u kojem god postotku oni još uvijek bili "od krvi i mesa"), mada i ono u određenom trenutku postoji, već na bioroidu. Oni su umjetno stvorena ljudska bića kojima su ugrađeni zaštitni mehanizmi u slučaju da se otmu kontroli i zaprijeti ljudima. Ti su mehanizmi potreba za obnavljanjem (periodični odlasci u specijalizirane institucije kako bi se produžio život bioroida), eliminacija reproduktivne sposobnosti i potisnute negativne emocije (ljubav, ljutnja, strah). Funkcija bioroida je da stvore svojevrsnu tampon-zonu kod ljudi kako bi se kod samih ljudi socijalnom interakcijom spontano pojavio jedan od mehanizama- potiskivanje odnosno kontrola

negativnih emocija.

Mada Fukuyama smatra kako je funkcija biotehnologije usavršavanje ljudi i kako će prva žrtva transhumanizma biti jednakost⁴, to se u slučaju filma "Appleseed" nije dogodilo. Barem ne namjerno niti na primarnoj razini. Naime, ljudi se ne nadograđuju svojevoljno već u slučaju neizlječive ozljede a (ne)jednakost je prisutna samo u odnosu na bioroida. Naravno, samo do kraja filma gdje im je uspjehom Deunan Knute omogućena potpuna ravnopravnost dok su političku ionako imali a netrpeljivost koju je određeni dio ljudske populacije gajio prema njima nestaje spoznjom da plan za izumiranje ljudi (koji je izgleda bio javna tajna) nije pokrenut od strane bioroida već od strane ljudi u Vijeću starješina.

Što se tiče tehnologije i njene upotrebe, u 22. stoljeću kakvo prikazuje "Appleseed" odnos prema tehnologiji je ambivalentan. Ako tehnologiju gledamo na dvije razine, s jedne strane se nalaze strojevi, naprave i ostala "neinteligentna" tehnologija koja je u širokoj upotrebni i prema kojoj nitko nema negativnih stavova. Kao da se cijela populacija slaže s Winnerom u tvrdnji da "je pogrešno smatrati kako određena tehnologija sama po sebi sadrži politička svojstva"⁵ već ljudi koji ju koriste u odredene svrhe. S druge strane postoji "inteligentna" tehnologija u koju ulaze Gaia i bioroidi. Prema računalu Gaia nema negativnih stavova dok prema bioroidima ima mada su obje predstavljene kao inovacije u službi spasenja društva što je vrlo čest slučaj s

³ Fukuyama, Francis. *The World's Most Dangerous Ideas: Transhumanism // Foreign policy*, 2004.

⁴ Winner, Langdon. *Do Artifacts Have Politics? // The Whale and the Reactor: A Search for Limits in an Age of High Technology*. Chicago: University of Chicago Press, 1986., str. 19-39.

³ Steffensen, Jyanni. *Decoding Perversity: queering cyberspace // Parallel Gallery and Journal*, 1996.

AKTUALNO

novim tehnologijama⁶.

“Da nismo nasilni i agresivni, ne bismo se mogli obraniti; da nemamo osjećaj ekskluzivnosti, ne bismo bili odani onima koji su nam bliski; da ne osjećamo ljubomoru, također ne bismo osjećali niti ljubav.”⁷ Ovakvi porivi su bioroidima potisnuti što prema Fukuyami djeluju kao preduvjet opstanka rase. Možda je upravo to i razlog nepovjerenja koje ljudi gaje prema njima. To nepovjerenje se može nazvati spojem tehnofobije i ksenofobije. Pokretač radnje u filmu je jedna od tehnofobijskih faza: “Ako tehnologija, kao takva ne predstavlja opasnost, postoje pojedinci / društvene skupine motivirani iskoristiti je kao sredstvo povećanja vlastite maligne moći”⁸, kao to je slučaj s O.R.A.-om (regularnom vojskom Olympusa) koja inscenira napad na premjerku i za to okrivi bioroide. Uzrok tome je prijetnja “istiskivanje(m) čovječanstva s vrha evolucijske ljestvice i prehrambenog lanca”⁹ koje je doduše stvarna dolazi od strane samih ljudi u Vijeću starješina a ne bioroida koji predstavljaju slučaj “inverznog specizma”¹⁰.

Filmska i literarna djela koja se bave transhumanizmom obično tiču mehaničkih strojeva sa sviješću i njihovih prava odnosno položaja u društvu. Ovdje se radi o biološkim strojevima (ako ljudi – bioroide, izradene u tvornici, dizajnirane i prilagodene prema specifikacijama) ali zaključak Jyanni Steffensen o tome kako “ono što znanstvena fantastika tradicionalno uzima kao razliku između ljudskog i robotskog postaje jasnija kao razlika među ljudima – neki ljudi i replikanti su humani, neki nisu”¹¹ se može potpuno primjeniti i ovdje. U svakom segmentu, nekolicina bioroda kojima nisu potisnuti “negativni” porivi, je pokazala da je uistinu “ljudska” odnosno da brine za zajednicu više od prosječnog Čovjeka ali se svejedno može postaviti pitanje da uz dovoljno vremena “bude moguće islučiti mogućnost da se...” bioroidi “...okrenu protiv ljudi koji su ih stvorili?”¹²

Izvori

6 Isto

7 Fukuyama, Francis. Nav. dj.

8 Ćirić, Josip; Kovačević, Ruža. Tehnofobija u digitalnoj kulturi: Neka filozofska pitanja // Filozofska istraživanja br. 109, sv. 1, 2008., str. 83-96

9 Isto

10 Isto

11 Steffensen, Jyanni. Nav. dj.

12 Mick, Jason. Iraqi War Robots Recalled Following Alarming Behavior // Daily Tech, 2008.

- Appleseed (film). [http://en.wikipedia.org/wiki/Appleseed_\(film\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Appleseed_(film)) (15. 6. 2008.)
- Batalov, Eduard. Chapter IV, From Utopia to Antiutopia // The American Utopia, translated from the Russian by Dmitry Belyavsky (Moscow: Progress Publishers), 1985., pp. 170-194. <http://www.autodidactproject.org/other/batalov/AU4.html> (15. 6. 2008.)
- Brian, Paul. Ray Bradbury's Fahrenheit 451 and the Dystopian Tradition, 2007. http://www.wsu.edu/~brians/science_fiction/451.htm (15. 6. 2008.)
- Ćirić, Josip; Kovačević, Ruža. Tehnofobija u digitalnoj kulturi: Neka filozofska pitanja // Filozofska istraživanja br. 109, sv. 1, 2008., str. 83-96. <http://hrcak.srce.hr/file/36485> (15. 6. 2008.)
- Dystopia. <http://en.wikipedia.org/wiki/Dystopia> (15. 6. 2008)
- Fukuyama, Francis. The World's Most Dangerous Ideas: Transhumanism // Foreign policy, 2004. <http://www.mywire.com/pubs/ForeignPolicy/2004/09/01/564801?page=4> (15. 6. 2008.)
- Greek mythology. http://en.wikipedia.org/wiki/Greek_mythology (15. 6. 2008.)
- Mick, Jason. Iraqi War Robots Recalled Following Alarming Behavior // Daily Tech, 2008. <http://www.dailytech.com/article.aspx?newsid=11456> (15. 6. 2008.)
- Steffensen, Jyanni. Decoding Perversity: queering cyberspace // Parallel Gallery and Journal, 1996. http://www.va.com.au/parallel/x1/journal/jyanni_steffensen/robot.html (15. 6. 2008.)
- Utopia. <http://en.wikipedia.org/wiki/Utopia> (15. 6. 2008.)
- Winner, Langdon. Do Artifacts Have Politics? // The Whale and the Reactor: A Search for Limits in an Age of High Technology. Chicago: University of Chicago Press, 1986., str. 19-39. <http://web.archive.org/web/20030503061115/www-personal.si.umich.edu/~rfrost/courses/Women+Tech/readings/Winner.html> (15. 6. 2008.)

Damir Podhraški - Midria

PRIČA

Noć Ijljana

(Dajana Šalinović)

„Ljubav je poput divlje ruže, lijepa i mirna,
ali spremna povući krv u svojoj obrani...“
Mark Overby

Vruća ljetna noć lagano se prikradala malome selu kod grada Sorglada na sjeveru Španjolske, bila je to noć koja se nije previše razlikovala od prethodnih. Zemljoradnici su polako napuštali zemljiste i vraćali se svojim skromnim nastambama. Don Osmundo Delmorales je kao i svake večeri pozdravljao te iste zemljoradnike podsjećajući ih na jutarnju misu u obližnjoj crkvi. Bila je trošna, iako već dvaput renovirana, svojim izgledom savršeno je odražavala socijalno naličje sela. U njoj, ljudi su osim spasa od ljetne vrućine pronalazili jednu od rijedih prilika za međusobno druženje i ogovaranje malobrojnog bogatijeg staleža u gradiću do sela jer selo nije bilo žarište zanimljivih tema. Malobrojne teme poput toga koji je susjed nabavio govedo, tko odlazi iz sela, a tko dolazi, koje su aktualne svađe i tko se s kim ženi istresle bi se odmah istoga dana. Ta crkva bila je spas i za don Osmunda. Nadao se da će jednog dana dobiti viši položaj u nekoj crkvi i da će moći napustiti selo i vidjeti nešto svijeta budući da u dvadeset i sedam godina nije putovao dalje od Navarre i bliže okolice. Već u ranom djetinjstvu se isticao kao veoma inteligentno dijete, te su ga roditelji od malih nogu usmjeravali da jednog dana postane svećenik. Dok su se njegovi vršnjaci za slobodnog vremena igrali vani, on bi to vrijeme koristio za dodatno učenje. Osmundo je po prirodi bio znatnije i nemirnog uma, tako da bi dane provodio čitajući. Posebno je volio iščitavati stare priče i legende s čime se njegov otac Miguel nikada nije slagao jer je smatrao da ništa dobrog iz toga ne može proizvesti.

„Bapske besmislice“, mrmljao bi, „samo si puniš glavu glupostima umjesto da pamtiš pametnije stvari.“

No Osmunda to nije sprječilo, to je bila njegova osobna putovnica za različite zemlje za koje je duboko u sebi znao da vjerojatno nikada neće dobiti priliku da ih posjeti. Tako da je i danas strastveni kolekcionar knjiga koje sadrže legende i njegova kolekcija broji na tisuće knjiga. Svoje

knjige čuvalo je u crkvi, u prostoriji odmah pored svojih odaja, na visokim policama koje su sezale skoro do stropa. Tako je dao urediti jer je imao običaj čitati knjige prije počinka, posebice zato što ih nikada nije iznosio iz te prostorije. Danas je don Osmundo bio posebno zadovoljan jer mu je popodne stigla nova posiljka knjiga iz Toleda. Knjige je naručivao svakih pola godine, a zbog nepovoljnog položaja sela i nedovoljno razvijenih trgovačkih puteva, katkad bi trebalo i pet mjeseci da paket s knjigama dođe u ruke don Osmundu. Ubrzanim, odviše nestrljivim koracima za jednoga svećenika, don Osmundo se uputio prema mjestu gdje je pronalazio mir. Noć se činila toplijom nego zadnjih nekoliko dana, te je zrak bio veoma težak, i pluća su jednostavno odbijala primati tako vred zrak. Don Osmundo je usporio, udahnuo težak zrak i pamučnom maramicom obrisao graške znoja koji su se slijevali duž njegova lica isparavajući čim bi dotakli tlo. Bilo je tihoo kao da je sam na svijetu. Nije se čak čuo ni ptičji pjev. Ćinilo se kao da cijeli svijet osluškuje njegove korake. Konačno je stigao do teških drvenih vrata crkve. Ušao je i krenuo prema prostoriji s knjigama znajući da neće nikoga sresti na putu do tamo jer je nakon smrti starog don Santiaga Yaneza prije šest godina on bio jedini čovjek koji je tu živio. Blagdanima bi tu ponekad dolazili gosti iz drugih crkava, dok bi ujutro stizali ministranti kako bi mu pomogli u jutarnjoj misi. Stigavši u prostoriju, upalio je svijeće te sjeo za veliki radni stol gdje su se nalazile nove knjige. Posegnuo je za narančom koja se je nalazila u drvenoj zdjeli na stolu kako bi se osvježio. Ogulinši koru, osjetio je kako se miris naranče naglo širi vrućim zrakom cijelom prostorijom. Ukoliko je to ikako bilo moguće, tu je vladala još veća tišina nego vani, tolika da je don Osmundo gotovo mogao čuti vlastite otkucaje srca koji su se ubrzavali kako je prvu knjigu uzimao u ruke. To je bila tišina koja bi preplašila običnog čovjeka i koja je bila neugodna. No don Osmundu ona nije smetala. On je živio u tišini, još od Santiagove smrti navikao je da jedini zvukovi navečer i noću u crkvi budu njegovi vlastiti koraci. Prvih godinu dana njegovog samačkog života ovđe ona mu je predstavljala smetnju. Odrastavši u mnogobrojnoj obitelji bio je navikao na buku, djeće povike i smijeh. U to doba njegovog privikavanja na nedostatak ikakvih zvukova znao bi ga prepasti vlastiti

PRIČA

glas kada bi išao nešto čitati. No, sada to za njega nije predstavljalo nikakav problem, tišinu više nije shvaćao kao teret, već ga je opuštala. Krenuo je redom listati knjige na stolu tražeći najzanimljiviju koju će prvu početi čitati. Tako su prošla tri sata. Pogled mu je pao na knjigu koju je držao u ruci. Nije bila veoma stara, to je razaznao iz tamnih smedih očuvanih korica. No ipak je na neki svoj način zračila dostojarstvo. Kao i svaka knjiga imala je svoju osobnost. Na njoj je bila slika bijelog ljiljana, simbola čistoće i nevinosti. Otvorio je knjigu i krenuo listati, da bi odmah idućeg trenutka razočarano otpušnuo. Knjiga je bila poluprazna. Svega nekoliko stranica cijele knjige bilo je ispisano, a ostatak je vrištalo praznim neispisanim stranicama. Nastavivši listati, razočaranja je ipak pomalo nestajalo. Ono što je knjigu ipak činilo zanimljivom bile su različite skice. U knjizi je bilo više crteža nego samoga teksta. Crno bijeli crteži prikazivali su Osmundu nepoznate gradove, trgove, ulice. Ispod tih slika stajale su različite godine, no povezivala ih je činjenica da se na tim skicama nalazio dvoje istih ljudi. Ispod prve slike stajala je 1795. godina i prikazivala je dvoje ljudi, muškarca i ženu u svečanoj odjeći, kako držeći se za ruke stoje ispred kočije na nekom trgu. Tako se izmjenjivalo sedam slika, jedna za drugom. Na sedmoj slici stajala je 1907. godina, i taj isti mladi par se nalazio na slici, drugaćije odjeveni, no don Osmundo bi se zakleo i na Boga da su to isti ljudi na svih sedam slika. Na idućoj stranici nalazilo se nešto što se prema don Osmundu nije uklapalo u knjigu, pa je zaključio da je neki prijašnji vlasnik knjige to nadopisao u nedostatku papira. *Kakvo nepoštovanje prema knjigama*, pomislio je don Osmundo. Naime, na toj stranici se nalazio popriličan popis datuma vjenčanja. Po jedno vjenčanje za svaku godinu od 1790. godine do prošle s imenima mlađenaca, njihovom dobi te gradu i crkvi vjenčanja. Čak je jedno vjenčanje bilo upravo u ovoj crkvi, 1872. godine. Ostavivši proučavanje skica za kasnije, započeo je iščitavati tekst. Tekst je bio na španjolskom jeziku, neki dijelovi bili su ispisani na latinskom, no to za don Osmunda nije predstavljalo nikakav izazov. Rukopis je bio razumljiv, no davao je dojam da je priča pisana u žurbi. Početak priče je bio uredan, postajući sve neuredniji, dok je na samom kraju rukopis bio jedva čitljiv.

Priča je započinjala ovako: Klan Los Muertos potjeće iz Španjolske, 1788. god. Postoji priča po kojoj se vjeruje da je začetnik ovog klana Armando De La Barca. Armando je potjecao iz bogate veleposjedničke obitelji. Još kao dječak se zaljubio u lijepu Carmellu, koju su zvali od milja Ljiljan, kćer prijatelja njegovih roditelja. Carmella koja je s jedne strane bila ljepotica kakve nije bilo u Španjolskoj, s druge je bila veoma boležljive prirode i preosjetljiva. Njihova ljubav se ozakonila pred Bogom i Ljudima na Dan mrtvih, no umjesto slavlja koje je trebalo uslijediti mlada se iznenadila srušila i naizgled je bila mrtva. Izluden od boli i ljubavi Armando je napustio vjenčanje i prokleo sve živuće na svijetu. Lutao je gotovo cijelu noć poput izgubljene duše koja opsjeda svijet živih. Tako je našao na proplanak gdje su on i njegova ljubljena Carmella provodili puno vremena i gdje su se zaručili. Pao je na koljena plačući i zazivajući svoju ljubav. No ostatak noći je izgubio u neobičnim halucinacijama isprepletenim sa različitim bojama i mirisima ljiljana i krvi, te hladnoćom kakvu još nikada za svojeg smrtnog života nije osjetio. Iduće čega je postao svjestan bila je njegova soba u kojoj se probudio druge noći. Ukratko je čuo od svojih seljana da su ga pronašli na proplanku, skvrčenog u agoniji i promrzlog, nakon čega su ga doveli natrag kući. Ujedno je otkrio i da je Carmellina smrt bila samo prividna, da je živa i da ga traži. Nesvjestan svoje izmjene, otišao je svojoj dragoj ispunjen ljubavlju i čežnjom. Sjedila je tamo u svojoj bijeloj haljini, ostaloj još od vjenčanja. Čim je krenuo prema njoj osjetio je snažni miris ljiljana koji mu je pekao grlo. Osjetio je neutaživu žed kakvu još nikada nije osjetio, goru od Tantalove. Zastao je zatečen novootkrivenim nagonima. S jedne strane i dalje je bio gonjen ljubavlju prema njoj, no s druge bio je tu novi poriv kakvog još nije osjetio, puno snažnijih od svega prije. Oči su mu zasjajale demonskom vatrom koja nije promakla pobožnoj Carmelli. Vidjevši svog ljubavnika kako se izmijenio i pomislivši da ga je opsjednuo vrag vrismula je i potrcala želeteći mu naći pomoći u obližnjoj crkvi. Onako izbezumljena nije ni pratila kuda ide i prije nego se snašla, pala je pod jureču kočiju i umrla. Prije svojeg zadnjeg daha izustila je riječi pune mržnje koje je čuo samo Armando koji ju je pratio: „Los Muertos“. Od tada

PRIČA

svake godine Armando traži po jedan par koji se ženi te nevjestu i mladoženju pretvara u bića sebi sličnima kako bi im omogućio vječnu ljubav kakvu su on i Carmella trebali imati.

Don Osmundo je ostajao bez daha shvaćajući o čemu se u priči govori, povezivajući skice s pričom. Srce mu je bubenjalo u grudima, ostavljuajući cijelo njegovo tijelo da pulsira u tom ritmu. U glavi je čuo tisuću šapata svih mogućih jezika, jezika koje je poznavao, te jezika koje nikada do sada nije čuo. Ti glasovi bili su tiki, na trenutke postajući sve glasnijima, muški i ženski, različitih emocija koje je mogao iščitati iz njihovih riječi. Glasovi su se međusobno dodavali don Osmundovim mislima, kao da su optice, razbijajući mu misli na stotine komadića i ponovno ih sastavljujući u jednu smislenu cjelinu. Gubio je koncentraciju, mašta mu je divljala dopuštajući mu da osjeti miris ljljana kako ispunjava prostoriju. Zatresao je glavom. Ni miris ni glasovi nisu nestali, no don Osmundo je to pripisao burnoj mašti, vrućoj noći i prevelikoj količini misnoga vina koje udara u glavu. S nestrpljenjem je nastavio čitati zadnji dio priče ulažeći više truda u dešifriranje sada već slabije razumljivog rukopisa.

Ljljani se uvijek pojavyju u paru pošto su tako preobraženi. Ženski članovi klana, kako bi odali počast prvoj paru de la Barca, nose najčešće samo bijelu odjeću. Njihov je običaj da svojim budućim nasljednicima dan prije njihova vjenčanja šalju buket ljljana, a na sam dan vjenčanja ih povampire. Najvećim dijelom su to lijepi ljudi u cvijetu mladosti pošto su ugrizišni na samom pragu života.

Don Osmundo je morao prestati čitati. Glasovi koji su šaputali u njegovoj glavi su nestali, ostavljujući za sobom bubenjajući bol u sljepoočnicama koja mu je stvarala strašan pritisak u glavi, no miris ljljana je ostao bivajući svakim trenutkom sve jači i jači. Od tolikog intenziteta mirisa osjećao je mučinu i zavrтjelo mu se u glavi. Sve oko njega se vrtjelo, ništa nije imalo stalno mjesto, već se okretalo i okretalo. Pokušao je ustati, no shvatiti li to, odustao je. Posegnuo je za vrčem na stolu kako bi popio malo vode. No vrč je bio potpuno prazan. A miris sve jači i jači dok mu je bičevao nosnice svojim intenzitetom. Don Osmundo je shvatio da

hitno mora nešto poduzeti ako želi doći k sebi. Iz drugog pokušaja je uspio stati na noge, te je opsovao prevelike količine misnoga vina koje svakodnevno unaša u sebe, nakon čega se pokorno i skrušeno dva puta prekrižio. Oko njega su bili ljljani, na stotine ih se nalazilo po prostoriji.

„Vino i vrućina su krivi“ mrmlijao je ispod glasa nadajući se da je u pravu. Ponavljao je te riječi kao mantru. Zatvorio je oči i pomolio se. Kad ih je opet otvorio, cvijeća je nestalo. Užurbano je koračao prema svojoj sobi s knjigom u ruci nadajući se da će miris ostati u prostoriji i da ga neće pratiti. Molitva mu je bila uslišena. Došavši u sobu osjetio je kako je miris slabiji, legao je na krevet i čvrsto držeći knjigu u rukama, izgubio je svijest. Međutim, nije prošlo niti pola sata kad ga je isti miris ljljana intenzivniji nego ikada prije trgnuo iz nesvjestic.

Cuo je glas koji je na tečnom španjolskom jeziku rekao: „Dakle, tu se izgubila moja knjižica. Mrzim gubiti svoje stvari.“

Don Osmundo je otvorio oči i ugledao priliku pred sobom. Prepoznao ju je. Bila je to osoba sa slikom iz knjige koju je držao u ruci. Pred njim je stajala najljepša žena koju je ikada vidio, žena zbog koje bi se istoga trena odrekao svećeničkog poziva kada bi ona to zatražila od njega. Njene ledeno plave oči i gledale su ga s prezirom, u njima je izgarao modri plamen dok mu se približavala polaganim korakom.

Idućeg jutra dvojica mlađih ministranata našli su beživotno tijelo don Osmunda Delmoralesa koji je u rukama držao cvijet ljljana. Prepostavili su da je uzrok smrti bila grozna vrućina te noći zbog toga što je još dvojici ljudi naglo pozlilo.

„A i njegova soba je bila bez prozora, te mu je sigurno ponestalo zraka. Koja šteta, a bio je tako mlađ. Bilo je toliko mogućnosti pred njim. Da je bar manje vremena provodio s knjigama, a više s ljudima“, šaputalo se po selu.

Seoski liječnik nije stigao pregledati njegovo tijelo jer se trebao vratiti tek za dva dana, a zbog vrućine je sprovod bio organiziran nekoliko sati nakon sto su ga pronašli mrtvog. No, naravno, postojale su i priče koje su govorile da je uzrok njegove smrti možda nađnaravne prirode. Nekoliko seljana vidjelo je kroz prozor nepoznatu ženu

PRIČA

kako ulazi u crkvu. Priča se da je izgledala poput vještice. Neki kažu da je to bio demon u ženskom obličju. Tako je don Osmundo

postao dijelom priča i legendi koje je i sam toliko volio.

Marko Horvatin - Puck

Marko Horvatin - Costume - Byzantium 2

Marko Horvatin - Costume - Sacerdos Sangui

RECENZIJA

O psiholozima i pegazima

(Irena Hartmann)

I još je jedan psiholog napisao dječji roman.

Kada je Zoran Krušvar pretprošle godine objavio svoje „Zvijeri plišane“, pored kojekakvih makro i mikro skandala scena makljače plišanih igračaka prošla je gotovo nezamijećeno. Uzveši u obzir da autorica knjige koja mi je na stolu (knjiga, ne autorica :p) nije sklona baš tako napadnom marketingu, izuzev blogosfere o kojoj će biti govora kasnije, ne vjerujem da će joj itko išta prigovoriti na roman, što znači da možda ipak ima nade za te naše fandomske psihologe. Ali čitatelji će definitivno primijetiti daleko više nasilja. Prilično detaljno opisanog. Sada, nemojte me krivo shvatiti, Ivana D. (!) Horvatinčić u svom prvom romanu, još k tome dječjem, nikako ne promovira nasilje. Baš naprotiv. Ali, da krenem ispočetka.

Ivana Delač Horvatinčić nije missica. Niti to želi biti, koliko je meni poznato. Udana je gospoda, diplomirana psihologinja i profesorica psihologije, aktivna članica Društva za znanstvenu fantastiku SFera, predsjednica žirija za dodjelu dječjih nagrada SFERICA, jedna od organizatora SFeraKona, urednica proze NOSF magazina. Iiza svih tih ozbiljnih titula i naslova, ono što je od svega toga meni najzanimljivije: ona je spisateljica. Nadajmo se da knjige ipak ne lažu i da kada korice njezinu romanu kažu da je osvojila nagrade SFERA (2007., za najbolju kratku priču „Post mortem“) i prvu nagradu Istrakona (također 2007., za priču „Reminiscencije oženjenog

vilenjaka“), onda zaista jest. Objavljuje od 2006., piše otkada zna slova i od onoga što sam njezinog čitala, dobro joj ide. Pogotovo otkad je stvorila pegazare.

Priča „Postati Pegazar“ u kojoj je po prvi puta Horvatinčić iznijela ideju o jahačima pegaza i nazvala ih pegazarima svjetlo je dana prvi puta ugledala baš u Eridanu, 2006. godine. Ali je do danas evoluirala i daleko dogurala. Od ponešto jednostavnijih imena (Sardyr/Sardir, Erreya/Ereja, Erithon/Eriton i slično), dobi glavne junakinje (pomladila ju je za tri godine, dakle sad ima 14 godina) do donekle same radnje. Nekako mi se čini da je za ovu originalnu ideju forma romana poprilično bolje sjela autorici, gdje je dobila priliku izbaciti *infodump* koji je osjetan u priči i uplesti ga u radnju. Ali ču ga zato sad ja ukratko prepričati ovdje.

U

tajanstvenom svijetu koji se zove Eponija postoje dvije rase, koje su kroz povijest vodile krvave ratove za zemlju, sve dok nije došao Prvi Pegaz i uredio stvari tako da se rase izmjenjuju svako stoljeće na kraljevskom tronu. Sada, u trenutku

u kojem se mi uključujemo, u tijeku je bitka pegaza i njihovih jahača protiv Letača kraljice Narcise. Naime, ona već 300 godina odbija predati krunu drugoj rasi, Plavima, koji bi po pravu trebali vladati. Pegazari su tu da bi održavali ravnotežu i stoga su u neprestanom sukobu s Letačima, za koje se kasnije ispostavlja da su začarani Bijeli, rasa kojoj i sama kraljica pripada. Ali, djevojčici Kristimi je dosta omamljivanja Letača (ne ubijaju ih) i beskrajnih pravila skupine pegazara i ona odluči sama nešto poduzeti.

RECENZIJA

Kristina, središnji lik, zapravo nam dopušta da upoznamo autoricu na više razina – naime, ona nam u bilješci o piscu priznaje da je i sama imala vrlo sličnih problema u djetinjstvu s kakvima se suočava Kristina, ali s druge strane imamo priliku promatrati psihologiju na djelu koja je, sudeći po vedroj naravi, uspjela prevladati te probleme baš kao i u konačnici Kristina sama. S Kristinom, odnosno Erejom (kako je nazivaju u Eponiji), kroz roman prolazimo bitku za bitkom ne samo protiv negativaca (nesnosni Dado u stvarnom svijetu, Letači u Eponiji), već i protiv nametnutih joj pravila, a kasnije i posljedica nepoštovanja istih. Od početnog idealizma i tvrdoglavosti, ona doslovno odrasta u godinu, dvije, gledajući krv i smrt za koje se smatra odgovornom, toliko snažno osjećajući krivnju i pokušavajući ispraviti svoje pogreške a istovremeno progonjena sjećanjima na roditelje, dom, svijet u koji se ne može vratiti. Ono što je mene iznenadilo jest koliko je zapravo jednostavno prikazana ta... *oštećenost* glavne junakinje, prvo zbog konstantnog zlostavljanja u školi i svih posljedica koje su iz toga proizašle; maltretiranja, nesigurnosti u sebe i svoje postupke, neprilagodavanja na novu okolinu nakon seljenja, a onda i svega užasa tek naoko savršenog svijeta krilatih konja i uvijek topnih i sunčanih dana.

Da, ovo je dječja knjiga, ali je u mnogim pogledima dosta ozbiljnija i progovara o ozbiljnim temama jednostavnim jezikom, jasnom radnjom, smislenom,

poučnom, u konačnici ohrabrujućom. Ali ono što sam već navela da me iznenadilo su mjestimično oštiri opisi – ranjavanja, krv, bitke, smrt, prikazani izravno i bez ublažavanja. S jedne strane sam se zapitala koliko je onda zapravo ovo dječja knjiga. S druge strane pak oznaka na knjizi kaže 12+ (a svi i više nego dobro znamo kakvi su primjerice filmovi s tom oznakom), tako da valjda ne smijem previše prigovarati. Zato i neću. Na stranu moja osobna subjektivna oduševljenost s tih par opisa...

I da vas ne davim više radnjom, spomenula sam na početku blogosferu pa da se i time pozabavim za kraj. Naime, Ivana, *online* poznatija kao Niniane ili Lady of the Lake Scrolls je u suradnji sa Irenom Rašetom, koja je nedavno objavila zbirku priča "Cabron", imala prvu književnu blog-turneju. Originalna ideja zajedničke blog promocije je sudeći po odazivu dobro prošla, tekstovi i razgovori s autoricama su osvanuli na brojnim poznatijim književnim blogovima. Dakako, odradile su one (i odraduju još uvijek) i ona *tradicionalna* predstavljanja. Jer, barem što se Pegazara tiče, ta knjiga je to i zaslужila. Čime? Svojom slojevitošću, zanimljivom radnjom, nevjerojatno dobrom karakterizacijom likova (neobično mi je draga da su pegazi takoder više od konja s krilima i ptičjim mozgom). Na poslijetku, svi se mi i veliki i mali nekako nosimo sa životnim problemima i ova knjiga progovara baš tim našim stranama koje nam u tome pomažu: skrivenim pegazarima u svima nama.

